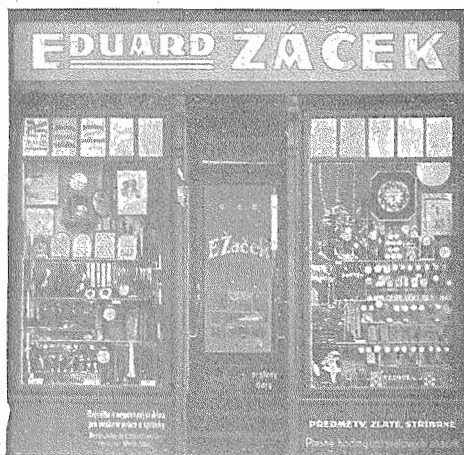

A L M A N A C H
KRAJINSKÉ VÝSTAVY
P O B E Č V Í

V HRANICÍCH 1927

HRANICE

Žerotínovo náměstí.

HODINY - KLENOTY - OPTIKA

Bohatý sklad - Vlastní dílny

Vše se zárukou.

☞ PŘESVĚDČTE SE. ☜

Bez konkurence.

JOSEF ŠINDEL,
PŘEDSEDA ÚSTŘEDNÍHO VÝBORU VÝSTAVNÍHO.

ALMANACH

A KATALOG

KRAJINSKÉ VÝSTAVY POBEČVÍ V HRANICÍCH.

ZEMĚDĚLSTVÍ = PRŮMYSL = OBCHOD = KULTURA.

19 $\frac{17./VII.}{15./VIII.}$ 27

USPOŘÁDAL
ČENĚK KRAMOLIŠ.

KNIHTISKÁRNA „SNAHA“ V HRANICÍCH.
NÁKLADEM VÝSTAVNÍHO VÝBORU.

PROTEKTORI:

Pan ministr průmyslu, obchodu a živností JUDr. Frant. Peroutka.
Pan ministr zemědělství MUDr. O. Srdínko.

Moravský zemský výbor v Brně.

Předseda zemského výboru:

Dr. L. Pluhař.

Náměstek předsedy:

A. M. Špera.
prof. F. Drobný.

Členové zemského výboru:

Dr. Freisler W.
Kopeček Julius.
Pipal Eduard.
Plhal Josef.
Sotolář Antonín.
Stoupal Viktor.

ČESTNÉ PŘEDSEDNICTVO:

Baťa Tomáš, továrník ve Zlíně.

Barvič František, president řed. pošt. a telegrafů v Brně.

JUDr. *Beran Josef*, vicepresident zemské školní rady v Brně.

Dorazil Julius, president ústředního sboru zemské rady živnostenské v Brně.

JUDr. *Fischer Richard*, starosta města v Olomouci.

JUC. *Janík František*, ředitel městských úřadů v Brně.

Dr. inž. *Kovařík František*, továrník v Prostějově.

Kuchařík Josef, místopředseda čes. odboru zeměděl. rady v Brně.

Lepař Zdeněk, president zemského finančního ředitelství v Brně.

Mlčoch Rudolf, president živnost. a obchodní komory v Olomouci.

Pastyřík Josef, předseda českého odboru zemské živnostenské rady v Brně.

Pastrnek Frant., universitní profesor v Praze.

Podhajský Alois, generální inspektor čsl. vojsk v Praze.

Inž. *Polívka Viktor*, ministerský rada a ředitel stát. drah v Olomouci.

JUDr. *Pluhař Ladislav*, president mor. zemského výboru v Brně.

Msgr. Th. Dr. *Prečan Leopold*, arcibiskup v Olomouci.

Procházka Miloslav, vicepresident obchodní a živnostenské komory v Olomouci.

Remeš Bedřich, místopředseda zemské politické správy v Brně.

Rozkošný Jan, president zemědělské rady moravské v Brně.

Inž. *Šebela Eduard*, centrální ředitel dolů v Mor. Ostravě.

Msgr. Dr. *Šrámek Jan*, papežský prelát a ministr v Praze.

Dr. *Toušek František*, president zemského trestního soudu v Brně.

ČESTNÝ VÝBOR:

Plk. *Aujezský J.*, velitel pěšího pluku č. 34 v Hranicích.

Dr. *Bohumil Baxa*, senátor v Brně.

Bayer Frant., poslanec v Bernaticích u Nového Jičína.

Dr. *Bočán Karel*, okresní hejtman v Přerově.

Brosman Bedřich, školní inspektor ve Valašském Meziříčí.

Dr. *Břeský Frant.*, okresní hejtman v Místku.

Časný Felix, senátor v Olomouci—Hodolany.

Čuřík Ant., poslanec v Brně.

Dadák Arnošt, továrník v Miloticích nad Bečvou.

JUDr. *Derka František*, advokát v Novém Jičíně.

Drobný Frant., náměstek předsedy zemského výboru v Brně.

Prof. inž. *Gregor Karel*, inspektor živn. škol pokr. v Přerově.

Gen. *Hanák Jindřich*, velitel 8. pěší divise v Opavě.

Hatlák Vladimír, živnostenský rada v Brně.

Hanuš Otakar, zemský inspektor v Brně.

Plk. *Hněvkovský Frant.*, posádkový velitel v Hranicích.

MUDr. *Hrstka Adolf*, lékař ve Štraňberku.

Dr. *Janiš Ferdinand*, okresní hejtman v Hranicích.

JUDr. *Kadlec Adolf*, zemský vrchní rada v Brně.

Dr. *Kadlec Emil*, okresní hejtman ve Vsetíně.

Kavan Eduard, kanovník a senátor ve Valašském Meziříčí.

Kott Miloslav, školní inspektor v Hranicích.

P. *Loníček Karel*, em. farář ve Stařechovicích, p. Kostelec na Hané.

Mráček Jan, architekt zemské rady živnostenské v Brně.

Navrátil Josef, místopředseda rada v Mor. Ostravě.

Plk. *Novotný Eduard*, velitel pěšího pluku č. 40 ve Valaš. Meziříčí.

Ostrý Frant., poslanec v Olomouci.

Příkryl Otakar, okresní hejtman v Holešově.

Podbrdský Gustav, zemský rada v Brně.

P. *Pospíšil Antonín*, farář v Hranicích.

Prokeš Jan, poslanec a starosta města v Mor. Ostravě.

Reichstädtrová Růžena, senátorka a učitelka v Prostějově.

Dr. *Rozhold Josef*, školní inspektor v Přerově.

P. *Rýpar Jan*, poslanec v Opavě.

Ščáva Břetislav, místodržitelství rada v Novém Jičíně.
 Dr. Inž. Šiman Karel, generální ředitel stát. lesů a statků v Praze.
 Šitavanc Kazimír, inspektor menšinových škol v Olomouci.
 Štrobek Lothar, okresní hejtman v Berouně, sev. Morava.
 Sladký Václav, poslanec v Opavě.
 Stoupal Viktor, přisedící zemského výboru v Brně.
 JUDr. Soukup Em., v. z. r., řed. úřadu pro zvelebov. živností v Brně.
 Msgr. Stávek Jan, světící biskup v Olomouci.
 Strýček Rud., školní inspektor ve Vsetíně.
 Špaček Jaromír, poslanec ve Slezské Ostravě.
 Valoušek Frant., probošt a senátor v Kroměříži.
 Venc Emanuel, poslanec v Rožnově pod Radhoštěm.
 Wychodil Emil, min. rada ve Chválkovicích, p. Ivanovice na Hané.
 Žáček Jindřich, místodržitelství rada v Olomouci.

Za města, která přijala pořadatelsví, starostové:

Bystřice pod Hostýnem	Fryšák František.
Drahotuše	Marák Čeněk.
Holešov	Rolek Jan.
Hranice	Šindel Josef.
Hulín	Pečta Emil.
Hustopeče nad Bečvou	Sigmund Robert.
Kelč	Ph. Mr. Seidel František.
Kojetín	Pavlík Antonín.
Kroměříž	Jedlička Josef.
Lipník	JUDr. Václav Vítek.
Místek	Procházka Vincenc.
Mor. Ostrava	Prokeš Jan.
Přerov	Dr. Bořecký Karel.
Příbor	Dostál Alois.
Rožnov pod Radhoštěm	Kotouček Osvald.
Valašské Klobouky	Pechanec Jan.
Valašské Meziříčí	Strnadel Josef.
Vsetín	Bubela Josef.
Zlín	Baťa Tomáš.

POŘADATELSKÝ SBOR:

Zemský výbor moravský: Zemský rada *Podbrdský Gustav*.
 Zemská rada živnostenská v Brně: Živnost. rada *Hatlák Vladimír*,
Pešl Peregrin, soukeník v Hranicích.
 Zemědělská rada v Brně: *Josef Kuchařík*, statkář v Odunci, *Venc Emanuel*, poslanec v Rožnově.
 Obchodní a živnost. komora v Olomouci: *Stanislav Nitschmann*,
 továrník v Hranicích.
 Zemědělská komora v Olomouci: *Břetislav Coufal*, rolník ve
 Svisedlicích, *Skopal Josef*, rolník ve Veselíčku u Lipníka.
 Městská rada v Hranicích: *Šindel Josef*, starosta, *Jakob Karel*,
 I. náměstek.
 Starostenský sbor okresu hranického: *Hrubec František*, starosta
 v Černotíně, Dr. *Sládeček Josef*, ředitel městských úřadů
 v Hranicích.
 Hospodářský spolek okresní v Hranicích: *Koč Karel*, ředitel zemské
 hospodářské školy v Hranicích.
 Řemeslnicko-živnostenská beseda v Hranicích: *Ernest Josef*, zednický
 a tesařský mistr v Hranicích.
 Učitelstvo školního okresu hranického. 8 sekcí.

ÚSTŘEDNÍ VÝBOR VÝSTAVNÍ:

Předseda: *Šindel Josef*, starosta města v Hranicích.
 I. místopředseda: *Matějka František*, ředitel státní vyšší lesnické
 školy v Hranicích.
 II. místopředseda: *Vostřez Josef*, stavitel v Hranicích.
 I. jednatel: *Bouda Vladimír*, knihkupec v Hranicích.
 II. jednatel: *Šádek Julius*, odb. učitel v Hranicích.
 I. pokladník: *Jakob Karel*, starostův I. náměstek v Hranicích.
 II. pokladník: *Kozák Frant.*, správce hosp. družstva v Hranicích.
 Přehlížitelé účtů: *Koč Karel*, ředitel zemské hospodářské
 školy v Hranicích, *Zikeš František*, ředitel městské spořitelny
 v Hranicích.
 Zapisovatel: *Rahm Stanislav*, městský úředník v Hranicích.

Členové:

Bartek Antonín, výrobce lihových nápojů v Hranicích.
Bartoš Leopold, I. náměstek starosty v Lipníku n./Bečvou.
Blaschke Eduard, radní v Drahotuších.
Bouda Josef, obchodník v Hustopečích n./Bečvou.
Cibulec Eduard, radní ve Valašském Meziříčí.
Dadák Zdeněk, továrník v Miloticích n./Bečvou.
Dvořák Josef, městský radní v Hranicích.
Ernest Josef, zednický a tesařský mistr v Hranicích.
Fojtík Jan, radní ve Val. Kloboukách.
Hrubec Frant., starosta v Černošíně.
Chaloupka Jan, prokurista fmy. Kunz v Hranicích.
Dr. Janiš Ferd., okresní hejtman v Hranicích.
Kacařík František, správce lázní Teplice u Hranic.
Kocourek J., radní v Příboře.
Kračmar Josef, podpluk. vojenské akademie v Hranicích.
Kramoliš Čeněk, okres. škol. insp. v. v. a spisovatel v Hranicích.
Levý Bohumil, I. náměstek starosty v Přerově.
Molt Rudolf, městský radní v Mor. Ostravě.
Musiol Alfons, profesor zem. hospodářské školy v Hranicích.
Nitschmann Stanislav, továrník v Hranicích.
Olšovský František, městský radní a knihtiskař v Hranicích.
Opločský Tomáš, městský stavební rada v Hranicích.
Pešl Peregrin, soukeník v Hranicích.
Petr Josef, mlynář a radní v Hulíně.
Procházka Karel, prokurista záložny v Místku.
Dr. Sládeček Josef, ředitel městských úřadů v Hranicích.
Stejskal Vladimír, správce „Družstva knihtiskárny“ v Hranicích.
Svoboda Antonín, obchodník v Kroměříži.
Ševčík Josef, radní v Bystřici p./Host.
Terk Antonín, stolař a II. náměstek starosty v Hranicích.
Vodička Bedřich, zlatník ve Vsetíně.
Vodička Jan, I. náměstek starosty v Holešově.
Vilím Leopold, obchodník v Hranicích.
Členové sboru pořadatelského.

VÝBORY ODBORŮ:

Odbor finanční:

Předseda: *Jakob Karel*, I. náměstek starostův v Hranicích.
Místopředseda: *Kozák František*, správce hospod. družstva v Hranicích.
Jednatel: *Novák František*, ředitel továrny v Miloticích n./Beč.
Členové: *Musiol Alfons*, profesor zemské hospodářské školy v Hranicích, *Šindel Josef*, starosta města Hranice.

Odbor propagační:

Předseda: *Kramoliš Čeněk*, školní inspektor v. v. a spisovatel v Hranicích.
Místopředseda: *Novák František*, ředitel továrny v Miloticích n./B.
Jednatel: *Bouda Vladimír*, knihkupec v Hranicích.
Členové: *Vykopal Metoděj*, obchodník v Hranicích, *Ernest Josef*, zednický a tesařský mistr v Hranicích, *Olšovský František*, městský radní a knihtiskař v Hranicích, *Stejskal Vladimír*, správce „Družstva knihtiskárny“ v Hranicích, *Matějka Frant.*, obchodník v Hranicích, *Tulla Karel*, úředník v. v. v Hranicích, *Schützer Otakar*, knihkupec.

Odbor kulturní a umělecký:

Předseda: *Dr. Roháč Čeněk*, primář nemocnice v Hranicích.
Místopředseda: *Kott Miloslav*, okresní školní inspektor v Hranicích.
Jednatel: *Šádek Julius*, odborný učitel v Hranicích.
Členové: *Brož František*, *Hapalová Božena*, dr. *Hendrych Ant.*, *Hykel Petr*, *Hrdlička Alois*, *Chmel František*, *Kojecký Josef*, *Koupková Josefa*, *Martincová Matylda*, *Míček Jindřich*, *Řezáč Antonín*, *Setnicková Antonína*, MUDr. *Štekl Zdenko*, *Tichá Božena*, *Talpa Jan*, *Voitecká Marie*.

Zemědělský odbor:

Předseda: *Karel Kočí*, ředitel zemské hospodářské školy v Hranicích.
 Místopředseda: *Frant. Matějka*, ředitel státní vyšší lesnické školy v Hranicích.
 Jednatel: *Alfons Musiol*, profesor zem. odb. hospodářské školy v Hranicích.
 Členové: *Josef Kračmar*, podpl. zvěrolékař v Hranicích, *František Jíra*, profesor státní vyšší lesnické školy v Hranicích, *Vladimír Hendrych*, ing. profesor státní vyšší lesnické školy v Hranicích, *Jan Pešl*, rolník a hospod. radní v Hranicích, *Josef Galas*, obchodní zahradník v Hranicích. — Ve školním roce 1925/26 byl jednatelem p. *Heřman Dorn*, nyní profesor zem. odb. hospodářské školy ve Žďáře.

Odbor průmyslový a živnostenský.

Předseda: *Terk Antonín*, II. náměstek starostův v Hranicích.
 Místopředseda: *Jakeš Jindřich*, malíř a natěrač v Hranicích.
 Jednatel: *Matějka František*, obchodník v Hranicích.
 Členové: *Dadák Zdeněk*, továrník v Miloticích n./B., *Schützer Alois*, knihař a obchodník v Hranicích, *Olšovský Frant.*, městský radní a knihtiskař v Hranicích, *Hantek Čeněk*, obuvník v Hranicích, *Křížan Josef*, nožíř v Hranicích.

Odbor stavební a instalační:

Předseda: *Oplocký Tomáš*, městský stavební rada v Hranicích.
 Místopředseda: *Kopecký Valentin*, stavitel v Hranicích.
 Jednatel: *Vostřez Josef*, stavitel v Hranicích.
 Členové: *Hubka František*, pokryvač v Hranicích, *Hybl Alois*, elektromontér v Hranicích, *Pavézka Hubert*, zámečník v Hranicích, *Sosna Josef*, sochař v Hranicích, *Šemora Rudolf*, mědikovec v Hranicích.

Odbor zábavní:

Předseda: *Kračmar Josef*, podpluk. voj. akademie v Hranicích.
 Místopředseda: *Vilém Leopold*, obchodník v Hranicích.
 Členové: *Brož František*, ředitel měst. hudební školy v Hranicích, *Dvořák Josef*, městský radní v Hranicích, *Pavézka Hubert*, zámečník v Hranicích, *Merunka František*, malíř a natěrač v Hranicích, *Stejskal František*, správce „Družstva knihtiskárny“ v Hranicích, *Kantor Rudolf*, restauratér v Hranicích, *Ruml Jaroslav*, zámečník v Hranicích, *Šenovský Ant.*, stolař v Hranicích.
 Redakci provedl *Kramoliš Čeněk*, školní inspektor v. v. a spisovatel v Hranicích.

DARY A SUBVENCE:

Moravský zemský výbor v Brně	Kč 16.000
Městská rada v Hranicích	„ 10.000
Městská spořitelna v Hranicích	„ 1.000
Řemesl. živn. beseda v Hranicích	„ 1.000
Brněnská banka, filiálka v Hranicích	„ 1.000
Živnostenská záložna v Hranicích	„ 1.000
Březina František, notář v Hranicích	„ 300
Čermák Jan, hotelier v Hranicích	„ 300
Závodní správa lomů a vápenek „Skalka“ v Hranicích „	300
Ernestová Anděla, choť zed. a tes. mistra v Hranicích „	300
Městská spořitelna v Přerově	„ 300
Obecní rada Velké Prosenice	„ 200
Obecní rada v Černošíně	„ 200
Obecní rada ve Zbrašově	„ 150
Obecní rada v Ústí	„ 200
Obecní rada ve Velké	„ 100
Obecní rada v Milenově	„ 50
MUDr. Schönbeck Jan, lékař v Hranicích	„ 50

NAŠE VÝSTAVA.

ORGANISACE — POPIS A PRŮVODCE.

ÚPISY NA GARANČNÍ FOND:

Členové výstavního výboru společně	Kč 200.000
(Každý jednotlivě do 15.000 Kč.)	
Živnostenská záložna pro Hranice a okolí v Hranicích „	20.000
Městská rada v Hranicích	20.000
Městská spořitelna v Hranicích	10.000
Sbor dobrovolných hasičů v Hranicích	5.000
První moravská továrna na vodovody a pumpy v Hra- nicích	3.000
Řemeslnicko-živnostenská beseda v Hranicích	3.000
Společenstvo krejčích v Hranicích	2.500
Společenstvo svobodných a koncesovaných živností v Hranicích	2.000
Družstvo knihtiskárny v Hranicích	1.000
Městská rada v Kelči	1.000
JUDr. Zlámal Jakub, advokát v Hranicích	1.000
Hospodářské družstvo v Hranicích	1.000
Společenstvo obuvníků v Hranicích	1.000
Okresní hosp. spolek v Hranicích	1.000
Okrašlovací spolek v Hranicích	1.000
Společenstvo holičů a kadeřníků v Hranicích	500
Geisler a Srna, akc. společnost v Mor. Ostravě	300
K. Kánský, továrna nábytku v Přerově	200
Obecní úřad Horní Těšice	60

VÝSTAVA POBEČVÍ VZNIKLA

z popudu Řemeslnicko-živnostenské Besedy v Hranicích a Okresního hospodářského spolku okresu hranického. Důvodem pro její uspořádání bylo oslavit vrácení Hranic před 25 lety českému lidu a ukázat kulturní a hospodářský vývoj v kraji našem za toto uplynulé čtvrtstoletí. Navrhovatelé měli na mysli podnik menší; než během doby dílo rostlo a výstava nabyla rozsahu takového, že její oblastí stalo se celé Pobečví. Více než 20 měst a starostenský sbor okresu hranického slíbili svou mravní podporu a když i v Moravském zemském výboru, Živnostenské radě, Zemědělské radě a Obchodní komoře nalezeno pochopení pro výstavu v Hranicích, věděli jsme, že dílo je zajištěno a s chutí dali jsme se do práce. Vzácnou ochotou Městské rady v Hranicích získáno opravdu ideální výstaviště v rozloze 8 ha v Sadech čs. legií, jež tvoří mu přirozenou dekoraci a přímo po návštěvě volají. Ustaven výstavní výbor a začala práce. Velikými díky zavázání jsme členům Výstavního výboru v Místku, jež dali nám své zkušenosti plně k dispozici. Byl to zejména p. prokurista Karel Procházka, jenž vždy byl ochoten pomoci i poraditi. Podobně dlužno vzpomenouti též pp.: živnostenského rady Hatláka, architekta Živnostenské rady Mráčka a dra Svěráka, tajemníka obchodní komory v Olomouci, kteří velmi ochotně spolupůsobili v pracích přípravných.

Ač ji předcházely malé výstavy hospodářské, národopisná a živnostenská tržnice, je přece jen výstava Pobečví svým rozsahem prvá nejenom v Hranicích, ale i v širém okolí. Shromáždila více než 200 vystavovatelů z oboru průmyslu a na 300 z odvětví ostatních nejen z Pobečví, ale i širých končin naší republiky. Vystavené výrobky vyplnily dva rozsáhlé pavillyony na výstavišti o užitkové ploše 2200 m², celou řadu stánků a pavillonů soukromých a zabraly dále i prostorné 4 budovy škol obecných a měšťanských.

Finanční zajištění provedeno jednak úpisovou akcí a dary, hlavně však obětavostí členů výstavního výboru, kteří společnou zárukou opatřili podniku nejen potřebný kapitál, ale postavili jej na spolehlivý základ.

Více než 20 mužů dobrovolně se přihlásilo ku obětavé práci, nedbajíce rozdílů názorů politických, posměšků a překážek. Všem

tanul na myslí společný cíl: Upozorniti výstavou zdařilou na pěkné Hranice a povzbuditi je k rušnějšímu životu. A dnes již můžeme s radostí zvolati, že dílo se zdařilo. Předvádíme naší širé veřejnosti soubor práce hmotné i duševní a čekáme od ní spravedlivý soud. Přijďte proto všichni, kdož v letech devadesátých sledovali jste úporný boj Čechů hranických o základní lidská a občanská práva, přijďte i Vy mladší, jež nezakusili jste „spravedlnosti“ německé nadvlády a jimž osud udělil los šťastnější! Posuďte, co dosud máme a čeho se nám nedostává!

Agitační akce provedena jednak členy výstavního výboru, Zpravodajem, jež obětavě redigoval inspektor Kramoliš, ale též součinností našich důvěrníků ve městech celé oblasti. Velkým díkem zavázání jsme časopisům, které obětavě uveřejňovaly naše propagační články.

Plakát je dílem profesora Hrbka v Brně, výstavní odznaky hranického sochaře Sosny. Obojí jistě vyvrcholí propagační práci. A my věříme, že navštěvníci výstavy naplní ve výstavním měsíci krásné Hranice s lázněmi Teplicemi živým ruchem.

Pro orientaci návštěvníků označeny jsou jak cesty k výstavě z nádraží tak i v sadech šípkami.

Ze vzdálenějšího Severního nádraží lze jeti autobusem až na výstaviště přímo. Cestou je zastávka u *I. oddělení* u budovy měšťanských škol ve Wilsonově třídě. Zde najdeme expozice škol, obrazů a uměleckého průmyslu ve 13 místnostech.

II. oddělení je v blízké obecné škole. Zabírá 11 sálů výstav škol pomocných, institucí sociální péče a různých sdružení kulturních.

Kolem zámku a Žerotínovým náměstím přijdeme na Náměstí Svobody. Zde v krásně položené škole je *III. oddělení* výstavní. Najdeme zde expozice: hudební školy a klavírů fy. Förster, muzejní, města Hranic a okolí, Nár. jednoty pro východní Moravu, menšinového školství, valašský průmysl a různých spolků.

Zde umístěna je po dobu výstavy i kancelář výstavní.

Jdeme na blízké náměstí „Na Motošíně“, kde navštívíme *IV. oddělení* zemědělství a lesnictví s expozicemi Vyšší lesnické školy v Hranicích, zemědělských škol a velkostatků.

Zcela blízko již kyne nám ozdobený betonový most přes Bečvu — vchod do vlastního výstaviště — Sadů čs. legií — *V. oddělení*: Brána dle návrhu arch. Mráčka uvede nás na 400 m dlouhou výstavní promenadu, již po obou stranách zdobí řady pavillonů a prodejních stánků soukromých. Projdeme jí celou až do zadu a kolem zábavního koutku v levo zahneme k I. velkému pavillonu,

kde nahromaděno je opravdové bohatství výrobků všech oborů průmyslu. Jako zvláště význačné uvádím jen výrobu doutníků tabákové reže a stroje fy. Pollach ve Frenštátě se stroji v pohybu.

Stinný chodník vede nás ke II. pavillonu na prostranství před hudební pavillon. Zde dominují výrobky kovové a průmysl nábytkářský. Prohlídku zakončíme oddělením zahradnickým a návštěvou tábora skautů za pomníkem Husovým.

Z městského nádraží vede nejkratší cesta přímo na výstaviště.

Od brány do sadu v pravo vede silnice k zahradě restaurace Benešovy, kde je místo pro auta, motocykly a kola.

Informace na výstavišti lze získati ve stanici telefonní poblíž II. velkého pavillonu.

Na výstavišti denně koncertovati bude hudba 40. pěš. pluku z Val. Meziříčí ve všední dny večer od 7 hodin, v neděle a svátky dopoledne, odpoledne a večer.

Všem návštěvníkům výstavy doporučujem též navštívití údolí teplické, kde poznají lázně Teplice a jejich velmi blahodárnou kyselku.

Ubytovati lze se v hotelích: Brno — Kino Olympia — Černý Orel — Spolkový hotel. Mimo to zařízena jest i společná noclehárna.

Přejeme všem návštěvníkům Hranic a jejich výstavy milý pobyt ve městě našem.

Josef Šindel.

DR. FRANTIŠEK ŠROMOTA,

prvý český starosta města Hranic.

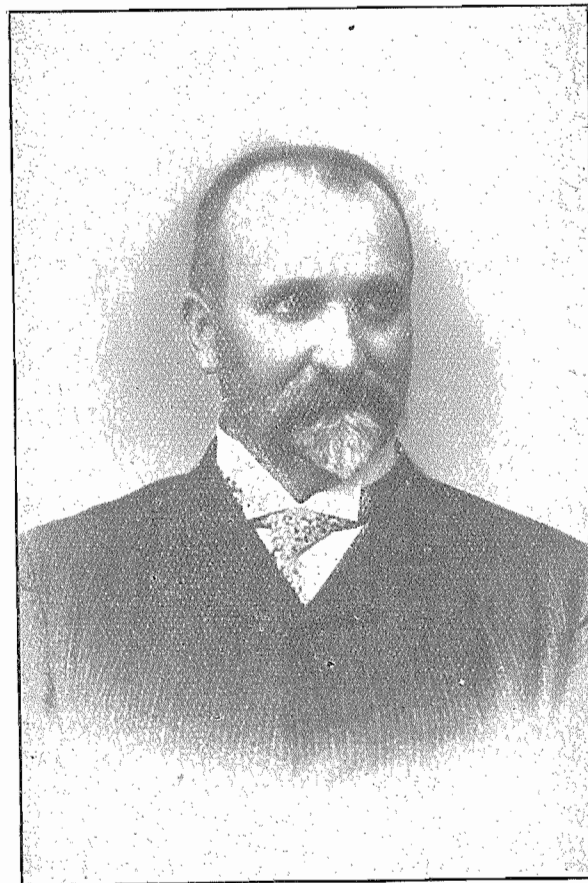
Dr. FRANTIŠEK ŠROMOTA, výsledky jehož usilovné a blahodárné činnosti možno v Hranicích sledovati na každém kroku, narodil se 28. listopadu 1853 ve Velkých Penčicích na Moravě. Vystudovav české gymnasium v Olomouci a právnickou fakultu v Praze vstoupil jako kandidát advokacie do advokátní kanceláře dra Fandrlíka a pak dra Žáčka, pozdějšího ministra krajana. V době té měl vynikající podíl v akci proti prodloužení privilegia Severní dráhy a napsal řadu velmi pozoruhodných článků do „Našince“ a „Olmützer Zeitung“, provedl s drem Žáčkem volby do obchodní komory olomoucké, po nichž tam zasedli první zástupcové malého průmyslu, byl zakladatelem a z počátku jednatelem Národní Jednoty pro východní Moravu a účastnil se čile drobné a velmi obtížné práce národnostní. Roku 1884 pojal za manželku Amalii Šindlerovou, dceru známého majitele vápenek v Černošíně.

Do Hranic přistěhoval se dr. Šromota r. 1888, kdy převzal advokátní kancelář dra Kalluse. Do „Pamětního spisu k 50ti letému jubileu besedy »Jurik«“ napsal dr. Šromota o prvních svých dobách v Hranicích toto:

„Když jsem asi tři neděle před svým stěhováním účastnil se na večírku, kterým se loučila hranická společnost s drem Kallusem a promluvil v besedě několik slov, způsobila má řeč v městě mnoho hluku, ač jsem vyslovil pouze myšlenku, že Hranice dle své minulosti i dle svého obyvatelstva mají býti a zůstati hranicemi české oblasti proti německému území.

Teprve později jsem pochopil, že rozruch způsobilo nejen nadšené přijetí mé do české tehdy hlavně besední společnosti, která na mou osobu věšela celé naděje své do budoucna, ale hlavně strach odpadlíků českých a německé společnosti, která úsilovně jala se ve veřejnosti hranické proti mně dělat veřejné mínění. Bojovali malicherně, ale velice houževnatě, a hlavní heslo boje bylo „cizák“.

V besedě „Jurik“ našel jsem jádro občanstva hranického. V místnosti v dlouhém pokoji, za stolem zeleným přední měšťani, spolek bez výčepu, kde sluha prodával jenom členům a „daroval“ hostem pivo, poměry primitivní, ale návštěva pravidelná z vrstvy řemeslníků, z intelligence dva tři.

DR. FRANTIŠEK ŠROMOTA,
PRVÝ ČESKÝ STAROSTA MĚSTA HRANIC.

Jelikož před třemi roky česká strana ztratila většinu v obecním zastupitelstvu — starostou byl Franz Watzlawik, prvním radním a rozhodujícím činitelem dr. Plachky — jest přirozeno, že zábava se točila okolo prohraných voleb, kritisování odpadlíci, obviňování praví i nepraví vinníci na prohře, velmi pilně cvičen zpěv, ale jinak veden život klidně venkovský, maloměstský.

Zpěv pěstován neodborně, četlo se málo, za to tím víc debatovalo. Dle toho poskytovalo se obecnstvu jen malých, nezajímavých zábav. Co bylo produkcí uměleckou, vše pořádáno v kasině německém.

Šťastná náhoda tomu chtěla, že přihlásil se mně pro koncert virtuos Ondříček, jehož sláva umělecká byla již doma i v cizině založena. Velkolepý koncert Ondříčkův, jehož účastníci se poprvé v hojném počtu i důstojníci vojenských ústavů, byl pro besedu „Jurik“ svátkem a úspěchem ve společnosti hranické.

Nově vystavěná dvorana, jež vyžadovala veliké agitace i pomoci venkovských členů záložny občanské, umožnila ovšem na dále širší i prohloubenější život spolkový i umělecký. Z besedy „Jurik“ vzlétl do řady spolků českých v r. 1887 i „Sokol“, jenž s nemalými obtížemi razil si cestu a získával pomalu sílu.

A co na večírku dra Kalluse dr. Šromota naznačil, to i splnil a splnil tak, že celá česká veřejnost, celý národ, sledovali výsledek s úžasem. Když nálezem správního soudu byly dne 3. prosince 1902 zamítnuty stížnosti hranických Němců v příčině voleb a česká strana za vedení Šromotova pak vyhrála na celé čáře, jistě nikdo nezasvěcený netušil, kolik neočekávaný úspěch onen vyžadoval mravenčí píle, práce a námahy, kolik důmyslu právnického a důvtipu taktického. Vždyť poslední německý starosta dr. Plachký zabezpečil město Hranice pro Němce tak, že za platnosti tehdejšího volebního řádu byl I. a II. sbor takřka nedobytným, a těšil se i vydatné opoře a mimořádné přízni tehdejších nadřízených úřadů - jak politických tak i autonomních. O zajímavých podrobnostech houževnatého boje o město Hranice poukazujeme na velmi pěknou a vystižnou vzpomínku z pera dra Touška v monografii „Hranice“.

Bylo-li dobytí města Hranic úkolem velmi obtížným, bylo udržení jeho a náležitě zabezpečení neméně těžkým. Dr. Šromota neopomenul ani nejmenší příležitosti, která dala se v zájmu města využít, aby Hranice nebyly opět ztraceny a aby v ohledu politickém, kulturním i hospodářském dohonily to, co bylo dříve zmeškáno. S touhou houževnatostí, energií a s tímže důvtipem, jímž podařilo se mu dobytí města Hranic, snažil se dr. Šromota,

aby národu našemu dostalo se všude toho, nač po právu a spravedlnosti měl nepopíratelný nárok. Nedovedeme si již ani představit, kolik nezdolné energie bylo zapotřebí pro drobnou práci při volbách jak zemských tak i říšských, při volbách do obchodní a živnostenské komory, silničního výboru, odhadních komisí a zejména při volbách obecních. Posléze uvedené byly dru Šromotovi zvláště oblíbenou prací, jíž věnoval všemožnou péči. Volební listiny sestavil si pravidelně sám a mnohdy dlouho do noci uvažoval a všemožně kombinoval, jak hlavně I. sbor zabezpečiti, aby ve sboru tom — kde voliči Němci jako poplatníci měli převážnou většinu — nebyl při volbě čímkoliv nepředvídaným překvapen. A jako zkušený a osvědčený vojevůdce zabezpečil sbor ten — ač bylo to místo nejchoulostivější — vždy tak, že nebylo možno jej ztratiti. Bohatá věcná znalost volebních řádů, jíž dr. Šromota celé české veřejnosti byl znám, byla vždy k dispozici všem, kdož měli o ni zájem. Dle pokynů dra Šromoty vedeny byly — a s úspěchem — četné ony národnostní boje v městech a obcích moravských, kde česká většina koncem minulého a začátkem tohoto století úporně bojovali musela o svá práva.

Cílevědomá práce dra Šromoty, směřující k tomu, aby dobyté Hranice zůstaly národu našemu trvale, korunována byla plným zdarem. V ohledu kulturním sluší zejména poukázati na vybudování českého školství, jakož i na zřízení městského musea, kteréž kulturní úkol svůj plní vzorně. Pro české — původně městské — gymnasium vymohl paktem s Němci zdarma i školní budovu, bývalou školu na Motošíně. Boj o české dítě, jež patřilo sice dle zákona Perkova do české školy, plnilo však školy německé, vedl dr. Šromota neobyčejně houževnatě nejen v Hranicích, nýbrž i v celém kraji, a to s úspěchem nemalým. Z toho, co vše pro město Hranice podnikl, možno ovšem vyjmenovati jen nejdůležitější, čím postavil si památníky ceny trvalé. Aby získal městu podnik, jímž prospělo by se jak obyvatelstvu tak i financím obecním, prosadil postavení městské plynárny. Ta vybudována jest tak, že slouží jiným plynárnám jako vzor a město může býti na ni právem pyšno. Zřízení městské plynárny umožněno i moderní osvětlení města. V prvních letech starostování dra Šromoty postaven betonový most přes řeku Bečvu, jenž — pokud rozpětí se týče — byl prvním v Rakousku a jenž jest dílem dosud obdivovaným jak laiky tak i odborníky. Hráze regulované Bečvy, vedoucí od mostu až po Teplici a skýtající příjemnou promenádu i uchvatný pohled, zřízeny byly jediné zásluhou dra Šromoty, jenž snažil se, aby

město Hranice jiná města nejen dohonilo, nýbrž i předhonilo. Mimo kanalisace jednotlivých částí města provedena byla v jeho době dlažba hlavních ulic, Wilsonovy a Teplické třídy a Farní ulice, postavena budova škol měšťanských, pavilony nemocnice, úřední budova soudní, budova okresní nemocenské pokladny. Četné projekty z jeho doby, jako na př. rekonstrukce hranického jezu Bečvy, hrazení bystřin Veličky a Ludiny, jež mají jak pro město tak i pro celý zdejší kraj dalekosáhlý význam a jež provádějí se teprve nyní, jsou ovocem práce a přičinění dra Šromoty. Že dr. Šromota velmi účinně zasáhl i do otázky dunajsko-oderského průplavu, jenž v době jeho úřadování byl přepracován tak, aby zájmům celého kraje lépe vyhovoval a s hlediska technického snáze byl proveditelným, netřeba zajisté uváděti. Leč tím činnost dra Šromoty, směřující k zabezpečení města Hranic a jeho hospodářskému rozkvětu, není nikterák vyčerpána. Snažil se získati do Hranic jak průmysl — a zvýšiti tím základnu daňovou pro město — tak i spolehlivé úředníky a spolupracovníky, živnostníky a pod. Zřízení Družstva knihtiskárny, akcionování firmy Ant. Kunz, sluší zde vzpomenouti v první řadě. Četné jeho podniky a projekty překazila bohužel předčasná smrt, jako na př. získání Teplice pro společnost, již zřizoval a pro níž s tehdejší vlastníci velkostatku — kněžnou Hatzfeldovou — vyjednával. Nebylo jediného přesazení veřejného úředníka do Hranic, nebylo jediného převodu nemovitostí, jež ušly by pozornosti dra Šromoty.

A jako činnost dra Šromoty pro město Hranice byla nevyčerpatelná, tak neméně obsáhlou byla pro celek. Dr. Šromota byl na Moravě i mimo Moravu znám svou činností politickou na moravském sněmu zemském, kde t. zv. moravským paktem rozřešeny nejpalcivější národnostní otázky. Jako vtipný a pohotový řečník, jenž dovedl získati každého, jako neobyčejně nadaný znalec otázek veřejných, mající bohaté vědomosti a zkušenosti, uplatňoval se dr. Šromota jako předseda české kurie na sněmu zemském a dosáhl úcty a vážnosti i u politických a národnostních nepřátel. Byl muž snah ideálních, ryzího, čistého charakteru, zcela nezištný, jenž nedal se ze svého klidu vyprovokovati, jenž houževnatě a neústupně krácel za cílem vytčeným a neohroženě bojoval proti odrodilství jakož i proti nepřirozené nadvládě německých menšin. Oceňuje plně význam samosprávy pro veřejný život a pro náš národ, dal popud ku zřízení starostenských sborů a jich Ústředí, kdež byl předsedou. V žurnalistickém boji dovedl svým lapidárním, výstižným slohem držeti odpůrce v uctivé vzdálenosti. Dovedl vyhledati si spolupracovníky, získati a pro věc dobrou nadchnouti.

Nejchoulostivější úkoly ponechal si vždy sám, dovedl však zaříditi vše tak, že mnohdy při díle, jež vyžadovalo jeho nejúčinnějšího zasáhnutí, považován býti mohl jako pouhý skromný divák. Na první pohled často uzavřený, nemluvný, sledoval zájmy celku do posledního svého okamžiku s obdivuhodnou bedlivostí a těsně před smrtí věnoval značnou část svého jmění ku zřízení nadace pro studující českého reálného gymnasia v Hranicích při jehož otevření dr. Šromota — jenž jindy za každých okolností, ať dělo se cokoliv, býval klidný — zřejmě rozechvěn, tklivými slovy, jakoby tušil, že k veřejnosti mluví naposled, nabádal a napomínal: „Pracujte svorně, rozvážně a se sebezapřením dále, abyste se nejen udrželi, ale i pokračovali“. Neúprosný osud nedopřál dru Šromotovi — jenž zemřel dne 26. října 1912 — aby dočkal se převratu státního a naší samostatnosti. Dřímá klidně na hranickém hřbitově svůj věčný sen ve středu kraje, jemuž věnoval všechny své síly.

STRUČNÉ DĚJINY MĚSTA HRANIC.

(Otisk z Památníku hasičského sboru v Hranicích.)

POLOKRUHEM HOR A LESŮ
ověnčené Hranice, opentlené stříbrnou Bečvou a říčkami Veličkou a Ludinou, mají krásnou polohu, jakou málokteré město honositi se může. Což divu, že místo to, tehdy více divočejší, zalíbilo se mnichu Jurikovi (Jiříkovi) z kláštera rajhradského, který roku 1167 do krajiny zdejší zavítal a zde se usadil. — Jurik roztroušené obyvatele různých chat v lesích a podél řeky sdružil v jedno místo mezi vtokem obou říček do Bečvy, které bylo více chráněno proti zvěři a nepříteli a založil zde velikou obec *Hranice*. Jméno její dodnes je vhodné, poněvadž město činí rozhraní mezi nářečím hanáckým, valašským a kravařským.

Údělný kníže olomoucký Bedřich daroval osadu Jurikem založenou s okolní krajinou *rajhradskému klášteru*, který byl majitelem jejím do r. 1201. Obraz zakladatele města vymalován je na stropě tanečního sálu v Besedě; zdejší zpěvácký spolek dal si po něm jméno, a ulice též je po něm na památku pojmenována.

Markrabě moravský Vladislav odňal celý hranický kraj Benediktinům rajhradským a daroval jej novému *řádu premonstrátskému na Hradisku* u Olomouce, který byl krajně bližší a který musel klášteru rajhradskému dáti za to peněžitý obnos za náhradu. Roku 1251 byly Hranice povýšeny na město, a r. 1291 dal je premonstrátský opat Chválek opevnit vysokými zděmi, obehnat hlubokým příkopem a za městský znak povolil obraz sv. Štěpána, u jehož nohou na pravé straně je moravská orlice, na levé český lev. Klášteru tomu náležely Hranice od r. 1201 do r. 1491. Od toho roku se majetníci často střídali. Uvádíme jen nejdůležitější.

Vilém z Pernštýna (1491—1520) koupil Hranice od kláštera za 1000 dukátů. Daroval jim za poplatek les Drahotuch, později ještě dvojce pastviny a vzdal se práva míti ve městě a v okolních vesnicích nálev vína. Za něho hlásilo se obyvatelstvo většinou k učení Husovu a přívrženci učení toho obsadili faru svým knězem.

Jan z Pernštýna (1520—1548) daroval městu veliký mlýn za Černošínskou branou. Za něho měšťan a krejčovský mistr *Skřítek* daroval r. 1544 svůj dům městu, z něhož rozšířena radnice. Portál radniční ozdoben je dosud znakem pánů z Pernštýna. — Jan

z Pernštýna vystavěl zámek r. 1514, v němž bylo tehdy 51 pokojů a měl dvě věže.

Jan Kropáč z Nevědomí (1553—1572) odevzdal veškeren svůj majetek jediné dceři *Anně*, která se provdala za Jana z Kunovic a po jeho smrti za Jana ze Žerotína. V té době měli Čeští bratři u Veličky svůj sbor (nyní kostel českokobratrský). Anna, jsouc sama vyznání českokobratrského, osvobodila spoluvěrce nejen od všelijakých poplatků a povinností, ale i pole, louky a zahrady prohlásila za svobodné a povolila jakékoliv řemeslo provozovat. Druhý manžel její to potvrdil, daroval ještě kus pole k domům českokobratrským, jakož i svobodný statek se zahradou k nové nemocnici a jiné výhody. — Ku počtě Anny Kropáčové pojmenována ve městě ulice. Za této majitelky vystavěn byl katolický kostelíček narození Panny Marie v nynější snad podobě, jak hlásá nápis roku 1595. Stojí na místě původního, o němž se vypráví, že byl postaven snad hned za mnicha Jurika, což vzhledem na vzdálenost od města sotva bude pravda.

Václav Mol z Modřelic (1612—1620) přidržoval se strany proticísařské a po nešťastné bitvě na Bílé Hoře byl odsouzen k smrti, ale rozsudek změněn na doživotní žalář na Špilberku a ku ztrátě statků. Císař Ferdinand II. udělil statky ty i města Hranice, Drahotuše, Lipník s hradem Helštýnem kardinálu *Františku knížeti z Ditrichštejna* dne 16. dubna 1622. — Hranice byly potrestány krutě, že jich pán byl proti císaři a samy nepřátelům císaře nadržovaly. Byly zbaveny svých výsad. V té době bylo zakázáno poskytovat přístřeší pronásledovaným Českým bratrům. Český pán *Čaputa* propadl hrdlem i statkem, že přes jedinou noc poskytl přístřeší českokobratrskému duchovnímu. Čaputova ulice a Čaputův dvůr (nyní Jarošův) jej připomínají.

Ač obyvatelé Hranic slíbili novému pánu z přinucení věrnost a obrácení se k víře katolické, nemohli zapomenout na bývalé své pány a odřici se víry. Když generál Mansfeld, jenž válčil proti císaři, přiblížil se k Hranicím, otevřeli mu brány a dali podpory 1000 dolarů. Když však odtáhl, přišlo vojsko císařské ztrestat město. Obyvatelé pod velením sudího z Běloutína *Malíka* udatně se bránili a čekali na slíbenou pomoc. — Když dlouho nepřicházela, skočil Malík se zámecké věže do příkopu a zabil se. Vojsko císařské vtrhlo do města. Měšťané museli složit 1000 dukátů a všechny zbylé výsady města byly zrušeny. Vůdcové byli potrestáni smrtí, pokutami a vězením.

Válka 30letá zničila blahobyt města. Mnoho občanů vymřelo a mnozí se vystěhovali. — V Hranicích bylo mnoho menší šlechty;

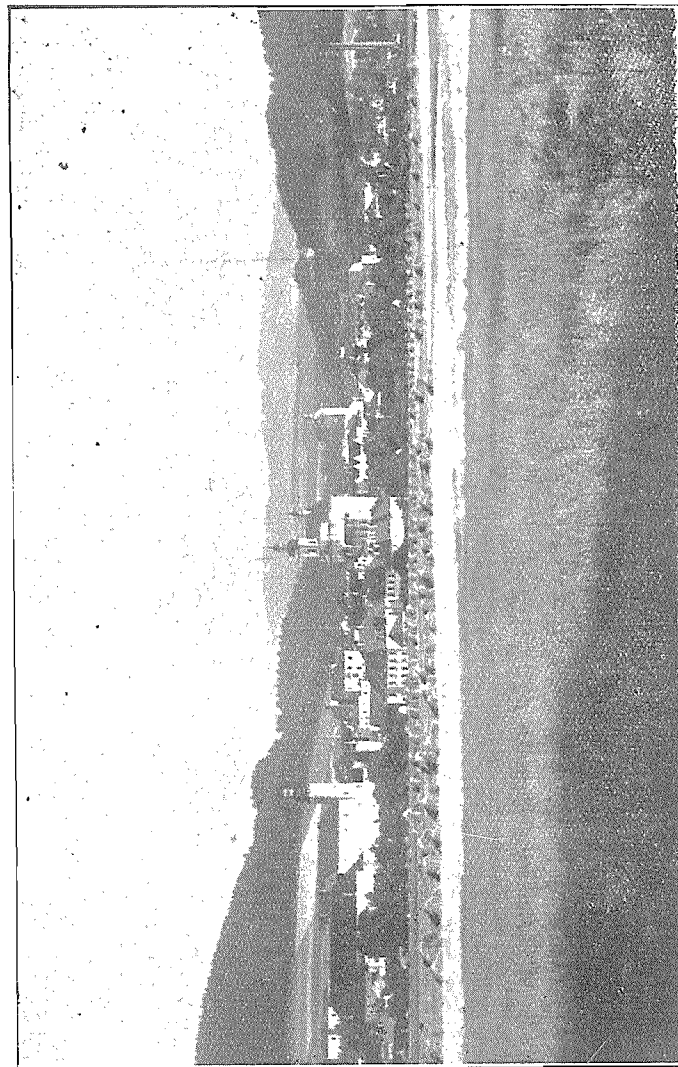
měli zde domy i dvory a museli se z města i ze země vystěhovat, když se nechtěli vrátit k víře katolické. Po válce 30leté z 89 městských domů bylo 15 pustých, a domů předměstských roku 1628 bylo 58 opuštěno. Do prázdných a opuštěných domů nastěhovali se cizinci, z velké části Němci.

Některá města na Moravě byla po válce 30leté tímto novým osazením poněmčena, ale Hranice zachovaly si svou českou národnost, byť i na čas správa obce dostala se do německých rukou. Ba Hranice v roce 1756 zrodily příštího buditele národa *J. H. Galase*, který od r. 1791 až do své smrti 1840 žil zde jako vojenský lékař na odpočinku. Ale neodpočíval. Psal zde básně výpravné i lyrické a založil velikou knihovnu, ze které půjčovány knihy občanům. Kromě toho učil děti kreslit, malovat i bezplatně ošetřoval nemocné. Ba založil v domku svém i špitál pro chudé. Ku počtě tohoto lidumila zasazena je na bývalém jeho domku mramorová deska, ulice nazvana jeho jménem a postaven mu pomník na hřbitově.

V rodině knížat z Ditrichštejnů udržely se Hranice od r. 1622 až do 1848, kdy poddanství bylo zrušeno a nastala svoboda obcí i občanů. Panství hranické zůstalo dále této rodině. Knížetem Josefem vymřel r. 1858 poslední mužský potomek, ale teprve roku 1862 rozdělen celý majetek mezi pozůstalé dcery. Panství hranické a lipnické připadlo *Gabriele* provdané za knížete Alfreda z Hatzfeldu-Wildenburku. K původnímu znaku města opatrem Chválkem udělenému, který za Ctibora Tovačovského byl doplněn cimbuřím, znakem to pánů z Cimburka, byly za kardinála Ditrichštejna roku 1629 dány ještě dva nože a knížecí koruna.

Další dějiny, národní hnutí, zmocnění se radnice německou menšinou za pomoci vlády a vrácení radnice do českých rukou, vylíčeny jsou v jiných člancích a v knize Bartovského „Hranice a lázně Teplice“. — Od doby, kdy patrimoniální úřady padly, utěšeně vyvíjela se všechna města a Hranice zrovna kvetly a rozvíjela se ještě více, až vyroste sousední lázně Teplice a vystavěna bude hlavní železniční trať z Hranic do Vsetína a dále na Slovensko.

Hranice krácejí k pěkné budoucnosti. Při občanské svornosti, péči, šetrnosti a vlasteneckém nadšení mohou býti chloubou vlasti.

POHLED NA HRANICE.

25 LET ČESKÉ PRÁCE NA RADNICI HRANICKÉ.

HRANICE BYLY OD SVÉHO založení vždy českými. Počet obyvatelstva národnosti německé nepřesahoval nikdy jedné čtvrtiny, ač mezi Němce počítáno bylo vojsko, Židé a neuvědomělí občané odchovaní utrakvistickými školami.

V době národního probuzení náležely Hranice mezi uvědomělá města moravská. Hned r. 1861 založen čtenářsko-pěvecký spolek „Beseda“, r. 1863 Občanská záložna, rok na to spolek dobrovolných hasičů, a v r. 1869 pořádán veliký tábor lidu, na němž mluveno ve prospěch národní a politické svobody a rovnoprávnosti. Nadšení bylo tak veliké, že r. 1871 otevřela obec I. třídu českého realného gymnasia vlastním nákladem.

To zaleklo místní Němce i vládu. Pod záminkou, aby děti důstojníků vojenských zdejších ústavů mohly též v místě německy studovat, zřízeny byly pomocí vlády příštího roku německé pobočky při I. a II. třídě a *to bylo počátkem poněmčování Hranic.* —

Poněvadž vydržování dvou tříd se dvěma pobočkami vyžadovalo od obce velikých obětí, což školní úřady očekávaly, nabídla vláda městu značnou subvenci a slíbila převzít školu do státní správy, svolí-li, aby gymnasium přeměněno bylo v německé. A většina obecního zastupitelstva souhlasila. —

Bylo tedy r. 1873 gymnasium poněmčeno a s přibýváním tříd přibývalo i německých profesorů. A že vláda sem dosazovala i německé úřednictvo, stala se *národní katastrofa*. Roku 1885 dostali Němci při obecních volbách v I. a II. sboru většinu a vládli se starostou *drem Bedřichem Plachkým* na radnici od 1. října 1885 do 21. července 1903, t. j. *po 18 let!* —

A nyní následovala rána za ranou pro české Hranice. — Zřízena německá měšťanská škola a vystavěna pro ni budova na Motošíně, čtyřtřídní obecná rozšířena na pětitřídní, k posílení německví přeložena r. 1896 německá lesnická škola ze Sovince do Hranic a jmenováno přes 60 Němců českými občany, kteří tím nabyli též volebního práva v Hranicích. Tím německá nadvláda zdála se býti navždy zabezpečena.

Ale strážný duch českých Hranic poslal sem hrdinného Gedeona v osobě *dra Frant. Šromoty*, jenž roku 1888 sem se z Olomouce přestěhoval a otevřel advokátní kancelář. Stal se vůdcem místních Čechů. Jeho přičiněním rozděleny byly utrakvistické školy r. 1896 na české a německé, roku následujícího školský spolek „Galaš“ zřídil soukromé české měšťanské školy, které až roku 1902 převzaty byly po dlouhých vyjednáváních do veřejné správy.

Po velkých, heroických bojích s německou nadvládou na radnici, kterýžto zápas popsán je obšírně v Bartovského knize „Hranice“, zvítězili čeští voličové v I. sboru, a že III. sbor byl vždy český, nabyli Čechové zase na radnici většiny a *dne 10. září 1903 zvolen byl dr. Fr. Šromota starostou města.*

Ukázalo se, že německví bylo sem uměle usazeno, a že jádro obyvatelstva je české. Hranice vráceny byly opět do českých rukou a nastala česká práce ve prospěch města. — Sestavený obrázek české práce podává přehled, co se za kterého starosty za pomoci uvědomělé městské rady a obecního zastupitelstva zařídilo.

1. DR. FRANT. ŠROMOTA byl starostou od 10. září 1903 až do své smrti 26. října 1912. Hned v prvním sezení obecního zastupitelstva ustanoven český jazyk úředním jazykem obecního zastupitelstva a městské rady, jmenována celá řada čestných občanů české národnosti, aby vyvážila německé čestné občany, a ustanoven program činnosti hospodářské, průmyslové, národní a osvětové.

Roku 1904 jako na oslavu vítězství, počal se stavěti nádherný *betonový most* přes řeku Bečvu, který patří mezi nejkrásnější mosty v republice, a dokončena regulace Bečvy, která podél břehu města ozdobně je provedena. Současně vystavěna *městská plynárna*, která jsouc náležitě založena a rozšířena, je dle spotřeby plynu na šestém místě na Moravě. — *Městská spořitelna* 1. dubna t. r. převzata do české správy a svěřena českému odborníkovi Fr. Zikešovi. Rovněž místa úředníků obsazena Čechy. Městským tajemníkem jmenován vlastenec JUC Fr. Janík, nyní vrchní magistrální rada v Brně a po něm dr. Jos. Sládeček, a městským inženýrem Tom. Oplocký. Podobně obsazena časem místa ostatní.

Roku 1905 otevřeno *Městské museum*, o jehož založení měli zásluhu dr. Šromota se svou paní, nynější starosta města Jos. Šindel, tajemník, MUC. Frant. Janík, lékárník Kaulfus, měst. inženýr Oplocký a jiní. Museum vhodně uspořádané umístěno je nyní v budově na náměstí Svobody. — V témž roce za pomoci města uspořádány učitelské *univerzitní kursy*, jichž se zúčastnilo na 200

učitelů. — Dne 22. října svolán byl na náměstí tábor lidu, aby protestoval proti útlaču a nadpráví se strany Němců v naší říši.

Pro *školy měšťanské* vystavěna pěkná a účelná budova, zřízena *zimní hospodářská škola*, na niž za ředitele povolán Jarosl. Bureš, jenž se stal později zemským poslancem za venkov. — Za mostem založeny *pěkné sady* a zřízen Okrašlovací spolek. Aby vzhled města byl příjemnější, vykáceny v ulici Nádražní staré kaštiny, vysázeny stromky nové a *ulice města vydlážděny*.

Roku 1912 po veliké námaze zřízeno *české reálné gymnasium* vydržované obcí, aby čelilo německému gymnasiu. Současně zřízena *dívčí rodinná škola* vydržovaná za pomoci města kuratoriem, a pro české učednice *dívčí pokračovací škola*. — Dr. Šromota po celý čas svého působení jako starosta a později i jako poslanec za města, staral se, aby do města dosazování byly úředníci české národnosti. Novými školami, příchodem českých profesorů, učitelů a úředníků upevnil se národní duch ve městě.

2. LUDVÍK POPP (31. října 1912 až 25. ledna 1916), dosavadní náměstek, předseda místní školní rady a předseda silničního výboru, stal se po něm starostou a úřad ten zastával v těžkých dobách válečných po 3 a půl roku až do své smrti. Za něho v listopadu 1912 přestěhoval se městský a stavební úřad z přízemí do I. poschodí radnice a v přízemí umístěno zatím museum a kancelář silničního výboru.

Roku 1913 zřízena obecní *zastavárna*. Téhož roku obcí *pronajaty lázně Teplice*. Stavebním úřadem vyhotoveny *plány obecních budov*. Zaveden plyn z městské plynárny do Židovské obce a v plynárně *postaven druhý plynojem*.

Roku 1914 *zalesněn Hranický* (Hluzovský) *kopec*. — Po vypuknutí války staral se o *umístění škol*, do jichž budov usadilo se dílem vojsko, dílem proměněny byly ve vojenskou nemocnici. — *Vodovod prodloužen* do vojenských baráků a plyn do vojenských ústavů. Pomocí obce zřízena pro uprchlíky z Polska *polská škola* a gymnasium na Staré Střelnici. — *Hřbitov rozšířen* pro pochovávaní vojáků. — Roku 1915 v březnu dokončena železniční vlečka do vojenských ústavů. Téhož roku vystavěl stát na náležaní obce *hřbitovní zeď* kolem vojenského hřbitova, na němž postaven též *pomník* padlým vojákům, jichž leží zde přes 1000.

3. FRANTIŠEK ROZEHNAL (26. ledna 1916 až 29. června 1919), ředitel okresní nemocenské pokladny a předseda místní školní rady, hned po úmrtí starosty Poppa pověřen byl jako

první radní okresním hejtmanstvím, aby vedl správu obce, jelikož za války byly volby zakázány. Dr. Šromota, Popp a Rozehnal měli největší zásluhy o počestění obecního zastupitelstva a byli jeden po druhém starosty města.

Za něho r. 1916 otevřeny *říční lázně* na Bečvě u Karlových lázní, *místní chudí* podělení potravinami v ceně 1556 K. — *Lázně Teplice* pronajaty dále obcí. — Roku 1917 *radniční věž* pokryta pocínkováným plechem. Pro chudé zakoupeno 300 párů obuvi a dáno spolku „Galaš“ pro chudé děti 10.000 K. — V roce tom byl veliký nedostatek uhlí a otopu vůbec, následkem čehož plyn byl uzavřen po 10. hodině. — Zřízen spolek „*České srdce*“ pro chudé v Hranicích. Staral se o zásobování města.

Roku 1918 obecní výbor jednohlasně se usnesl připojit se k resolucím pražským, jimiž vysloveno bylo, že trváme na požadavcích československého národa. — Dne 28. října zřízen *Národní výbor*, jehož předsedou zvolen byl starosta města Rozehnal. Oslaveno zřízení československého státu, návrat presidenta Masaryka do vlasti a *pojmenovaná náměstí* a ulice po zasloužilých mužích. — Roku 1919 zakročeno, aby *německé gymnasium* bylo zrušeno a české postátněno, dále aby lesnická škola byla ponechána, ale proměněna ve vyšší českou. — Zasedací síň propůjčena pro *veřejnou čítárnu*.

4. KAREL STRNADEL (29. června 1919 až 23. května 1920), inspektor státních drah v. v. a člen národ. demokracie. — Dle nového zákona provedeny volby do obecního zastupitelstva na základě vázaných kandidátních listin politických stran, proto uvedeno je i členství strany, z níž starosta zvolen.

V době té byl nedostatek bytů a obec zmocněna *zabratí volné byty* a zřízena bytová komise. — Zakročeno o zrušení židovské školy. — Ujednáno vyvlastnití panské pozemky v Panské zahradě a u Sever. dráhy. — Obec město Hranice *sloučena se židovskou obcí* v jednu obec od 10. srpna 1919. — Roku 1920 ve vojenských ústavech zřízena *vojenská škola* pro výchovu důstojníků. — Ježto židovská obec sloučila se s křesťanskou, musily se vykonati nové volby do obecního zastupitelstva.

5. TOMÁŠ SKÁCEL (23. května 1920 až 15. ledna 1921), modelář, t. č. důstojník a legionář a vůdce sociál. demokratů, zvolen starostou. Za něho *zredukovány třídy* německého gymnasia z 8 na 6; dále pětiletá obecní školy německé na trojleté, jelikož měly jen 125 žáků a mezi nimi ještě 20 % českých. —

Zřízeno *ústřední skladiště* v sýpkách pravovárečných měšťanů a v plynárně *lidové lázně* se 6 vanami a 10 sprchami. — Zavedena *sprostředkovatelna práce* a umístěna v přízemí radnice. — *Budova lesnické školy* s parkem pronajata ministerstvu zemědělství pro umístění české vyšší lesnické školy na 99 let za roční nájemné 10.000 Kč. — Úřední název města stanoven pouze český „Hranice“.

Jelikož starosta byl též zároveň vojenským správcem průmyslových podniků na Moravě a ve Slezsku a ministerstvo národní obrany tlačilo, by se jedné hodnosti vzdal, poděkoval se ze starostenství i z obecního výboru.

6. FRANTIŠEK FALTÝNEK (15. ledna 1921 až 28. května 1924), mistr v Kunzově továrně a člen strany sociál. demokratické, byl po něm nástupcem. — Za jeho úřadování *zřízena byla IV. třída* při chlapecké škole měšťanské, *postátněno* české městské gymnasium, doplněny nové názvy ulic. — Panská zahrada proti soudní budově vyvlastněna ve prospěch stavebního družstva „Svěpomoc“.

Na nátlak obce vystavěl stát r. 1921 za podpory města *most přes Ludinu* proti gymnasiu a druhý *přes Veličku* u továrny Helle-rov. Státní regulace bystřin rovněž za podpory města vystavěla železobetonový most u továrny Mundus, druhý nad soudní budovou a vykonala regulaci dolního toku Veličky. — V parku postaven *Husův pomník* péčí výboru složeného ze všech místních pokrokových spolků.

Roku 1923 úředníkům městským uděleny *tituly*. Na stavbu *dělostřeleckých kasáren* věnován zdarma pozemek ve výměře 23 *ha*. Zachráněna pro Hranice *vyšší lesnická škola*, která měla být přeložena jinam. — Zakoupeny pozemky pro botanickou zahradu lesnické školy za 75.000 Kč.

7. VÁCLAV JONÁŠ (28. května 1924 až 7. února 1925), stavitel a člen národní demokracie. Neúřadoval ani rok a zemřel. — Za něho *navštívil pan prezident Hranice*. Zakoupena nová *automobilová stříkačka* za 150.000 Kč, přidělen obci *Horní dvůr* a asi 29 *ha* pozemků ze zabraného velkostatku, Okresní péči o mládež darováno zdarma *místo pro sirotčinec*, město převzalo *udržování vojenského hřbitova* za náhradu 5 Kč za každý hrob.

Od firmy Kunz zakoupena „*Hromůvka*“ se silným pramenem ve výměře 1 *ha* 55 *a*, v ulici 28. října vydlážděna silnice, k čemuž stát přispěl 70 %. — Zřízena *hudební škola* a otevřena 1. září 1924. — Město připojilo se na síť Středomoravských elektráren

a zavedeno *elektrické osvětlení* vedle plynového. — V poslední vůli odkázal značný majetek svůj ku zřízení Sokolovny.

8. JOSEF ŠINDEL, ředitel dívčí rodinné školy, člen národní demokracie a politický odchovanec Šromotův, stal se starostou 1. března 1925. — Za jeho úřadování zřízen v r. 1925 *stavební fond* při všeobecné nemocnici, rozprodáno *stavebních losů* za milion korun ve prospěch stavby pro vojenské gážísty, provedena stavba nouzových domků pro 32 rodin, *prodloužen vodovod* až po viadukt, provedeno *dehtování silnic* v Sadech českosl. legií a k Teplicím, hledány prameny navrtávkami ku rozšíření vodovodu a vystavěno v roce tom 18 privátních rodinných domků.

Roku 1926 dokončena regulace Veličky, zavedeno *zvonkové poplachové vedení* u činných členů hasičského sboru, u četnické stanice, u velitelství pluku a na 6 veřejných místech. — Na radnici zasazena *bronzová deska* na paměť 75 *tin* p. presidenta. Upraven vodní poplatek. — Za účelem umožnění stavby dalších obytných budov získáno za pomoci vojenské správy za 1 a půl milionu stavebních losů. Soukromých domů a domků vystavěno 30.

V roce 1927 s Okrašlovacím spolkem vystavěn v parku *hudební pavilon*. — *Mostní váha* před radnicí nahrazena novou, *chodníky* a dláždění ulic opraveno a vystavěna budova pro *vojenské gážísty*. — Konečně po vyjednávání od r. 1914 započato se stavbou poštovní a telegr. budovy, což vyžadovalo neúměrné práce a četných intervencí.

Největší zásluhu bude mítí nynější starosta s uspořádáním Krajské hospodářsko-průmyslové výstavy. Je nejen předsedou zařizovacího výboru, ale duší celého podniku.

Kapitán R. Jansa, profesor na vojenské akademii:

HRANICE - VOJENSKÉ ATHÉNY.

VOJENSKÁ AKADEMIE ZAUJÍMÁ v hospodářském životě útulných a krásně položených Hranic bez odporu důležité místo. Jestliže na 50 důstojníků a tolikéž rotmistrů na tomto ústavě působících kryje u místního živnostnictva a obchodnictva celé svoje denní potřeby, jsou to desetitisíce v měsíci, do roka pak statisíce. Co znamená přítomnost pěti set akademiků, kteří jsou zásobováni z města a ve volných chvílích soukromně mnoho kupují, vědí nejlépe všichni obyvatelé Hranic v měsících letních cvičení nebo prázdnin, kdy je akademie osiřelá. To skoro odumřel život v tomto městě. — A kolik jen cizinců — tatínků, maminek, atd. — s napěchovanou tobolekou zajede za synem akademikem, aby se vrátilo za několik dní s tobolekou prázdnou.

Odchod této vojenské „alma mater“ z Hranic znamenal by nezbytné podlomení veškerého blahobytu města, neboť státní peníze vynaložené na akademii vracejí se za tepla z 90% hned do rukou občanů hranických, ať se tak již děje v té či oné formě.

Podívejme se trochu do minulosti vojenské školy hranické, známé po všech zemích československých; neboť není snad ani jednoho kraje, který by nebyl od doby jejího trvání poslal sem svého synka.

A) „Výchovné ústavy vojenské“ (1856—1858).

Musíme jít ovšem do rakouských dob. A sáhnouti až do ruského roku 1848, který hodně „proluftoval“ dusnou atmosféru rakouské domácnosti. V souvislosti s novými proudy duchovými sáhla i vojenská správa na reorganizaci vojenského školství. Modernisace vojenského školství rakouského je úzce spojena se jménem českého šlechtice hraběte *Kinského*. Zvláštní komise ve Vídni (v čele podpluk. Scudier) vypracovala v r. 1852 plán a téhož roku přikročilo se k jeho realizaci. — Každý ví, že v té době byla ještě dlouholetá služba a vojáci se „verbovali“, neboť nebylo všeobecné povinnosti branné. Vojáci slouživší několik „kapitulací“ bývali často ženatí. Zdraví a silní muži, mívali obyčejně hodně dětí, s nimiž pak (a ovšem i se ženami) putovali po posádkách „širší vlasti“. Říkávalo se o takových dětech žertovně „Tornisterkind“, (jakoby

RADNICE. (PŮVODNÍ STAV.)

je tatínek nosil na „marších“ v torbě). — Aby tyto děti nezvlčely a nestali se z nich případně zločinci, byly zřizovány u každého regimentu „plukovní školy“.

Byly to improvizované obecné školy, kde gramotnější a řadové služby neschopný feldvébel učil děti číst a psát. Své poslání však plnila tato škola již pouhým zaměstnáním drobotiny.

Schopnější ze žáků byli vybírání a posílání do „Vojenských ústavů výchovných“, aby se vzdělávali na poddůstojníky, případně důstojníky. Prvému cíli sloužily „Nižší ústavy výchovné“ druhému „Vyšší ústavy výchovné“. — Kdežto „plukovní školy“ bývaly v sídle pluků nebo delších ležení a feldvébel sháněl rákoskou vojenskou drobotinu, kde a kam se dalo, byly tyto „Výchovné ústavy“ v určitých městech a byly to skutečné již školy. Tak na půdě Moravy byl to „Vojenský ústav výchovný“ v Brně s filiálkou v Prostějově.

Školská reforma z r. 1848 postihla i tento ústav brněnský a rozhodnuto spojit obě jeho větve v jednu.

Kde umístit novou školu? Uvažovalo se mezi Prostějovem, Šternberkem, Přerovem a Hranicemi.

Komise se rozhodla pro Hranice. Je těžko jít dnes po důvodech tohoto rozhodnutí. Nikde o nich nic bližšího není zaznamenáno. Ale jedno je jisté: Takové školy se umísťovaly se zálibou na klidném malém místě ve zdravé krajině. Z důvodů hygienických i morálních a snad i národnostní otázka spolurozhodovala. Chapadla germanisace sahající od Ostravy-Vítkovic mohla najít v nově založené škole krásnou oporu v poněmčování Hranic. Snad to bylo spolupohnutkou, ač po pravdě vojáci v germanisačním úsilí stáli daleko za politickými a jinými činiteli a rakouské vojenství té doby nese ještě hodně typ národnostně lhostejného lancknechtství. Pro Hranice svědčila též jistě ta okolnost, že leží na trati, v té době široko daleko jediné a proto tím důležitější.

Bylo to dne 4. listopadu 1852, kdy se konala v Hranicích komise za účelem definitivního projednání stavby školy: Plukovník Jul. Wurmb z Opavy, okresní hejtmán Vil. Drobník, aktuár Kar. Matzenauer, zástupci města a židovské obce hranické, byli jejími členy.

Výsledek jednání byl kladný:

1. Město se zavázalo zaplatiti 5.000 zlatých konv. měny na 5 ročních splátek, židovská obec 800 zlatých najednou.

2. Město prodalo 12 jiter (Joch) půdy za nejvýše à 600 zl. konv. měny.

3. Město si vyhradilo dodávku stavebního kamene z blízkých dolů à 12 zl. za m³.

4. Detto dodávku cihel 1.000 kusů za 13 zl. 13 kr., vápna po 36 krejc. čtvrci, písku čtv. sáh à 5 zl.

5. Detto břidlice na střeche i s prkennou podločkou 4 zl. 50 kr. za čtv. sáh.

A tak došlo ke stavbě dne 1. máje 1853. Dnem 1. července 1856 byl hotov t. zv. „Vojenský vyšší ústav výchovný“. Tento první ústav vojenský v Hranicích je nynější část vojenské akademie zvaná „budova Žižka“, první, ku které přijdeme jdouce od Hranic. Vstupujícím do budovy objeví se na zemi mosaikový nápis „Salve 1856“. Ze záznamů je patrné, že stavbu vedli (mimo vojáky: hejtmana ženijního vojska J. Czeschky, fortifik. úředníků A. Stöhra a Jos. Wachtla) i místní stavitelé Kliment Zástěra a Jos. Kotas.

Hranická obec přijala závazek nad své finanční síly. Nemohouc mu dostáti, musela později přenášeti jeho splnění na soukromé podnikatele. Pohotově si počínali hraničtí židé. Platili promptně a přesně. Svým bystrozrakem porozuměli obchodnímu významu vojenské školy pro své krámy a nesporně také v tom byl projev loyality a reverence ke státní moci rakouské.

Vojenská správa byla, jak se zdá, velmi spokojena s místem i podmínkami Hranických. I rozhodla se v zápětí postavit v Hranicích ještě jednu vojenskou školu. Kdežto „Vojenský vyšší ústav výchovný“ byl pro pěchotu, vyjednala vojenská správa za obdobných podmínek postavení opodál na pozemí katastru hranického a drahotušského ještě „Jezdecké školy eskadronní“.

Vyjednáno vojensko-občanskou komisí dne 25. listopadu 1853, že obec přispěje 1.000 zlat. konv. měny a židé 500 zlat. na dvě splátky. S touto stavbou se počalo 5. srpna 1853 a dohotovena byla 1. července 1856 — bez konfren a jízdní — tedy současně s „Vyšším ústavem výchovným“. Jezdecká škola eskadronní je nynější část vojenské akademie blíže Drahotuše zvaná „budova J. Jiskry z Brandýsa“.

Stály tedy 1. července 1856 dvě budovy, od sebe oddělené, na vrchu Drahotuchu mezi Hranicemi a Drahotušemi. Prostřední budova a spojující trakty, kostel, nemocnice, hřbitov, „severní budova“ (dnešní ubikace akademiků pěchoty) atd. zde ještě nebyly. Každá ze škol měla kolem veliký prostor. Dnešní park před akademií (mezi akademií a silnicí) bylo pastviště. Na místě dnešního velkého parku za akademií byla selská pole.

B) Dělostřelecká akademie (1858—1869).

Záliba vojenských pedagogů rakouských pro Hranice byla zřejmě veliká, neboť zřízena zde výše jmenovaná škola.

Nutno ovšem doznati, že zrušením obou výchovných ústavů v Hranicích po krátkém (dvouletém) jich fungování a zřízením na místě jich čtyřleté „Dělostřelecké akademie“, do které byli povoláni už 16letí absolventi „Institutu pro kadety“, přišli do Hranic vesměs vzdělanější jinoši všemožných národností a — vzhledem na to, že všichni se stali důstojníky (kadety, podporučíky, poručíky — dle prospěchu) — „lepší partie“.

Tenkrát se totiž mělo provést zrušení všech tří voj. akademií rakouských (pěší, myslivecká a jezdecká ve Víd. N. Městě, ženijní v Klášterci u Znojma a dělostřelecká v Olomouci) a soustředění jich v jedinou. Ale italské nepokoje to překazily. Došlo jen k přeložení dělostřeleckého školství z blízké Olomouce do Hranic. V Olomouci byla odedávna „Bombardýrská (=kanonýrská) výchovna“, pak „Hlavní dělostřelecké učiliště“ a konečně „Dělostřelecká akademie“. Byla staroslavná hanácká metropole odedávna kukaní kanonýrských kuřátek. Ale místnosti v konviktě, kde bylo dělostřelecké školství olomoucké umístěno, časem nedostačovaly.

Oba ústavy hranické byly za tím účelem spojeny trakty asi 600 m, uprostřed mezi oběma budovami byla vystavěna velká budova (byty důstojníků — nynější budova „Masarykova“), kostel patronky kanonýrů sv. Barbory, nemocnice, hřbitov, přikoupeno 14 sáhů polí za 12.600 zl., obehnána zeď, vystavěna „severní budova“, založen nadporučíkem Zikou park (stál 5.600 zl.) atd. Přikoupeno také prostranství mezi budovami akademie a silnicí (pastviště to, kudy hraničtí honili krávy na pastvu) a upraveno na park.

Současně s akademií byl zde zřízen „Vyšší kurs dělostřelecký“ pro starší důstojníky této zbraně, což bylo asi olomoucké „Hlavní učiliště dělostřelectva“ přenesené do Hranic. Účastníkům vystavěna „severní budova“, kde dnes obývají akademici pěchoty.

Tato dělostřelecká akademie prodělala zde rušný rok 1866. Přesněji řečeno nikoli zde v Hranicích, neboť ustoupila se vším pohyblivým majetkem před Průšáky do Vídně.

Vojenská škola technická (1870—1875).

Když v r. 1869 byla spojena dělostřelecká akademie hranická s ženijní akademií ve Vídni, byly obě umístěny v tomto hlavním městě. — Hranické učiliště bylo pak vyhrazeno tříleté „škole technické“, pro výchovu poddůstojníků dělostřelectva.

Je to v plánu školských reforem jen spojení dosavadních čtyř „Dělostřeleckých školních rot“ (v Krakově, Olomouci, Praze a Liebenavě) v jednu. — Nutilať prohraná válka 1866 k novému zlepšování armády a voj. školství.

C) Vyšší voj. reálka a kadetka pro jezdecko (1875—1918).

Vývoj školství vojenského začíná se do jisté míry konformovati se školstvím civilním. Průprava důstojníka, která se dala po dlouhá staletí čirou praksí, později jen malou průpravou školskou, vyžaduje již úplné školy střední. Poněvadž není dostatečný příliv maturantů občanských škol středních, zřizuje si je armáda sama, vkládajíc současně základní výcvik vojenský do učebné osnovy. Z typů středních škol volí reálku.

Tak dochází k založení reálky v Hranicích. — Její absolventi nebyli rovnocenní s absolventy reálke občanských. Museli skládati doplňovací maturitu na reálce občanské, chtěli-li na př. na techniku.

Budova západní (u Drahotuš — „J. Jiskry z Brandýsa“) určena pak pro kadetní školu jezdecku.

A tak po nemnoho více než 40 let naplňovali Hranice „ceglinci“ (Zöglinge), jak ještě dnes člověk slyší ve vesnicích kolem Hranic nazývati voj. akademiky československé.

Přísluví, že „Rakousko bude na světě poslední“ se neosvědčilo v tom smyslu, jak chtěli jeho tvůrci. Říjen 1918 mu dodal. V jeho podzemních mlhách se nebezpečně nachladilo a zašlo.

D) Česká vyšší vojenská reálka (6./XI. 1918 — 8./II. 1919).

Po 6ti denním „interregnu“ přejímá velení nad „Vojenskou vyšší reálkou“ český důstojník major („praporek“) Jindř. Bubla a vydává 1. český denní rozkaz. Začíná službou:

Inspekční důstojník: setník Lavický.

Inspekční poddůstoj.: úč. podd. Kopřiva.

Noční služba: desátník Chalupa.

Inspekce u brány: svobodník Valenta.

„Cizokrajní“ chovanci propuštění, dovoleno jim vzít s sebou à 5 kg mouky, 10 kg brambor a 1/2 kg tuku. Zůstává dále jen 23 Bulharů, ale i ti odjeli 18./I. 1919.

Z jezdecké kadetky utvořen „Serologický ústav“.

Leč i vojenská reálka zrušena v únoru 1919 „pro velký náklad vydržovací a nemožnost nahraditi odcházející síly učitelské“. A také proto, že v nenormálních dnech tehdejších se zrušilo voj. školství u nás vůbec pod vlivem pověsti o zbytečnosti armád. Neboť — tak se u nás věřilo — nadešla doba věčného míru!

Ministerstvo Národní Obrany zakázalo jí používatí vůbec a k jakémukoliv účeli až do nového rozhodnutí. Zamýšlelo v Hranicích zřídití aplikační kursy pro důstojníky vznikající čs. armády, kteří, majíce téměř veskrze výchovu poraženého Rakouska, potřebovali naléhavě převýchovy francouzskou methodou.

E) Doba aplikačních kursů (1919—1920).

Než se M. N. O. rozhodlo pro definitivní úpravu vojenského školství vůbec a tím i použití budov vojenské reálky v Hranicích, trvalo delší dobu. Zatím bylo pilně vzděláváno důstojnictvo v Milovickém ležení v kursech a ty přeneseny později z části do Hranic.

Než tomuto přenesení předchází údobí úporných bojů města Hranic a politických organisací místních o přenechání budov pro místní reálné gymnasium, nad nimiž historiograf spouští oponu. — Na čas tam skutečně bylo reálné gymnasium, leč ze suverenity voj. správy nepřešly ústavy nikdy.

F) Vojenská akademie od roku 1921.

M. N. O. přemýšlejíc o úpravě vojenského školství v samostatném státě, rozhodlo se odstraniti rakouský způsob kadetek a jiných škol dávajících důstojníkovi z povolání průpravu nikoliv o mnoho větší než nižší střední školy. I zkušenost světové války i příznivé poměry kulturní v RČS. souhlasně mluvily pro to, aby čs. důstojníci měli vzdělání základní co nejpečlivější.

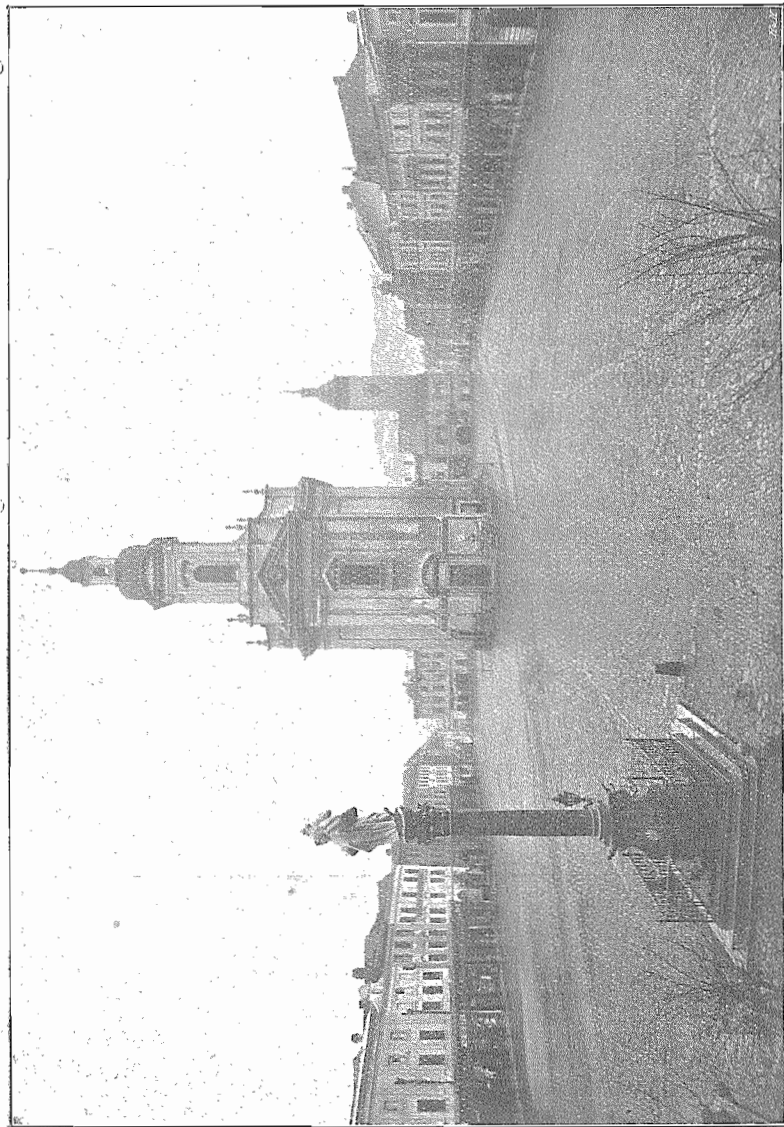
I zřízena (pro celou říši jediná) vojenská akademie. Předběžné vzdělání frekventantů: maturita na střední škole.

Velení a školení měli do r. 1923 francouzští důstojníci, od tohoto roku nastupuje první československý velitel, plukovník, pozdější generál Pech, aby v roce 1926 byl vystřídán plukovníkem gen. št. Hněvkovským. Odtud jsou již osudy hranické akademie v živé paměti současníků.

Naše „alma mater“ rozhodla již po celé republice přes 1.000 mladých důstojníků, aby jako nová, svěží vlna jednotné výchovy prostoupili sbor starý, válečný a učili občany, čeho je potřebí pro případ války. Aby je vedla a vychovávala. Ti všichni znají půvabné Hranice a nezapomenou jich do smrti.

Den 15. srpna je každoročně svátkem nejen Vojenské akademie, nýbrž celých Hranic — ba celé Republiky. Neboť se všech stran sem pílí tatínkové, maminky, sestřičky — a jistě i „sestřenice“, aby byli přítomni slavnostnímu vyřazení svých milých a jmenování jich poručíky.

Ne již jen šlechtici a hodnostáři. I prostí lidé mozolných rukou

POHLED NA ŽEROTÍNNOVO NÁMĚSTÍ.

jedou do Hranic za synem — poručíkem. A když po přečtení přísahy na cvičišti uvnitř vojenské akademie jako blesk vyletí několik set šavlí z pochev a zahřmí jásavé a oddané, upřímným citem pravdivosti síbu prochvělé: „Tak přísaháme!“ — tu se zarosí tak mnohé oko. Je to jeden z okamžiků, kdy člověk věří, že nedávno vzniklý náš stát zůstane svobodným a našim na věky a zapomene na dlouhou dobu na žurnalistické, politické a jiné hádky, rozvrácející stát. A snad není mezi těmi tisíci přítomných ani jedné duše tak otrlé, aby mu nepřeběhla tělem hřejivá vlna nadšení.

Podmínky přijetí do vojenské akademie.

Pro informaci uvádíme krátce podmínky pro přijetí do vojenské akademie. Tato akademie je *jedinou* školou na půdě ČSR., která vychovává naší armádě *důstojníky zbraní z povolání*. Jiné školy vojenské (škola pro výchovu důst. hosp. správ. služby, inženýrská kolej, projektované učiliště mediků a j., vesměs v Praze) vychovávají specialisty.

Podmínky pro přijetí do Hranic jsou přesně a podrobně obsaženy ve výnose M. N. O. čj. 118.700 vých. 23 (uveřejněny byly ve Věstníku Věcném roč. VI., č. 19., čl. 127 ze dne 31. března 1923). Tento věstník je u každé voj. formace a na požádání jej jistě zájemníkovi každý velitel zapůjčí k prostudování a výpisu nutných dat.

Mimo to zašle M. N. O., výchovný odbor hlavn. štábu, oddělení pro výcvik a voj. školství (Praha IV. býv. kadetka) každému, kdo o to požádá a přiloží známku na odpověď, prospekt o zápise na vojenskou akademii, kde nalezneme všechna data k tomu potřebná. Tyto prospekty lze obdržeti pro nový rok školní už po 1. květnu. (Školní rok na voj. akademii začíná 1. říjnem a končí 15. srpnem, tedy odlišně od škol civilních.)

Studium se děje vesměs na státní útraty. Přijatý akademik dostane dvoji stejnokroj (vycházkový šitý dle míry, a cvičný), úplnou a vydatnou stravu, všechny pomůcky učebné a žold. Akademici hippických zbraní (jezdeckta, vozat., dělostřel.) zapůjč. erárního koně k výcviku. Nepříliš náročný akademik nepotřebuje tedy žádné podpory z domova. Uhlavné čítárny, vypravené celým denním tiskem a cizojaz. časop., herny, kuželný, hudební sál, radio a pod. umožňují mu v době mimo službu trávit účelně a kulturně volný čas ve zdech ústavu, netoužiti po vycházce.

Podmínky pro přijetí jsou: Státní příslušnost, věk 17–25, střední škola (v širším i užším smysle) s maturitou, tělesné zdraví (odvod v rodišti i v akademii), při neplnoletých otcův souhlas písemně. Přednost má, kdo už sloužil v čs. armádě nejméně 1 rok. Podmínka složené maturity se promítá u poddůstojníků řadové služby, kteří konali nejméně 2 roky výborné služby a složí přijímací zkoušku na voj. akademii (každoročně v září) z předmětů vyšší střední školy exkluzivně předmětů pro povolání důstojníka nikoli naléhavě nutných (latina, řečtina a j.). Tím se umožňuje snaživému rotmistru, absolventu několika tříd střední školy dosáti hodnosti důstojníka, čehož za Rakouska nebylo.

Abiturient — žadatel si může voliti druh zbraně, ale voj. správa přihlíží k této volbě jen potud, pokud vyhovuje jako akademik speciálním požadavkům této zbraně. Tak k dělostř. musí složit přijímací zkoušku z mathem., k jezdecktu a vozat. po 1. roce zkoušku z jízdy koňmo, k letectvu po absolvov. akademie psychotechnickou a lékařskou prohlídku atd.

Studium trvá 2 roky, načež akademik s prospěchem absolvovavší je jmenován poručíkem a odchází na 1 rok do aplikační školy své zbraně a pak teprve k pluku.

Fr. Matějka, řed. vyšší lesnické školy:

DĚJINY LESNICKÉHO ŠKOLSTVÍ V HRANICÍCH.

AŽ DO DVACÁTÝCH LET

minulého věku nebylo na Moravě lesnické školy. Proto také odborně vzdělaný lesník byl vzácným zjevem. Nedostatek odborně vzdělaných lesníků byl v lesním hospodářství v tehdejší době všeobecně pocítován a to tím více, že les začal býti důležitou složkou národohospodářskou.

Z té příčiny někteří přední lesníci, kteří na cizích školách nabyli odborného vzdělání a stali se pak vedoucími hospodáři lesními, snažili se vychovati si dorost lesnický zaváděním tak zv. škol mistrovských, jak tomu bylo také v sousedním Německu. Dálo se to tak, že soustředili kolem sebe několik schopných mladíků, jevících zájem o lesnictví a ty sami neb za pomoci ještě jiných úředníků lesních vyučovali lesnickým vědám a prakticky cvičili. Takovýmto způsobem založena byla Vincencem Hlavou, lesmistrem v Dačicích, vynikajícím to lesníkem moravským, roku 1822 první lesnická škola na Moravě.

Škola dačická byla vhodně organisována po způsobu tehdejších lesnických škol, hlavně německých, a vyučoval na ní lesmistr Hlava za pomoci ještě jiných úředníků lesních. Doba vyučování trvala 2 roky. Přihlíženo bylo nejen k teorii, ale také hlavně k praktickému výcviku žáků.

Škola tato získala si záhy v kruzích odborných dobrého jména a proto byla dosti vyhledávána a navštěvována.

Byla podnikem soukromým, odkázána jsouc na podporu hlavně majitele velkostatku dačického a vlastního zakladatele lesmistra Hlavy.

Vlastní prostředky školy nedostačovaly k tomu, aby mohla býti jak náležitě vybavena a aby mohly býti udržovány potřebné síly učitelské. Přesto, že usilováno bylo lesmistrem Hlavou o to, aby škole byla poskytnuta přiměřená podpora z prostředků veřejných, přece se tak nestalo. Nedostatek finančních prostředků, zaviněný hlavně nepochopením jejího významu na rozhodujících místech, znemožňoval vývoj školy a když ještě požárem zničeny byly veškeré sbírky, škola tato r. 1830 zanikla. Vychovala celkem 251 absol-

ventů, kteří nejen na Moravě, ale i za hranicemi k rozkvětu lesního hospodářství značně přispěli.

Od roku 1830 až do r. 1852 nebylo na Moravě lesnické školy přesto, že národohospodářský význam lesního hospodářství stále stoupal. Těžce byl mezi odborníky pocíťován tento nedostatek ve výchově dorostu lesnického. A byl to zase zmíněný již lesmistr Hlava, který několikrát pokoušel se o to, aby lesnická škola na Moravě byla opět zřízena.

Úsilí několika osvěcených mužů z kruhů lesnických i velkostatkářských podařilo se, že utvořen byl svaz velkostatkářů a lesníků na Moravě a ve Slezsku, který se zavázal založit a vydržovati lesnickou školu pro výchovu zdatných lesníků.

Tak se stalo, že po více než 20leté přestávce otevřena byla nová lesnická škola r. 1852 v Úsově, která prodělavši nutné proměny jak po stránce vnitřní organizace, tak i přestěhováním na různá místa, trvá až dodnes, ovšem nyní jako státní vyšší lesnická škola v Hranicích.

Lesnická škola v Úsově s organizací střední školy odborné, s německým jazykem vyučovacím, byla dvouletou a přijímala za své žáky nejprve uchazeče vykazující vzdělání 4. třídy tehdejší školy hlavní a lesnickou praxi, později vyžadována byla pro vstup nižší střední škola a lesnická prakse.

V Úsově umístěna byla lesnická škola v zámku knížete Liechtensteina, kde nyní jsou umístěny rozsáhlé sbírky liechtensteinské, a přidělen jí byl jako učebný a cvičný objekt školní revír.

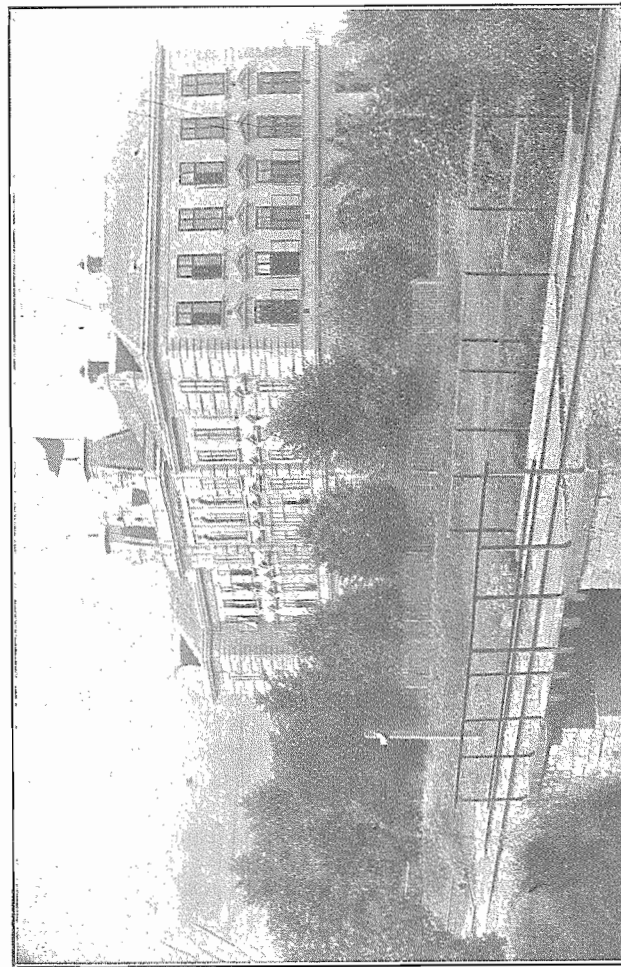
Na škole té působilo několik vynikajících lesníků a proto nabyla záhy zvučného jména a její absolventi dosáhli ve službách lesnických vynikajících postavení.

V Úsově potrvála škola lesnická až do r. 1867, načež byla přestěhována do Sovince a umístěna v zámku, náležejícím řádu německých rytířů.

Kromě učebných místností a kabinetů zřízen byl v sovineckém zámku internát pro společné ubytování posluchačů a byty pro profesory. Ke škole přiděleno bylo také školní poleší.

V Sovinci zůstala škola německá dvouletou, ovšem podrobená byla různým úpravám, jak toho pokrok lesnických věd a praktická potřeba hospodářství lesního vyžadovala. Zvýšen byl požadavek předběžného vzdělání žadatelů tak, že přijímání do školy toliko absolventi nejméně 5 tříd všeobecné školy střední s příslušnou praxí lesnickou.

Také v Sovinci působilo na lesnické škole několik vynikajících učitelů, kteří vychovali mnoho zdatných absolventů, z nichž někteří

STÁTNÍ VYŠŠÍ LESNICKÁ ŠKOLA V HRANICÍCH.

v praxi vynikli jako nejpřednější odborníci lesničtí, ano dosáhli i profesury na vysoké škole lesnické.

V Sovinci potrvála lesnická škola až do r. 1896.

Nedostatek vhodných místností pro rozšíření školy, jež žádala lesnická praxe i stále zvyšované požadavky na absolventy, jakož i nevhodné prostředí pro společenskou výchovu žactva — Sovinec byl nepatrnou vesnicí odlehlou od většího střediska kulturního — byly příčinou, že rozhodnuto bylo přeložit školu ze Sovince do Hranic.

Město Hranice mělo všechny podmínky pro lesnickou školu. Městská rada hranická vyšla správě školy ochotně vstříc, nejen že postavila r. 1896 krásnou, na tehdejší dobu moderně zařízenou školní budovu, ale přenechala škole i přilehlé pozemky v rozloze as 3 *ha* ke zřízení botanického parku a pokusných školek lesních.

Po přeložení školy lesnické do Hranic r. 1896 byla provedena její organisace tak, že doba učebná rozšířena na 3 roky a škola označena názvem „vyšší lesnický ústav v Hranicích“.

K tomuto ústavu připojen byl 10měsíční běh pro výchovu pomocného, technického a ochranného personálu lesního.

Vyšší ústav lesnický v Hranicích i po přestěhování ze Sovince podržel vyučovací řeč německou; češtině věnovány byly toliko 2 hodiny týdně.

Účelem školy bylo vychovávat zdatné lesníky hlavně pro soukromé velkostatky a to jak pro správní, tak i výkonnou službu lesní.

Absolventi školy měli právo po vykonané 3leté praxi lesnické skládati státní zkoušku pro lesní hospodáře. Tak mohli se uplatnit i na vedoucích místech na velkostatkách.

Škola tato výborně organisovaná a vedená znamenitými odborníky a náležitě vybavená učebními pomůckami, zachovala si dosavadní výbornou pověst nejen v zemích koruny české, ale i za hranicemi a absolventi její uplatňovali se znamenitě ve službách lesnických.

Na škole této působila řada vynikajících mužů lesnické vědy.

Rozkvět vyššího ústavu lesnického hranického možno sledovati až do světové války, která zanechala, tak jako všude, i ve školství lesnickém stopy úpadku a ztenčila zájem vydržovatelů a podporovatelů školy o její zachování na dosavadní výši.

A když nastala dějinná chvíle našeho národního osvobození a provedena nová organisace školství lesnického podle potřeby státu Československého, upadl zájem vydržovatelů německé školy lesnické o tento ústav tou měrou, že finanční stav stal se naprosto

neudržitelným a školský spolek pro vydržování této školy ochotně nabídl státu, aby veškeré učební pomůcky školy převzal.

Stát zakoupil zařízení školy i učebních pomůcek za 300.000 Kč a umožnil přestěhování střední lesnické školy zemské v Jemnici, kterou převzal do své správy, do Hranic r. 1920.

Dne 18. října 1920 zahájeno bylo slavnostně v budově dosavadního vyššího ústavu lesnického německého v Hranicích vyučování v jazyku českém.

Posluchači III. ročníku německé školy lesnické dokončili svá studia v Hranicích r. 1921. Od té doby je vyšší škola lesnická školou státní pouze s vyučovacím jazykem českým.

Vzácným porozuměním a podporou ministerstva zemědělství, jemuž státní vyšší škola lesnická je podřízena, umožněno bylo upravit školu jak ve vnitřním účelném zařízení, tak i doplnit sbírky mnohými moderními pomůckami vyučovacími. Kromě toho rozšířeny byly pokusné a cvičné školky jakož i botanický park, takže dnes oba tyto školské objekty zaujímají plochu skoro 5 *ha*.

Začátkem r. 1924 přiděleno bylo ke škole jako hospodářský a pokusný statek paršovické poleší v rozloze 1018 *ha*, ležící as 2 *km* od Hranic, jež vyhovuje všem požadavkům, jaké klade škola na cvičný hospodářský objekt.

Škola spravuje poleší a v něm provádí se veškerá praktická cvičení se žáky. Poleší bylo nově zaměřeno a zařízeno podle potřeb školy na základě moderních požadavků vědy lesnické.

Konečně v r. 1925 zřízena byla při škole státní pokusná stanice lesnická.

Státní vyšší škola lesnická v Hranicích organisována je jako všechny státní lesnické školy stejného typu a má za účel poskytnouti studujícím kromě vzdělání všeobecného takových odborných vědomostí teoretických a dovedností praktických v oboru lesnictví, jakých je jim třeba jakožto příštím samostatným správcům poleší, aby pak po předepsané době praktické činnosti mohli se podrobiti státní zkoušce pro lesní hospodáře.

Výchova odborná má býti v dokonalém souladu s pěstěním charakteru lesníka a občana republiky Československé po stránce mravně ideové, jakož i s pěstěním jeho tělesného zdraví.

Učební látka je rozvržena na 4 školní roky každý o 2 semestrech. Školní rok počíná dnem 16. září a končí dnem 15. července každého roku.

První a druhý ročník tvoří přípravné oddělení, třetí a čtvrtý ročník věnován je hlavně naukám o úpravě lesního hospodářství a správy lesů.

Písemné žádosti žadatelů kolkované 5.— Kč přijímá ředitelství před počátkem školního roku, nejdéle však do 1. července.

K žádosti nutno přiložit tyto průkazy: list rodný, svědčící o stáří nejméně 15 let, list domovský, vysvědčení, že žadatel absolvoval s prospěchem 4 třídy všeobecné střední školy, neb 4 třídy občanské školy, vysvědčení o mravní zachovalosti, vysvědčení lékařské o tělesné schopnosti k službě lesnické a sustentační revers rodičů.

Zadatelé konají přijímací zkoušku z češtiny a matematiky v rozsahu 4. třídy školy střední.

Do I. ročníku přijímá se omezený počet studujících, t. j. 20.

Absolventi školy nacházejí umístění jak na soukromých velkostatkách, tak i ve státních lesích.

Až dosud byli absolventi státní vyšší školy lesnické v Hranicích velmi dobře umístění a osvědčili se ve službách lesnických jako zdatní odborníci.

Na ústavě vyučuje 7 stálých a 4 výpomocné síly učitelské.

Lesnická škola hranická v nynějším jejím skvělém vybavení, jež umožňuje úspěšnou výchovu odborného dorostu, jakož i při její vhodné organizaci, těší se v kruzích odborných velmi dobré pověsti a přísluší jí vším právem jako nejstarší střední škole lesnické v republice čsl., slavící v tomto roce 75leté výročí trvání, přední místo mezi ostatními sesterskými školami.

Pokrok i vysoká úroveň lesního hospodářství na Moravě a ve Slezsku jsou úzce spjaty s lesnickou školou hranickou, neboť ona vysílala a vysílá do života zdatné své absolventy, kteří na většině velkostatků těchto zemí blahodárně působí ke zdaru našich krásných lesů, pravého to pokladu naší vlasti.

Čeněk Kramoliš, Hranice:

PAMÁTNOSTI MĚSTA HRANIC A OKOLI.

I.

HRANICE, MĚSTO ZAHRAD A kdysi město šlechticů a bohatých soukeníků, ležely původně jen na návrší mezi řekou Bečvou a jejími přítoky Veličkou a Ludinou a od r. 1291 opevněny byly zdí, jejíž zbytky jsou dosud patrné. Později povstalo předměstí podél výše jmenovaných potoků a silnic do města vedoucích. Pro krásné okolí a velikou bezpečnost života a majetku přistěhovalo se sem ve 14.—16. století mnoho šlechticů, kteří měli ve městě domy a na předměstích dvory.

Město na straně východní a jižní obklopují poslední výběžky Karpat, které se těsně k němu tulí; na straně severní, lemováno je vysokým, dlouhým viaduktem, spočívajícím na 32 dvojítech pilířích. Ve slušné vzdálenosti, asi hodinu cesty, zdvihají se výběžky Oderských hor a k západu otevřena je brána volná do světa, na Hanou — — —

Poněvadž po dráze od Olomouce, Přerova k Bohumínu a opačně nejvíce návštěvníků do Hranic přijíždívá, začneme s popisem od Severního nádraží. Popis může být též krátkým průvodcem Hranicemi.

Severní nádraží je rozsáhlá ale starší již budova, vystavěna při rozšíření železniční tratě z Přerova k Bohumínu roku 1847. První železnice na půdě mocnářství rakouského — mimo koňskou dráhu z Lince do Budějovic — byla Severní dráha, která počala se stavět 1834. Dne 1. září 1841 zahájena jízda z Vídně až do Přerova; v roce 1847 dohotovena stavba až do Bohumína.

Před nádražní budovou čekají povozy, autobusy, automobily, které dopravují příchozí do města půl hodiny vzdáleného. Proti nádraží přes cestu stojí filiální výpravná poštovního úřadu a za ní vozy lokální dráhy ke Krásnu, Vsetínu a dále.

Jdeme kus po dlážděné, stromovým ovocným vroubené cestě, než přijdeme do pěkné, široké *Wilsonovy* třídy. Hned na počátku na pravo je bývalý panský *Horní dvůr*, jenž nyní patří městu. Kousek dále po levé straně je výstavný a ozdobný palác, známá to *Kunzova továrna* na vodovody a pumpy, známá daleko široko za hranicemi naší republiky. Vznikla z malé dílny, v níž smělý

zakladatel její Antonín Kunz sám a pak s dělníky pracoval. Bystrým vedením jeho vzrostla na továrnu, která dodávala vodovody a pumpy do všech států evropských. Kunz byl podporovatelem české národní činnosti v Hranicích. — Po jeho smrti převzala továrnu společnost a jen stěží zachránila ji před zlými následky války a poklesu valuty. Od roku 1925 spojila se továrna se stejnou továrnou p. E. Káše v Brně a nyní osvěžená provádí milionové vodovody, plynovody na Moravě, v Čechách i na Slovensku a je jako solidní vyhledávána.

Kus dále na téže straně je *Světlíkova* ulice, nazvaná tak po bývalém sousedním *Světlíkově dvoře*, který náležel šlechtici Vlků Jetřichu Světlíkovi z Křesu, jenž válkou 30letou tak schudl, že nebyl schopen platit povinnou daň a byl velmi zadlužen. Městská rada „z úcty a vážnosti k jeho osobě“ darovala mu úrok z dluhu tisíc zlatých a uvolnila ho na celý rok ode všech daní. V 18. století koupilo dvůr ten panství. Od roku 1783 po 22 let byla zde továrna keramická. V ní a v soukromých dílnách hotovily se vkusné ozdobné mísy, talíře a džbány pěkné formy i lahodných ozdob. Byla to hranická keramika.

Světlíkova ulice vede do *městské plynárny*, při níž jsou zřízeny lidové sprchové, parní i vanové lázně. Níže na protější straně Světlíkova dvora jsou pěkné budovy školní, a sice budova *měšťanských škol*, která byla vystavěna již za českého městského zastupitelstva, a trochu níže budova chlapecké a dívčí *obecné školy*, vystavěná za německého představenstva, když se utrakvistické obecné školy rozdělily na české a německé.

Na *Pražákově náměstí*, kde bude brzy nová poštovní budova, vystavěno je v minulém roce ve dvoře hotelu Černý orel *kino Universum*, patřící jednotě Orla, v němž je 392 sedadel. Naproti v ulici Palackého za židovským hřbitovem, v němž jsou velmi staré hroby, je *české státní gymnasium*, které bylo původně městské, krčilo se v různých místnostech a po převratu, když zaniklo zdejší německé gymnasium, nastěhovalo se do jeho místností.

Z náměstí Pražákova vcházíme do *Zámecké ulice*, před níž za doby opevnění města stávala *Horní brána*. Před touto branou na místě, kde je nyní č. 372 — obchod p. J. Siegla nebo kousek před ním — postavena byla *šibenice*, na níž dne 17. října 1627 pověšeni byli čtyři občané nekatolíci, účastníci obrany města Hranic proti španělskému vojsku, které za války 30leté pomáhalo v boji císaři Ferdinandu II. Primátor města Adam Purgeš a Lukáš Kremž byli staťi na náměstí a mnoho jiných vězením a odnětím majetku potrestáno.

Ulice zámecká ústí na malé *náměstí Kramářovo*. V čele jeho stojí *zámek* s vysokou věží, který patří majitelce panství hranického a lipenského paní hr. Ant. Althannové.

Zámek vystavěl roku 1514. Jan z Pernštýna. Měl původně dvě věže. Zadní, stejně vysoká, pukala a musela býti zbořena. Z přední věže skočil do příkopu vůdce obrany města *Malík*, dědičný fojt z Bělotína, když viděl, že nepřítel překračuje hradby. Zabil se a vyhnul se tím potupné smrti mečem nebo provazem.

V zámku, s obdélníkovým dvorem uprostřed, bylo 51 pokojů, z nichž nejpěknější a největší v prvním poschodí byl sál rytířský s pěknou štukaturou na stropě a stejně zdobený sousední sál panský. V rytířském sále, nyní přepaženém, je výpravná okresní politické správy, v panském salonku je kancelář okresního hejtmána. S druhé strany rytířského sálu vedou dveře do světnice ve věži, kde při slavnostech bývala snad útulná místnost pro dámy. — V prvním i druhém poschodí zámku ode dvora byly chodby podepřené trojím nad sebou stojícími kamennými sloupy s ozdobnými hlavici. Nyní jsou prostory mezi sloupy vyzděny a chodby tak uzavřeny. Na severní straně zámku, dvorem oddělené, je palírna, bývalý to knížecí pivovar.

Pod zámkem jsou dlouhé, na různé strany se rozbíhající chodby, dosud neprozkoumané, se zkaženým vzduchem. Ze zámku přes ulici vedla chodba do zámecké kaple Matky Boží, která stála na protější straně na kraji opevnění města. Před ozdobným zámeckým portálem je průjezd, po jehož stranách viděti zámecký příkop. Před zámkem po pravé straně na zídce jsou zazděny znaky šlechtické, z většího dílu z rodiny Kropáčovy, majitelů panství v 16. století. — V zámku sídlil před časy též krajský hejtman kraje přerovského. Napřed byl zde úřad zatímný, t. j. krajský hejtman sídlil v Olomouci a sem jen do kanceláře dojížděl, ale od roku 1782 staly se Hranice trvalým sídlem krajského úřadu, jenž byl ubytován napřed v soukromém domě, a pak v zámku. Nyní sídlí v zámku okresní politická správa, evidence katastru daně pozemkové, kontrolní důchodkový úřad a v přízemí kanceláře správy velkostatku.

II.

Proti zámku byl veliký dům šlechtice a majitele panství *Zdeňka Žampacha* z Potenštýna, jenž za války 30leté byl zbořen a dlouho v rozvalinách ležel. Na místě tom vystavěn hostinec „U slunce“. Nyní je německým spolkovým domem. Před domem tím byla veřejná kašna. V zámku měli svou kašnu ve druhém dvoře zámeckém.

Z Kramářova náměstí vybíhají dvě ulice dosti úzké. V levo je *Jiráskova* podél domů se zachovaným ještě podloubím, v pravo *Židovská ulice*, v níž stojí bývalá židovská škola a radnice, dokud Židé tvořili samostatnou obec. Z ulice té je vchod do poštovního a telegrafního úřadu. Proti vchodu tomu je ulička vedoucí do židovské modlitebny, do pěkné *synagogy*, vystavěné na samém okraji městských hradeb. Odtud je krásný pohled k západu.

Jiráskovou i Židovskou ulicí přijdeme na veliké obdélníkové náměstí *Žerotínovo*. Před 200 lety stála zde jen socha Panny Marie z roku 1729, kříž a veliká kašna, do níž po dřevěném potrubí přitékala ze zámku voda. A do zámku byla vedena z Veličky až od osady Velké. Kromě kašny byla na jiném místě podzemní nádržka na vodu pro případ požáru. — Pod náměstím byly četné chodby pro skrýše za nebezpečných časů a z některých domů vedly i z hradeb ven.

Po všech stranách náměstí byly domy ještě před 100 lety s podloubím. Patřily původně ponejvíce šlechticům, rytířům, zemanům, pak bohatým soukeníkům a majitelé jejich byli pravověrečnými měšťany. — Nyní na jižní straně náměstí zdvihá se pěkný vysoký farní chrám *Stěti sv. Jana Křtitele*, vystavěný v letech 1754—1763 ve slohu barokním. Ve středu kostela je krypta, v níž první pohřben byl roku 1763 dobrodinec a podporovatel stavby kostela *Jiří Karel Avrath*, správce hranického panství. Ve věži kostelní jsou staré zvony z roku 1490 a 1506. — Na místě, kde stojí chrám, byli roku 1627 státi *Adam Purgeš*, starosta města Hranic a *Lukáš Kremž* a na tom místě též pochování. Jejich těla byla nalezena při kopání základů nynějšího kostela.

Proti soše Panny Marie je nyní obecní dům, v němž umístěna je po mnoho let „*Beseda*“, čtenářsko-pěvecký spolek, založený roku 1861. Zde scházivali se místní vlastenci a zde vůdce Čechů *dr. Fr. Šromota* s důvěrníky osnovali plány, jak by zase české Hranice vyrvali z ruky Němců, kteří se roku 1885—1903 vlády v obci zmocnili. V posledním domě řady té je *poštovní a telegrafní úřad*.

Na jižní straně náměstí v rohu je městská *radnice*, vystavěná v letech 1526—1544, s vysokou věží a hodinami. Zde stál dům krejčovského mistra *Skřítky*, který jej r. 1544 daroval obci pro radnici. Ale zdá se, že radnice v rohu náměstí již byla a že Skřítek daroval svůj s radnicí sousedící dům na její rozšíření. Město šlechtici a bohatými měšťany osídlené jistě bez radničního domu nebylo. Na domě Skřítkově byly dvě věžky. Při úpravě radnice byly strženy a radnice zvýšena. Později rozšířena byla do

ulice o zasedací síň. Před radnicí na náměstí stály v minulém století lípy. — Portál radniční zdobí v kamenu vytesaný znak a erb pánů z Pernštýna a pod ním podobizna Skřítkova. Od r. 1850 umístěno bylo v radnici okresní hejtmanství, než se přestěhovalo r. 1868 do zámku, a obecní úřad úřadoval v době té v domě, kde je nyní „*Beseda*“. Je to tedy dvojnásobně historický dům. Nyní je v radnici v přízemí policejní úřad, veřejná čítárna a knihovna, v prvním poschodí městské obecní kanceláře a městská spořitelna.

Na druhém rohu téže strany náměstí je bývalý *pravověrečný dům* měšťanů, za nímž byla sladovna. Zde v době války, v místnosti „*Kufr*“ zvané, scházela se hranická „*Mafia*“ a členové její se vzájemně těšili a podávali si zprávy. Vzadu bývala před válkou místnost zvaná „*Lacinenum*“, do níž chodívali čeští profesori německého gymnasia a jiní Češi, kteří se do „*Besedy*“ neodvážili.

Starobylé domy na náměstí. Mnohé domy stály již za války 30leté. Podloubí jejich byla později zazděna a upravena pro obchod. Když r. 1922 obchodník pan Peroutka boural koupený starý dům, nalezeny v něm byly tři náhrobní kameny s nápisy z let 1570 a z doby pozdější. — Při bourání domu na náměstí na kraji Židovské ulice, v němž mají obchod bratři Sedmerové, nalezeny byly pod domem rozsáhlé sklepy a v jednom našli dělníci velkou baňatou nádobu z pálené hlíny s dvěma uchy, širokým okrouhlým otvorem a pěknými vlnitými ozdobami na povrchu. Na okraji nádoby je letopočet 1635. Do nádoby vejde se 50 litrů. Snad to byla nádoba pro medovinu.

A kronikář města Hranic Libor Scholz roku 1864 píše, že znaky šlechtické jsou ještě na starých domech č. 15. a 20. Dům č. 77. že patřil pánům z Pernštýna, č. 118. pánům ze Žampachu a 167. Troubeckým. — Kromě nich bydleli v Hranicích šlechtické rodiny Cimburků, Kropáčů, Žerotínů, Posadovských, Larišů, Světlíků, Sarnovských, Orlíků, Kondilů, Čaputů a mnoho jiných.

III.

Z náměstí jdeme na výstaviště *Radnickou* ulicí, po jejíž pravé straně je podloubí A-B, v němž se za deštivého počasí prochází slečny, akademikové a studenti. Po levé straně je *kino Olympia* zřízené r. 1921 v domě bývalého hotelu „*Pošta*“. Hotel ten koupilo Družstvo pro zřízení tělocvičny Sokola a vystavělo z jedné jeho části kino, jehož sál je 20 m dlouhý a 9 m široký. Sedadel je 405. Hrávají se zde též divadla a bývají i slavnosti, pro něž sál v Besedě nestačí.

Radnická ulice ústí na *náměstí Svobody*. Zde stával *původní farní kostel*. Byl malý, pouze pro měšťany a věž měl poměrně vysokou. Strop byl dřevěný, rovný a po stranách lodi chrámové byly též dřevěné pavlače. Kolem něho byl hřbitov, proti němu farní budova, která dosud, ale zvýšená a rozšířená na téměř místě stojí. Po boku hřbitova byla škola a chudobinec. Poněvadž kostel byl už sešlý, byl po vystavění kostela na náměstí zbořen. Hřbitov kolem něho byl rovněž zrušen a některé kamenné náhrobky zadženy byly do zdí nového hřbitova.

Na místě starého kostela jsou nyní sady lemované na straně jižní a západní školní budovou *dívčí rodinné školy*. V budově té byly dříve školy německé, po převratu kromě školy rodinné umístěny jsou zde některé třídy českých škol obecných a škola mateřská. V budově té je *výstava umělecká a průmyslová*. — Místo, kde stála stará škola a chudobinec, je nyní otevřeno. Ke kraji školní budovy přistavěn obecní dům, v němž je *Městská hudební škola* a v prvním poschodí bohaté *Městské museum*, jež bývá cizinci četně navštěvováno. — V parku na náměstí Svobody stála socha Františka Josefa I., která byla po převratu odstraněna. Jen podstavec zůstal na památku a čeká na příležitostné doplnění.

Od fary k východu je *Farní ulice*. V ní bývali pouze chalupníci, nebo domy měšťanů, kteří nepatřili ku pravovárečným. Na rohu ulice, kde je nyní hostinec pana Kelara, byly *jačky*, jež později umístěny byly též na náměstí před nynější poštovní budovou.

Od rohu jatek *Fortnou* a můstkem přes potok Ludinu vcházelo se na předměstí, do ulice Černotínské, později *Teplické* zvané. — Proti Farní ulici je *Asyl* a opatrovna dětí, na proti dům Okresní nemocenské pojišťovny, v níž byla filiálka *Brněnské banky*. Nyní je v Jiráskově ulici. Ulice má pokračování v ulici *Na náspech* zvané. Na konci její stávaly za dob opevnění *lázne*.

Sejdeme nyní do předměstí.

Z náměstí Svobody vcházíme do ulice 28. *října*. Hned na kraji stávala *Dolní brána* města. Po stranách patrný jsou ještě zbytky hradeb. Přejdeme 100 kroků a dáme se v levo. Jsme na předměstí *Motošín* zvaném. Za malým pěkně zdobeným náměstím stojí *německá obecná a měšťanská škola*, v níž je umístěno po čas výstavy *hospodářské oddělení*. — Po zřízení městského českého gymnasia roku 1912 byl zde umístěn tento ústav a německé školy byly na náměstí Svobody. Po převratu sestátněné gymnasium nastěhovalo se do budovy bývalého německého gymnasia a zredukované německé školy obecné a měšťanské přišly na jeho místo na *Motošín*.

Jen několik set kroků a přijdeme k Bečvě, nad níž klene se krásný *betonový most 76 m* dlouhý s dvěma velikými oblouky spočívajícími na třech pilířích. Vystavěn byl roku 1904 na památku, že Čechové při volbách obecních zvítězili a že dr. *Fr. Šromota* zvolen byl starostou města. S mostu je čarokrásný pohled na Bečvu vkusně zregulovanou, širokou a hlubokou, po níž se projíždívají klidně četné loďky obsazené milenci, nebo rozrážejí hladinu vodní loďky závodníků.

Za mostem jsme již v parku, v *Sadech českosl. legií, ve výstavišti*. — Na místech, kde je nyní park, býval nános Bečvy, stály zde vrby a bývalo tu tržiště na dobytek. Roku 1869 konán zde (na louce již) veliký tábor lidu, na němž se lid domáhal práv politických, sociálních a hospodářských. Okrašlovací spolek zřídil zde pěkný park s názvem *Stromořadí*, který po převratě nazván byl „Sady českoslov. legií“ Park je 386 m dlouhý a za ním táhne se ještě stromořadí v délce 174 m.

Před parkem je vkusný *meteorologický* sloup a za ním zahrada dr. Šromoty a jeho choť Amalie, která ji darovala Sokolům pro vystavění Sokolovny. — V levo je *Husův pomník* v nadživotní velikosti z hořického pískovce zhotovený mistrem J. Pelikánem z Olomouce nákladem 13.000 Kč v roce 1923. O něco výše je *basen s vodotryskem* a ještě dále dohotoven letos vkusný *hudební pavilon* nákladem asi 40.000 Kč. — Po pravé straně parku byla *Stará a Nová střelnice*. Nyní jsou z nich letní příjemné restaurace.

Z parku vede pěkná cesta do *lázní Teplíc*, 10 minut vzdálených.

IV.

Z výstaviště vraťme se zase na betonový most a podívejme se s něho na levou stranu, kde veliký jez přehrazuje šumivou Bečvu, jež s hukotem řtí se s něho, zbělí vlnami a zase klidně pluje dále na Hanou.

Za mostem dáme se na pravo *Kropáčovou* ulicí, která je nazvána ku počtě Anny Kropáčové z Nevědomí, majitelky panství Hranic a Zlína. Dovolila Českým bratřím, k nimž se sama hlásila a kteří měli u Veličky svůj dům a sbor, že mohou služby boží svobodně vykonávat, k bohoslužbě zvonit, své dítky v náboženství vyučovat, zahrady, pole a louky prohlásila za svobodné a jiných ještě výhod jim udělila. — Druhý manžel její Jan z Žerotína daroval ještě obci kus pole a svobodný statek se zahradou k nové nemocnici.

V ulici Kropáčově, která před regulací bývala často zaplavována Bečvou, jsou po levé straně pěkné vily. Na pravé straně je *rotunda*

a u ní přístav pro ložky a dále bývalé městské lázně a parní koupele. — Ulice Kropáčova ústí do třídy *Teplické*. Odtud až k potoku Ludiny rozkládal se veliký panský mlýn, který později byl na olejnu přepraven. Roku 1802 majitel panství prodal tuto prostorů několika židovským rodinám, které se zde usadily a patřily k židovské obci, která před převratem byla samostatnou obcí politickou.

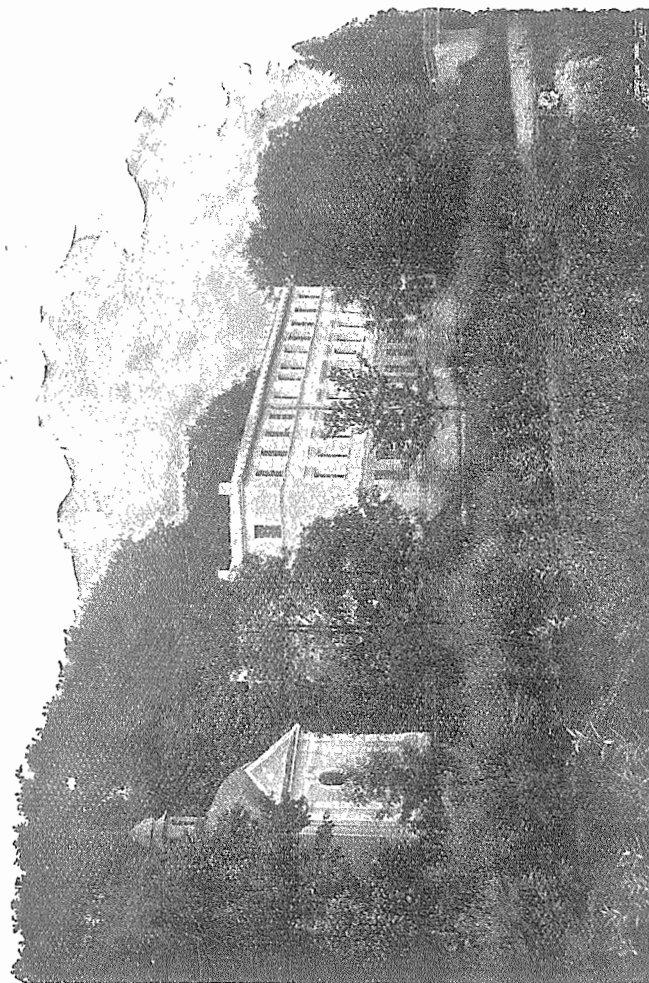
Jdeme dále Teplickou ulicí. Na konci její je *Všeobecná nemocnice*, v níž je 150 postelí a nestačí. Jedná se o vystavění nové. — Než tak daleko nepůjdeme. Dáme se hned do první ulice na levo. Je to *Jurikova* ulice nazvaná tak po zakladateli města Hranic, benediktinu rajhradském, jenž se zde asi roku 1167 usadil a Hranice založil. Na konci ulice je v levo *vyšší státní lesnická škola*, krásná budova vystavěna za německé obecní správy. Aby němectví v obci se upevnilo, přeložena byla německá lesnická škola ze Sovince r. 1896 do Hranic a trvala až do převratu, kdy přeměněna byla v českou a ze 3 na 4 ročníky rozšířena. U školy je pěkná botanická zahrada, školka a park. — Proti škole té stojí *nádraží místní dráhy* Hranice-Vsetín.

Odtud jdeme podél školního parku. k městu do *Hřbitovní ulice*. Hned na pravé straně je *hřbitov* založený po zrušení starého na náměstí Svobody.

Vejdeme železnou branou a jdeme střední cestou. Po levé straně je hrobka vůdce Čechů hranických, zemského poslance, vokáta *dr. Frant. Šromoty*, starosty města od r. 1903 až do smrti . října 1912. Vedle něho pochována je i manželka jeho Amalie.

Na pravé straně je hrob zemského poslance a ředitele hospodské školy *Jaroslava Bureše*. U pravé zdi je pomník hranického brodince, lékaře a spisovatele s nápisem: „*Josefu Heřmanu Galašovi ctitelé 1842*“. Pod ním: „Obnoveno 20. října 1862“. — Při zdi na levé straně jsou pochováni další čeští starostové Popp a Rozehnal. Na téže straně leží těžkým kamenem přikrytý a německým nápisem označený okresní hejtman Cibulka, přísný vykonávatel německé nám nepřátelské vlády z let 1860.

Veliký kamenný kříž na hřbitově postavil r. 1791 hranický řezbář, otec výše jmenovaného spisovatele, Frant. Galaš a je pod křížem tím pochován. Se hřbitovem městským souvisí *hřbitov vojenský*, v němž leží přes 1.000 vojáků různé národnosti a náboženství, kteří zemřeli ve zdejších rezervních nemocnicích. Založen byl roku 1914 a roku příštího postaven byl zde pomník, veliký lev na vysokém podstavci, obraz udatnosti a síly. — Kus dále za hřbitovem je *hospodářská škola*.

LÁZNĚ TEPLICE.

Na počátku Hřbitovní ulice, proti soše Panny Marie, je dům číslo 2, který byl *bratrskou školou a modlitebnou*. Vnějšík celého domu byl ozdoben malbou ve vápně. V rohu odkryta je z části původní malba a kus žalmu XXXVII. a CXIX. Na zbytku ornamentu je letopočet 1583.

Odtud na levo je *Komenského* ulice, v níž je německá mateřská školka, na pravo táhne se *Čaputova* ulice se *dvorem Čaputovým* čís. 29. Nad vraty je kamenný erb s roky 1623 a 1923, kdy byl asi vystavěn a kdy byla nynějším majitelem p. Jarošem obytná část zbouraná a novým domem nahrazena. Dvůr ten patřil Čaputovi ze Zyvice. Poněvadž za války 30leté dovolil proti zákazu přenocovat přes jednu noc ve svém dvoře knězi českobratrskému, byl mu za trest odebrán dvůr i dům jeho ve městě čís. 20 a byl i života zbaven.

Přes jedno stavení výše je *poslední* samostatný mistr soukenický pan *Peregrin Pešl*, delegát živnostenské rady a vyrabitel trvanlivého sukna. V letech 1780 až 1800 bylo v Hranicích kolem 700 osob v soukenickém cechu; mistři dílem vymírali, dílem za živa opouštěli toto druhdy tak výnosné řemeslo, až nyní zbyl jen jediný. Jeho rovesníky a předchůdce pohltila továrna Hellerova.

Naproti, na druhém břehu říčky Ludiny, má *Hospodářské družstvo* skladiště a obchod.

V.

Z ulice Čaputovy vyjdeme opět na Pražákovo náměstí. Sejděme odtud podle hasičské zbrojnice, v níž je autostříkačka za 150.000 Kč, k potoku Veličce, která od ústí do Bečvy až k viaduktu je pěkně regulována. Obec pro regulaci vykoupila přilehlé pozemky, přispěla 10% na regulování a založila fond na udržování.

Po novém betonovém mostě, jenž stal 72.000 Kč, na nějž regulace přispěla 30.000 Kč, přejdeme do *Galašovy* ulice. V ulici té, v nízkém domku čís. 23, popisné čís. 170, narodil se 4. dubna 1756 *Josef Heřman Agapit Galaš*, spisovatel, národní buditel a lidumil. Byl vrchním vojenským lékařem a oblíbencem u císaře Josefa II. Když onemocněl na oči, odstěhoval se na předčasný odpočinek do Hranic r. 1791. Zde psal básně i spisy poučné a náboženské, založil velikou knihovnu, z níž půjčoval lidem knihy, učil ve svém domku děti kreslit, malovat a vyřezávat; zdarma léčil chudé a pro ty, kteří neměli, kam hlavu svou skloniti, zřídil z polovice svého domku nemocnici a pak jej celý tomu účelu odkázal. Zemřel 15. února 1840 a pochován je na hřbitově na místě, kde stojí jeho pomník. Na rodném jeho domku zasazena je ve zdi mra-

morová deska s nápisem: Zde žil a zemřel Josef H. A. Galaš, spisovatel, buditel národa, občan obětavý 1756—1840. — Jurik a studentstvo sev.-vých. Moravy.

Vraťme se od jeho domku. Galašova ulice zavede nás na náměstí *Šromotovo*, nazvané tak po vůdci Čechů zdejších, o němž psáno je již při hřbitově. Na náměstí tom stojí stará památná budova, původní kostelík sv. *Šebastiána*, nyní *chrám církve česko-bratrské*. Dle kronikáře Scholze stál prý tento chrám ještě před opevněním města 1291 a byl farním, až se vystavěl kostel uvnitř hradeb. V 16. století přisvojili si jej nekatolíci, poněvadž katolíkům stačil chrám ve městě, ale po bitvě na Bílé Hoře zase byl katolíkům vrácen. Za císaře Josefa II. po vystavění velikého, nového chrámu na náměstí, byl jako nepotřebný zrušen; byl prodán a proměněn v *solárnu*, to jest ve skladiště soli pro celé okolí. Později mělo zde Hospodářské družstvo své skladiště. Roku 1923 koupil budovu tu sbor českobratrské církve, což oslavováno 19. srpna a hned započato s obnovou kostela. Slavnost otevření a posvěcení konala se 29. května 1924.

Největším domem na náměstí Šromotově je budova *okresního soudu* vystavěna r. 1912, v níž je též berní správa a berní úřad. Od českobratrského kostela k západu táhne se ulice *Purgešova*, pojmenována po primátoru města Hranic, který byl r. 1627 na náměstí sťat. V ulici té na pravo je novostavba „*Dětského domova*“, kterou vystavěla Okresní péče o mládež. Zde umístění budou sirotci, kteří dosud bydlí v dřevěném baráku vojenském na protější straně ulice. O zbudování tohoto pěkného sirotčince má hlavní zásluhu předseda Okresní péče o mládež dr. Al. Němec, vrchní soudní rada.

Na konci Purgešovy ulice stojí *Štefanikovy kasárny* postavené obcí r. 1890 nákladem 212.000 K a rozšířené r. 1896 nákladem 139.000 K. Do 10. dubna t. r. bylo v nich velitelství 40. pěšího pluku, jehož krásná huďba bude denně hráti na výstavišti se svolením pana plukovníka Novotného, jenž zájmům města a veřejnosti přicházel ochotně vstříc, než se pluk odstěhoval do Val. Meziříčí. Nyní je v nich prapor 34. pluku.

Z Purgešovy ulice vcházíme do třídy *Masarykovy*. Třidu tu zakončují velké budovy *vojenské akademie*, které jsou 700 kroků, či asi 450 m. dlouhé. Skládají se ze tří budov chodbami spojených. První *Jana Žižky z Trocnova*, nebo krátce *Žižkova* zvaná, vystavěna byla v letech 1856—1858 jako vojenský vyšší ústav výchovný. Třetí *Jana Jiskry z Brandýsa* zřízena byla 1853—1856 pro jízdeckou školu. Prostřední, *Masarykova*, je nejmladší, vystavěna byla v letech 1858—1869 pro dělostřeleckou akademii. Ve dvoře vystavěn kostel

sv. Barbory, patronky kanonýrů, pak zřízen velký park a přistavěny ještě jiné budovy. Před ústavy ležící pastviště zakoupeno od obce a proměněno též v park. Později přeměněny ústavy ve vojenskou reálku a kadetní školu a po převratu ve vojenskou akademii. Pěkné dějiny vojenských ústavů od profesora p. K. Jansy jsou otištěny v jiném článku.

Od ústavů vrátíme se do města Masarykovou třídou vedoucí až po most Veličky, u něhož je továrna Hellerova na sukna. Kousek bokem je továrna Mundus na školní dřevěné potřeby. Za mostem pokračuje třída pod názvem 28. října a zavede nás opět na náměstí Svobody a odtud přejdeme na hlavní náměstí Žerotínovo. Tím jsme ukončili procházku městem.

VI.

K Hranicím patří ještě dvoje *Paseky*. Jsou to roztroušené domky vystavěné uprostřed polí vzniklých vysekáním lesa a proměněním v role. — Přejdeme-li betonový most přes Bečvu vedoucí a dáme-li se hned za ním na pravo, přijdeme na veliké vojenské cvičiště, které v roce minulém bylo zrušeno a letos zoráno. Za touto rovinou zdvihaají se poslední výběžky Karpat pod jménem *Křivé*, a pod nimi jsou příbytky pasekářů obklopené zahradami a poli. Některé z nich jsou na samém kraji lesa a poskytují malebný pohled.

Od západního kraje cvičiště táhnou se obloukem k vrchu *Popeláči*, který nápadně vybíhá z řady hor. Vrch ten sluje Popeláč, poněvadž zde před léty, dokud nebylo mýdla, palívali dříví na popel, z něhož dělali škvarky na praní prádla. Na západní straně trčí z něho šedé srázné skály. Německý pudmistr Plachký dal kámen olíčit vápnem a nazval jej „Bílý kámen“, a toto chybné pojmenování se dosud udrželo. S Popeláče je nádherný pohled na město a okolí.

Za Popeláčem směrem ke Zbrašovu a k Teplicím je též několik pasek, které brzy zaniknou, neboť na jejich místech povstanou vily a pensionaty. Tři již tam stojí. — Část Teplic patří též k Hranicím.

Druhé Paseky jsou u Kostelíčka, pod Skalkou a pod vrchem Kobylankou. — Jdeme-li z města Hřbitovní ulicí k hospodářské škole, přijdeme odtud za čtvrt hodiny ke kostelíčku *Narození Panny Marie*. Byl vystavěn asi v 16. století, čemuž nasvědčuje nad hlavním oltářem letopočet 1595. Snad jej vystavěli ve městě zbylí katolíci, když jinověrci přivlastnili si farní kostel ve městě i sv. Šebastiána na předměstí. Na věži jsou dva staré zvony z roku 1502 a 1503. Před kostelem stojí nyní sochy sv. Cyrila a Metoděje, které stály dříve před farním chrámem na náměstí, ale za

německé vlády ve městě dostali slovanští patronové výpověď a odstěhovali se ke kostelíčku Panny Marie.

V pravo, kus od Kostelíčka, je kaple zasvěcená sv. *Antonínu Paduánskému*. Není známo, kdy byla vystavěna, ale roku 1658 byla již opravována. Hned za kaplí byla *poustečna* ve skále Hranického kopce. Prvý známý poustevník r. 1686 jmenoval se *Havel* a po něm žili zde druzí. *Šebastián Srzemski*, polský šlechtic a kněz z Krakova, jenž zde poustevnický život trávil, založil 14 kaplí křížové cesty, jež jsou umístěny ve zdi hřbitov obkličující. Osoby křížové cesty v každé kapli jsou uměle vyřezány a pokud bylo možno, z jednoho kusu dřeva. Srzemski pochován je r. 1766 v Kostelíčku u bočních dveří, kde je dosud náhrobní jeho kámen s příslušným nápisem. — Posledním poustevníkem byl zde *Felix*, který se roku 1780 odstěhoval na Radhošť, kde vystavěl si poustevnu a vysázel vedle aleji stromů.

Na hřbitově kostel a kapli obklopujícím pohřben je kronikář a kaplan hranický P. Libor Scholz, spisovatel a odb. učitel Bartovský, továrník Ant. Kunz, starosta Jonáš a jiní čelnější měšťané. Hřbitov ten byl pro občany z Černotína, Hluzova a Zbrašova. Nyní pochovávají se zde zdarma jen obyvatelé Zbrašova a pasekáři od Kostelíčka; z Hranic jen za poplatek a pokud je volné místo.

Od Kostelíčka je nádherný pohled k západu na města Hranice, Drahotuše, Lipník a četné vesnice a na celé údolí Bečvy ohraničené horami Karpatskými i Oderskými.

Za hřbitovem 5 minut na severovýchod je veliký lom *Skalka*. Láme se zde vápenný kámen, pálí na vápno a vyváží se i v kusech do jiných vápenek. Za lomy jsou poslední chalupy pasekářů hranických.

VII.

Před Všeobecnou nemocnicí odděluje se od okresní silnice v levo cesta do lesa. Jdeme po ní po mírném svahu. Po levé straně je ukončení kopce *Hůrka*, na jehož hřbetě rostou borůvky. Hůrka je poslední, nejzápadnější výběžek Radhoštského křídla Karpat.

Vcházíme do lesa. Po několika stech krocích spatříme na strmé skále *sochu sv. Jana Nepomuckého*, od níž je nádherná vyhlídka na Bečvu a město Hranice. Každého dne bývá zde několik diváků, kteří s nadšením pozorují krásný obraz před sebou. — Kousek výše jsou zbytky hradu *Švrčova*, jenž vévodil celé krajině. Kamení z rozvalených zdí hradebních použito při stavbě nového kostela

a při stavbách soukromých. Hluboký příkop hrad v polokruhu obklopující znát dosud. O hradu zachovalo se několik pověstí.

Odtud po 10 minutách přijdeme ke známé hranické *Propasti*, do níž Hugo Šenk před léty házel své milenky. Propast u vrchu je 104 m dlouhá a 34 m široká. Hluboká je 107 m. Na dně Propasti je jezírko 36 m hluboké. Od hladiny jezerní měří Propast jen 71 m. Do Propasti lze sestoupit jen se strany jihovýchodní a sestup není za sucha obtížný. Ostatní stěny jsou srázné. Voda v jezírku je zeleně zbarvená a obsahuje v sobě veliké množství kysličníku uhličitého, který za neustálého šumění prchá do vzduchu. Teplota vody je téměř po celý rok stejná a sice je 15° C teplá. — Podání lidové, že řeka Bečva a jezírko spojeny jsou podzemními dutinami a že voda v obou — jak ve spojených nádobách — stojí stejně vysoko, nezakládá se na pravdě. Voda v Propasti je shromážděním svrchních vod. Hladina jezírka stojí výše o 14 dm než hladina Bečvy.

Kopec, v němž je Propast, skládá se hlavně z vápence. Voda za tisíciletí vyhlodala v něm velkou dutinu (jeskyni), jejíž strop se sřítíl. Sřícený strop právě je stráň, po níž možno dojít k jezírku. — O Propasti, v níž skončilo život již více lidí a zvířat, vypravuje se též několik pověstí.

Od Propasti dále 5 minut jsou *Černotínské vápenky*. V lomech vápenek objeveny byly mohutné chodby a dvě jeskyně naplněné vodou místy 3—4 m hlubokou. Tyto prostory byly původně spojeny s kopcem, v němž je Propast, ale lámáním vápence spojení je dávno přerušeno a jeskyně zrušeny. Dr. Mauric Remeš prozkoumal před léty tyto jeskyně a popsal je v Časopise vlasteneckého musea v Olomouci.

Na protější straně Propasti, na druhém břehu řeky Bečvy, jsou *lázně Teplice* s četnými teplými prameny, jež obsahují mnoho kysličníku uhličitého. Ten uniká na mnoha místech ze země a prchá do vzduchu, což nejlépe je vidět na některých místech řečiště. Unikající plyn tvoří ve vodě bubliny, že místy se zdá, jakoby voda tam vřela.

O Teplicích děje se zmínka již v 16. století a byly ode dávna nemocnými navštěvovány. V hlavní *lázeňské budově* jsou koupelny v přízemí i v prvním poschodí. Za budovou je kaple sv. Peregrina pocházející z 18. století. Za kaplí je úhledná, zděná nádržka léčivé vody s dvěma vytékajícími prameny. Z ní vede se voda do koupelen v lázeňské budově i do sanatoria.

Před lázeňskou budovou je *restaurační pavilon* a mezi nimi volný prostor s verandou. Zde sedávají hosté při jídle a při hudbě

za pěkného počasí. Pro ubytování hostů vystavěny jsou ještě 3 budovy kromě soukromých nedaleko stojících.

Pět minut od kaple sv. Peregrina, v kopci nad ním stojícím, je vchod do *Zbrašovských krápníkových jeskyň*, které roku 1912 objevil Jos. Chromý ze Zbrašova. V kopci je řada jeskyň chodbami spojených. Stěny jich i dno pokryty jsou krásnými útvary ve formě květů, trsů, mechu, kříčků a pod. Místy jsou krápníky 20—25 cm dlouhé. Jednotlivé jeskyně a chodby mají názvy: Kaplička, Opona, Tunel, Jurikova jeskyně, Turecký hřbitov, Šromotova jeskyně, Ježek, Galašova jeskyně, Koncertní síň, Prokopova jeskyně, Zasedací síň, Smuteční jeskyně, Mramorová a Bezejmenná, která čeká na pojmenování po objeviteli. — Dno nalézá se nejnižší 249 m v nadmořské výši a je velice nerovné. V nižších místech je zaplaveno kysličníkem uhličitým. Teplota v jeskyni kolísá mezi 13,5 až 15° C. Objevené jeskyňky jsou jen částí podzemních dosud neznámých prostor.

Jdeme-li od kaple nižší serpentínovou cestou po kopci vedoucí, přijdeme po 10 minutách k monumentální stavbě. Je to *sanatorium* čili *zotavovna* Okresní nemocenské pojišťovny v Mor. Ostravě, která koupila lázně Teplice. Sanatorium stavěno bylo 2 roky a dohotoveno 1922 nákladem 7 milionů Kč bez zařízení. Původně bylo určeno pro zotavování nemocných členů pojišťovny (nemocenské pokladny), ale když roku 1923 nemocenská pokladna v Mor. Ostravě stala se majitelkou Teplic, jsou v sanatoriu nemocní nejen na zotavení ale i na léčení. Zotavovna má dva pavilony s 50 lůžky pro muže a 60 pro ženy. Oba pavilony spojují rozsáhlé jídelny. Na střeše spojovací budovy umístěny jsou sluneční lázně.

Správa lázní píše o Teplicích následovně:

„Lázeňské budovy zařízení pro ubytování lázeňských hostů o 170 pokojích a 317 lůžkách. Další ubytování v hotelích soukromých a privátních domech. V hlavní lázeňské budově a sanatoriu zařízení jsou kabiny o 57 vanách, takže po stránce všech požadavků úplně vyhovují.

Masáže, sprchy, sluneční lázně, očistné koupele, elektročba, říční lázně, společenské zábavní místnosti.

Poloha, podnebí, geologický útvar. Teplice n. Bečvou leží v blízkosti města Hranic. Chráněny jsou proti studeným větrům a k teplému jihu otevřeny. Jsou obemknuty velkými jehličnatými i listnatými lesy. Podnebí jest mírně vlhké a mírně teplé se střední teplotou. Klíma neobyčejně lahodné, vzduch bohatý ozonem a takové svěžesti a čistoty, že ve prospěch nemocných lepšího přání netřeba.

Komunikační spojení vpravdě lázeňské. Lázně Teplice n. B. leží na hlavní trati Přerov-Bohumín a lokální trati Hranice-Val. Meziříčí-Vsetín; autodoprava.

Indikace. Hlavní choroby srdce, cévstva, vlekly zánět ledvin, katary měchýře, dna, vlekla slabost svalu srdečního, neurosy, otlylost, ženské choroby ústrojů pohlavních.

Účinky. Účinkujícími faktory lázní Teplice n. B. jsou *solí, kyselina uhličitá a teplota*, jež nabádají proud krevní a šťávy výživné beze všeho zvýšení práce srdeční k větší rychlosti a tkáň těla direktně i reflektoricky k rychlejší výměně látek výživných.

Vlastnosti ty přicházejí k platnosti hlavně tam, kde při slabosti srdce potřebujeme zvýšiti výměnu látek, kde však nesmíme zvýšiti činnost chorého srdce.

Velmi četná lékařská doporučení. Profesor Mudr. Mladějovský vyjádřil se v časopise českých lékařů o lázních Teplicích n. B. takto:

„Teplice u Hranic jsou místo vzácné a jest třeba litovati, že toto místo ušlo naší pozornosti. Poloha jest výhodná i geograficky i klimaticky, máme-li na zřeteli léčení chorob srdečních. *Prameny pokládám za výhodnější než prameny světoznámých lázní nauheimských.* Prameny tyto jsou od přírody vlažné 22° C a zajiště hledáním našly by se i prameny teplejší. Spíše hodí se tyto Teplice ke koupelím, než isothermické Teplice nauheimské, nehledě ani ku ohromnému množství kyseliny uhličitě, jíž honosí se zřídla Teplice u Hranic.

Ceny pokojů Kč 15.— až Kč 40.—, pokoje jedno- až třípostelové. Výhodné rodinné a společné ubytování. Celodenní pense 25 Kč.—. Uhličitě koupele s obsluhou a prádlem ve zvláště oddělených kabinách Kč 13.—.

Zvláštní slevy. Členové všeho druhu nemocenských pokladen, spolků a korporací, učitelé, státní a samosprávní úředníci, pensisté obdrží slevy, jestliže příslušné instituce předem uzavřely smlouvy se správou lázní Teplice n. B.“

Vraťme se k nádržce. Od ní proti toku je vkusně regulovaná řeka Bečva s cementovým zábradlím v délce asi 600 kroků a vedle něho pěkně upravená pěšinka se sedadly. Za ní po krátké cestě mezi stromy přijdeme do vábívého *Mariánského údolí*, výletního místa hostů teplických. — Na druhé straně údolí k východu jsou na homolovitém kopci u cesty do Ústí vedoucí dosud patrný zbytky starého *hradu u Teplíc*. Trojnásobné valy a příkopy hrad obklopující jsou znatelný.

Z Hranic možno podniknout delší výlety pěkně upraveným Paršovským revírem, který patří nyní vyšší lesnické škole v Hranicích, na hrad *Helštýn* nad Lipníkem, nebo do Hrabůvky podívat se na veliké lomy, pěkné droby a na drtiče štěrku a dále kus na *hrad Kunzov*, vybudovaný ve slohu gotickém zemřelým továrníkem Ant. Kunzem. Je to ve skutečnosti jen napodobenina hradu.

Hranice bývají četnými turisty navštěvovány. A není divu, poněvadž pěkné město s památnými budovami má též nádherné okolí, jakým málo měst chlubití se může.

ZÁHORSKÁ KRONIKA

VLASTIVĚDNÝ SBORNÍK ZÁHOŘÍ A POBEČVÍ.

X. ročník vyjde čtvrtletně (září, prosinec 1927, březen, červen 1928) ve 4 sešitech o 32 str. a 4 str. obálky.

Předplatné ročně 10 Kč do 1. ledna 1928, po 1. lednu 1928 předplácí se 11 Kč.

Adresa na všechny zásilky :

Časopis „Záhorská Kronika“ v Dolním Újezdě u Lipníka n. Beč.

Podporujte sborník, který je vydáván z lásky k věci!

Přihlašujte se! Poctíte tím svůj rodný kraj!

PŘÍJEZD A ODJEZD VLAKŮ Z HRANIC.

Praha			Praha			Brno			Hranice			Brno					
odj.	přij.	odj.	přij.	odj.	přij.	odj.	přij.	odj.	přij.	odj.	přij.	odj.	přij.				
7 ²⁵	13 ⁵⁰	23 ⁰⁶	7 ³⁵	5 ⁵²	8 ¹⁶	7 ⁰⁴	9 ³⁵	5 ⁴³	9 ³⁵	6 ⁴¹	11 ¹⁵	10 ²⁵	13 ⁵⁰	12 ¹⁵	16 ¹¹		
6 ³⁵	16 ⁰²	5 ⁴³	16 ²⁰	5 ⁴³	9 ³⁵	6 ⁴¹	11 ¹⁵	10 ²⁵	13 ⁵⁰	12 ¹⁵	16 ¹¹	14 ²⁶	18 ¹⁴	16 ¹⁰	20 ¹⁴		
13 ⁴⁰	19 ⁰⁶		14 ³⁰	14 ²⁶	18 ¹⁴	16 ¹⁰	20 ¹⁴	14 ²⁶	18 ¹⁴	16 ¹⁰	20 ¹⁴	16 ³⁵	19 ⁰⁶	20 ¹⁴	22 ³⁵		
9 ⁵⁰	18 ¹⁴	7 ⁰⁴	12 ⁴⁵	16 ³⁵	19 ⁰⁶	20 ¹⁴	22 ³⁵										
22 ²⁰	3 ⁴⁰	10 ¹⁵	20 ⁵⁵														
		12 ¹⁵	22 ⁵⁰														
		16 ¹⁰	22 ⁰⁵														
		21 ⁴⁰	5 ³⁰														
Břeclav			Břeclav			M. Ostrava			M. Ostrava			M. Ostrava					
odj.	přij.	odj.	přij.	odj.	přij.	odj.	přij.	odj.	přij.	odj.	přij.	odj.	přij.	odj.	přij.		
6 ⁰²	9 ³⁵	6 ⁴¹	9 ³⁷	6 ⁰²	7 ⁰³	7 ³³	9 ¹⁰	5 ⁰⁷	6 ⁴⁰	8 ¹⁷	9 ¹⁵	8 ³⁶	10 ¹²	9 ³⁸	11 ¹⁵		
5 ⁰²	8 ¹⁶	10 ¹⁵	13 ²³	5 ⁰⁷	6 ⁴⁰	8 ¹⁷	9 ¹⁵	8 ³⁶	10 ¹²	9 ³⁸	11 ¹⁵	10 ³⁴	12 ¹¹	13 ⁵⁴	15 ³²		
9 ²⁰	13 ⁵⁰	12 ¹⁵	16 ²⁴	10 ³⁴	12 ¹¹	13 ⁵⁴	15 ³²	10 ³⁴	12 ¹¹	13 ⁵⁴	15 ³²	13 ¹⁵	14 ³⁹	16 ⁰⁵	17 ³⁵		
12 ²⁵	16 ⁰²	16 ¹⁰	20 ¹²	13 ¹⁵	14 ³⁹	16 ⁰⁵	17 ³⁵	13 ¹⁵	14 ³⁹	16 ⁰⁵	17 ³⁵	14 ³¹	16 ⁰⁷	18 ¹⁸	19 ⁵²		
14 ²⁸	18 ¹⁴	18 ⁵³	23 ³⁶	14 ³¹	16 ⁰⁷	18 ¹⁸	19 ⁵²	17 ¹²	18 ⁵⁰	19 ⁴⁴	21 ¹⁷	17 ¹²	18 ⁵⁰	19 ⁴⁴	21 ¹⁷		
17 ¹¹	19 ⁴¹	20 ¹⁴	23 ³⁶	17 ¹²	18 ⁵⁰	19 ⁴⁴	21 ¹⁷	19 ¹³	20 ¹³	22 ⁰⁹	23 ⁴⁴	19 ¹³	20 ¹³	22 ⁰⁹	23 ⁴⁴		
						1 ²⁷	2 ⁴⁹										
Přerov			Přerov			Holešov			Holešov			Holešov			Holešov		
odj.	přij.	odj.	přij.	odj.	přij.	odj.	přij.	odj.	přij.	odj.	přij.	odj.	přij.	odj.	přij.		
6 ⁴⁸	7 ²⁹	6 ⁴¹	7 ¹⁸	6 ⁰⁵	8 ⁴⁴	8 ⁴²	11 ⁰⁹	9 ³²	11 ⁵⁹	13 ²⁹	16 ¹⁶	14 ³⁹	17 ⁵⁵	16 ³⁰	19 ⁴⁷		
8 ⁵⁴	9 ³⁵	10 ¹⁵	10 ⁵²	14 ³⁹	17 ⁵⁵	16 ³⁰	19 ⁴⁷	19 ⁰⁴	21 ²¹	20 ²⁸	23 ³⁰						
13 ⁰⁹	13 ⁵⁰	12 ¹⁵	12 ⁵³														
15 ²¹	16 ⁰²	14 ⁴²	15 ¹⁹														
17 ³³	18 ¹⁴	16 ¹⁰	16 ⁴⁸														
19 ⁰⁰	19 ⁴¹	18 ⁵³	19 ³¹														
		21 ⁴⁰	22 ¹⁷														
		23 ⁰⁶	23 ⁴³														
Olomouc			Olomouc			Frenštát			Frenštát			Frenštát			Frenštát		
odj.	přij.	odj.	přij.	odj.	přij.	odj.	přij.	odj.	přij.	odj.	přij.	odj.	přij.	odj.	přij.		
7 ⁴⁵	9 ³⁵	6 ⁴¹	7 ⁵⁶	4 ⁴⁰	8 ⁴⁴	16 ³⁰	21 ¹²	7 ⁴⁵	9 ³⁵	6 ⁴¹	7 ⁵⁶	5 ²⁸	6 ²⁷	5 ²²	6 ³¹		
12 ²⁰	13 ⁵⁰	7 ⁰⁴	8 ¹⁰	9 ¹⁷	11 ⁵⁹	20 ²⁸	23 ⁰⁶	7 ⁴⁴	8 ⁴⁴	8 ⁴²	9 ⁴⁶	11 ⁰⁰	11 ⁵⁹	13 ²⁹	14 ³³		
14 ³⁸	16 ⁰²	10 ¹⁵	11 ⁴⁵	14 ⁰³	17 ⁵⁵			16 ²⁰	17 ⁵⁵	16 ³⁰	17 ³⁸	16 ²⁰	17 ⁵⁵	16 ³⁰	17 ³⁸		
16 ²⁰	18 ¹⁴	12 ¹⁵	13 ⁵⁹					20 ²¹	21 ²¹	20 ²⁸	21 ²³	20 ²¹	21 ²¹	20 ²⁸	21 ²³		
		18 ⁵³	17 ⁵⁴					22 ²⁰	23 ²⁹								
		21 ⁴⁰	23 ⁰⁸														

Vsetín	Hranice město	Vsetín	Rožnov	Hranice město	Rožnov
odj.	přij.	odj.	odj.	přij.	odj.
3 ⁵⁴	6 ²⁷	3 ⁵⁶	4 ⁰⁵	6 ²⁷	5 ²²
6 ⁴³	8 ⁴⁴	5 ²²	6 ⁴⁷	8 ⁴⁴	8 ⁴²
8 ⁵⁵	11 ⁵⁹	8 ⁴²	9 ⁰¹	11 ⁵⁹	13 ²⁹
13 ³⁸	17 ⁵⁵	13 ²⁹	13 ³⁸	17 ⁵⁵	16 ³⁰
17 ²⁵	21 ²¹	16 ³⁰			20 ²⁸
21 ²²	23 ²⁹	20 ²⁸			23 ⁰³
		23 ¹⁴			

Moravská agrární a průmyslová banka

filiálka v Přerově

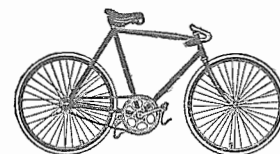
vyřizuje všechny obchody bank. nejkulantněji.

Akc. kap. a rezervní fondy přes Kč 200,000.000.—.

Nejlépe a nejlevněji nakoupíte

ŠICÍ STROJE zn. »Minerva«

**KOLA,
MOTOCYKLE A
DĚTSKÉ VOZÍKY**
zn. »Premier«

a jiné předměty toho druhu u fy.:

Josef Juráň

Rakov u Hranic

Račte navštívit při výstavě můj stánek!

SEZNAM KNIH,

jež sepsal *Čeněk Kramoliš*, ředitel měšťanské školy a okresní školní inspektor v. v. v Hranicích.

1. *Bratři Dolínáci (Malinové)*. Povídka z dějin mor. Valašska. Vydala Slezská kronika 1894. Stran 128, cena 90 hal. (Rozebráno.)
2. *Sbírka předpisů, rad a poučení*. Knihovna učitelská v Ivančicích 1895. Stran 164, cena 1 Kč 50 hal. (Rozebráno.)
3. *Tři valašské povídky*. Slezská kronika 1897. Stran 48, cena 30 hal. (Rozebráno.)
4. *Obrázky z Valašska*. Šasek a Frgal ve Vel. Meziříčí 1898, cena 70 hal. Stran 148. (Rozebráno.)
5. *Bučovský okres*. Vlastivěda moravská v Brně 1900. Stran 162, cena 3 Kč.
6. *Sbírka přísloví a pořekadel*. Jan Hon, knihkupec ve Vyškově, 1900. Stran 48, cena 50 hal. (Rozebráno.)
7. *Povídky o hoře Svatočlimentské*. Šasek a Frgal ve Vel. Meziříčí 1900. Stran 140, cena 56 hal. (Rozebráno.)
8. *Z potulného života*. Knihtiskárna benediktinská v Brně 1900. Stran 190, cena 1 Kč. (Rozebráno.)
9. *Z manželského ráje*. Historický obrázek ze života Valachů na Moravě na počátku 19. století. V. Kotrba v Praze 1903, stran 232, cena 1 Kč 50 hal. (Rozebráno.)
10. *Z našeho venkova*. Deset vážných a veselých obrázků. Jan Hon ve Vyškově 1903. Stran 144, cena 1 Kč.
11. *Vyzrálí na pána a jiné*. Alois Šasek ve Vel. Meziříčí 1904. Stran 206, cena 1 Kč. (Rozebráno.)
12. *Strážcové hor*. Historický román ze života mor. Valachů ve stol. XIII. Stran 408, cena 12 Kč 80 hal. E. Beaufort v Praze 1905. (Rozebráno.)
13. *Rožnovský okres*. Vlastivěda mor. v Brně 1907. Stran 228, s 56 vyobraz., cena 4 Kč 20 hal.
14. *Drobtý z Valašska*. Mor.-Slezská Revue v Mor. Ostravě 1908, stran 194, cena 3 Kč. (Rozebráno.)
15. *Příručka pro učitele*. A. Piša v Brně 1911. Stran 116, cena 1 Kč 60 hal.
16. *Ve stínu bitvy u Slavkova*. Historický román. R. Promberger v Olomouci 1913. Stran 250, cena 1 Kč 60 hal. (Rozebráno.)
17. *Z kroniky města Rožnova*. Staré městské památky. Vydalo město Rožnov 1920. Stran 168, cena 20 Kč.
18. *Ze zašlých dob na Valašsku*. Povídky sepsané na základě starých listin. R. Promberger v Olomouci 1921. Stran 160, cena 9 Kč.
19. *Bratři Dolínáci (Malinové)*. Povídky z dějin Valašska, II. vydání. Časopis Lubina v Rožnově 1922, cena 10 Kč.
20. *Almanach Valašského roku v Rožnově p./R. 1925*. Pařadatelstvo slavnosti v Rožnově, cena 6 Kč.
21. *Čtyři páni*. Historické povídky. E. Dobrovolný v Přerově 1926. Stran 132, cena 15 Kč.
22. *Moravská babička*. R. Promberger v Olomouci 1926. Stran 192, cena 14 Kč.
23. *Válečné vzpomínky školního inspektora*. Společen. tiskárna v Zábřeze 1927. Stran 132, cena 9 Kč.

Seznam vystavovatelů dle abecedy.

(Římské číslice ku konci udávají I. aneb II. pavillon, arabské číslice za římskými udávají stánek. — P. označuje polokryt, V. p. označuje stánky ve volné prostotě.

- Agra Separator, společnost s ručením obmez., Chlumec n./Cidlínou** — odstředivky na mléko, odstředivky Agra, máselnice a bevery P. 43
- Akciová rafinerie rolnických cukrovarů, Přerov** — různé druhy výroby cukru I, 71
- Akciová továrna na šicí stroje v Soběslavi** — šicí stroje Alfa Separator, výroba, nákup a prodej hospodářských a mlékařských strojů, spol. s r. o., Zábřeh — odstředivky na mléko Alfa-Lával, pařáky Alfa, máselnice Alfa I, 31
- Alfa Separator, výroba, nákup a prodej hospodářských a mlékařských strojů, spol. s r. o., Zábřeh** — odstředivky na mléko Alfa-Lával, pařáky Alfa, máselnice Alfa I, 46
- Andrš František, výroba, sklad a prodej hospodářského nářadí, strojů a potřeb, odstředivek, šicích strojů, jízdních kol a součástek, vodovodů v Hustopečích n./Beč., Morava** — hospodářské stroje, mlatičky, motory, elektromotory, hospodářské nářadí a potřeby, jízdní kola, šicí stroje, odstředivky atd. I, 48
- Balhar Adolf, Hranice** — novinky, prodej V. p. 22
- Banka „Slavia“, generální zastupitelství Brno, Lažanského 8** — diagramy, obrazy II, 15
- Bartákové Bratři, továrna a tržnice nábytku, Přerov** — nábytek a vnitřní bytová zařízení II, 14
- L. A. Bernkop, ohýbaný nábytek, Frenštát p./R.** I, 28
- „Bezkyd“, společnost pro zpracování dřeva s ruč. obm. v Hustopečích n./Beč.** — překláčenou tvrdou ložnici II, 16
- Blahut Karel, slévárna železa a kovů, Přerov** — odlitky ze šedé litiny, surové i opracované různých druhů jako: kanální mříže, poklopy, na polní válce litina, litina na pumpy, na různé hospodářské stroje a jiné stroje, svěráky atd.; odlitky z kovů jako: z bronze, mosazi, aluminia atd. P. 48
- Bogdanovič Gavril, obchod cukrovinkami, Přerov** — orientálské cukrovinky V. p. 11
- „Boston“ chem. laboratoř, Hradec Králové** — „Boston“ ústní voda, „Parketin“ pasta na parkety „Autopolit“ cídídlo aut, „Blesk“ cídídlo nábytku, „Purit“ cídídlo kovů, zvěrolékařské výrobky I, 10
- Bouda Vladimír a Blaschke Eduard, knikupectví a knihařství v Hranicích** — knihkupecké a papírnické zboží, knihařské výrobky I, 5

- Bubela a spol., továrna na zboží nožířské, Vsetín . . . I, 84
- Bubeník J., továrna na výrobu železného zboží, Přerov — kovaná železka do žehliček, motyky a polotovary motyk, pluhové desky a radlice, napínací šrouby, lopaty, rýče, sekáčky, hřebely a různé výkovky . . . P. 49
- Bureš Jindřich, zahradník v Hranicích — ukázka zakládání zahrad . . . Motoš. sad
- Gimprich Josef, umělé a stavební klempířství, Lipník n./Beč. — školní plechové modely, tepaný lustr a rám na obraz a ornam. okno do střechy, stříkačka ruční (berlovka), domácí kloset pro nemocné na splachování, nástavce na komíny na otáčení, dětské různé hračky vlastní výroby, můj vlastní domek zhotovený z plechu v miniatuře . . . I, 47
- Čoufal František, krejčí, Hranice, Tyršova ulice 7 — pokrývka ruční práce, sestavená z vyložkového sukna ode všech pluků bývalé rakousko-uherské armády . . . II, 4
- Českomoravské podniky tiskářské a vydavatelské, zaps. spol. s r. o., Brno, Kiosk 7 — reklamní sloup bez zboží . . . I, 8
- Československá delegace producentů chilského ledku, Praha II., Havlíčkovo nám. 341 — obrazy, diagramy, vzorky, pokusné pole ve volné prostře . . . I, 35
- Český odbor zemědělské rady moravské v Brně . . . zeměd. exp.
- Čoček Antonín, výroba cementového zboží a umělého kamene, Drahotuše — cementové tašky, hřebenáče, roury, dlaždičky obyčejné, presované, terasové i leštěné, schody různě provedené, stropnice atd. . . V. p. 25
- Daniček Čeněk, spec. výroba bucharů a nožic „Rekord“ v Bolehlouci u Olomouce — pérový buchar se špalkem připevněným, nožice „Rekord“ na stříhání železa s podstavcem, vše železné . . . P. 55
- Dočkal František, zámečník v Hranicích . . . P. 53
- Drozd Jan, nájemce družstevní mlékárny a obchodu, Hranice — prodej mléka a mléčných výrobků . . . P. 38
- Družstvo „Hospodář“, spol. s r. o., továrna na hospodářské stroje v Miloticích n./Beč. — hospodářské stroje: mlatičky, benzinové motory a elektromotory, vyorávače, fukary, lisy na ovoce, šrotovníky a jiné. Kancelářský nábytek . . . P. 19
- Družstvo pro řádkové hnojení, Praha II., Tyršova 8 — kombinované secí stroje, lžičkový a válečkový zeměd. exp.

- Družstvo knihtiskárny, zaps. spol. s r. o., Hranice — tiskopisy, sešity a obchodní knihy, knihařské výrobky . . . II, 26
- Dvořák Josef, malíř pokojů, dekorací, písma a natěrač v Hranicích — návrhy a předlohy pro malbu a výzdobu stěn, imitace tapet, imitace dřev a mramoru, různé malby dekorativní, divadelní dekorace . . . I, 62
- Dykast Josef, mědikovecký závod, Bzenec—Mor. Písek destilační aparát na slivovici a měděné překlápěcí pařáky . . . I, 11
- Eichler Karel, jednatelství a komisionářství v Hranicích — Johnsonův elektrický leštič podlah, patentní forma na škvárové, duté, pískové a falcové cihly „Haka“ a různé jiné drobné patenty . . . P. 18
- Elektro-lux, prodej elektrických přístrojů, společnost s r. o., Praha — elektrický vysavač, lednička značka „Elektro-lux“, leštice na parkety . . . I, 2
- Ernest Josef, stavitel v Hranicích — fotografie jím provedených staveb a model vazby krovu . . . I, 1
- Expositura Mor. zem. stavebního úřadu v Přerově . . . zeměd. exp.
- „Falco“, přírodovědecká laboratoř ústředního spolku učitelského na Moravě, M. Ostrava — Mar. Hory — učebné pomůcky . . . II, 79
- Faustova Viktorie, Slavkov u Brna, Špitálka 30 — umělecký atelier pro ozdobné vyšívání a malování různých dřevěných výrobků jako: podnosů, dekorativních talířů, kaset atd. Ruční vyšívání a moderní malba látek a předtiskování . . . II, 31
- Fert Bedřich, závod knihařský a papírnický, Přerov, Bartošova ulice 25 — praktické schránky na klobouky, kolekce krabic — zařadovače dopisů, kasety, vazby knih . . . I, 29
- Formandl A., chemická továrna a impregnace dřeva, Brodek u Přerova — laky, emailové barvy a chemické přípravky . . . II, 73
- Forster Josef, sklad a prodej hospodářských strojů v Hranicích — stroje secí, žací, vyorávače zemědělské, mlatič garnituru a j. . . V. p. 31
- Förster Augustin, sklad pian, Georgswalde — pian a pianina . . . šk. u fary 1
- Gabriel Dominik, knihkupectví, papírnictví, hudebniny, umělecké výrobky, Hranice — různé knihy, papíry, pohlednice . . . I, 58

Galla Antonín, mistr houslař, Přerov — hudební nástroje	II, 75
Geisler a Srna, akc. spol. drobových lomů, Mor. Ostrava — dlažební kámen a šterk	V. p. 24
Glaser Gustav, Horní Rocketnice, Čechy — bílé zboží, bavlněné i lněné, šifony, damašky, stolní a ložní prádlo, kapesníky, ručníky atd. Hotové dámské, panské i ložní prádlo	I, 44
Grus Václav, výroba karoserií v Kojetíně — karoserie pro přívěsné kočárky k motocyklu, 1 proveden z hloceného hliníku, 2 lakované	V. p. 34
Hanácká kyselka v Horní Moštěnici u Přerova — minerální voda rozborů, minerální voda se všemi šťávami, mlékem, koňakem atd.	
Hájek F., Olomouc-Novosady — počítadla	škola u fary
Hartvig V. G., ruční výroba pracích knoflíků a paličkových krajek, Jablunka n./Bečvou — nový druh knoflíků „Bellis“ ve všech velikostech a barvách, zhotovených ze dvou druhů příze, bez drátěného kroužku neb kovové a jiné vložky	II, 11
Hasičská vzájemná pojišťovna v Brně, Palackého 16 — diagramy, fotografie, mapy	I, 15
Hendrych a Sosna, sochařství, Hranice, Wilsonova 16 — náhrobní pomníky a zahradní sošky (trpaslíky, záby atd.)	V. p. 35—37
Hladík Josef, továrna na umělý kámen a mramor, terazzové a mosaikové dlažby a veškeré sochařské a štukatérské práce, Olomouc — schody z umělého kamene a různé sochařské a štukatérské práce. Terazzové podlahy. Sochy atd.	I, 54
Hladíková Marie, prodej ocelového zboží ve velkém i na drobně, Praha VII., Pivovarská 434 — strojky a přístroje pro domácnost	I, 59
Hnilica Ed., kovář, Dolní Újezd — orné nářadí	P. 28
Honzík Maxmilián, kožešník v Hranicích — kožešiny a čepice	I, 60
Horner Adolf, přerovské podnikatelství dopravy nábytku, závod zasílatelský, komissionářský a uhelný, Přerov — fotografie automobilového vozu nábytkového v černém ráme	II, 36
Hospodářské družstvo, zaps. spol. s r. o., Hranice — hospodářské plodiny a potřeby v lahvičkách, případně v krabicích	I, 26 V. p. 27

Hospodářské družstvo pro okres Lipník n./Beč. a okolí, zaps. spol. s r. o. v Lipníku n./Beč. — kolekce vzorků strojených hnojiv, kolekce vzorků různých druhů obilí, kolekce různých semen (na naší stanici čistěné a nečistěné), různé obrazy čistící stanice obilnin a semen, různé diagramy	I, 18
Hrabec Ferdinand, válečný slepec, Orlová č. 28, Těš. Slezsko — vlastní výroba kartáčů a smetáků všeho druhu	P. 52
Hrubá Terezie, továrna na cukrovinky, čokoládu a ovocné konzervy, Přerov — povidla, marmelady, cukrovinky a čokoládu	I, 19
Hubka František, mistr pokrývačský, Hranice — pokrývačská práce, asb. cement, břidla „Primalit“	V. p. 10
Hujňák Josef a synové, výroba tělocvičného nářadí a zámečnictví, Brno-Královo Pole, Svatopluka Čecha 60 — tělocvičné nářadí: americká hrazda, školní malá bradla, kůň a koza	I, 21
Jakeš Jindřich, sklenář a natěrač, Hranice — imitace dřev, skleněná tabule s firmou, stolek velikosti 38 x 50 cm s výrobky sklenářskými	I, 52
Jamborové Bratři, továrna kočárů a vozů, Milotice n./Beč. — bryčky jasanové lakované	P. 44
Janoušek František, pokrývačský mistr v Přerově, Kostelní Velká 41	V. p. 13
Jirka František, elektrotechnický závod, Slavkov u Brna — elektromotory na dvou, čtyřkolovém vozíku pro hospodářské účely	P. 61
Jurán Josef, Rakov u Hranic — jízdní kola, šicí stroje, motocykl, součásti kol (pneumatiky a pod.), dětský vozík	I, 82
Jurečka František, strojírna, Říkovice — železné trojdílné polní válce, čerpadla na močůvku, součásti na odstředivky na mléko	V. p. 29
Jüptner Antonín, výroba velocipedů a přívěsných motoschassi, Kojetín — lehký spodek (schass) k motocyklu, těžší spodek (schassi) k motocyklu, velocipedy vlastní stavby	V. p. 34
Kalman Antonín, tovární výroba a sklad nábytku, Přerov — ložnice leštěná, obsahující 1 třídílnou skříň, 1 dvoudílnou skříň, 2 postele, 2 noční stolky, 1 markýzku, 1 toaletu, 2 křesla, 1 ovální stůl, a	

jídelnu leštěnou, obsahující 1 příborník, 1 skleník, 2 křesla, 2 židle a 1 oválný stůl	II, 3
Kamenolomy Olšovec u Hranic — šterk, kámen, dlažební materiál, různé cementové zboží	V. p. 3
Kánský Karel, továrna na nábytek, Přerov — ložnice a jídelna	II, 12 P. 26
Kantor Rudolf, restaurátér, Hranice	I, 21
Kantorek Jan, továrna na kůže, Rožnov pod Radhoštěm — různé druhy kůží, řemeny	I, 21
Klíma Ladislav, strojní výroba hospodářského nářadí, Velké Prosenice — překlápěcí dvoják na plužních kolečkách (novinka), pluh čís. 8, čís. 7, čís. 6, pluh americký, vyorávač na řepu a zemáky, vše kompletní	V. p. 44
Knebl Jan, akademický sochař, Frenštát pod Radhoštěm — sošky, kresby, oleje, obrazy	I, 37
Kocián František, ředitel zemské odborné hospodářské školy v Dřevohosticích	zeměd.exp. II, 82
Kohm Richard, továrna mýdel, Vsetín	I, 66
Kolínská továrna na kávové náhražky v Prostějově — veškeré druhy kávových náhražek a surovin, z níž se tyto vyrábějí, jakož i postup výroby a reklamní předměty	P. 51
Kopecký Valentin, stavitel v Hranicích — stavební konstruktivní detail	I, 20
Kopřiva František, speciální výroba jízdeckých bot, Hranice — jezdecké boty a různé druhy obuvi	II, 74
Kovář Rupert, čalouník, Kroměříž — dekorace a kametka, otomany	I, 30 P. 34
Kožušníček Alois, Olomouc	II, 77
Králík Hynek, stolařství, Kojetín	V. p. 33
Kramoliš a Myška, hrnčířství, Valašské Meziříčí—Krásno n./Beč. — kameninové kuchyňské nádobí	
Kratochvíl Antonín, velkozávod pokryvačský a továrna na krycí lepenku, Přerov — asbesto-cementová břidlice se zákonem chráněnou značkou „Eternit“ v originálních formátech, jak se používá ku pokrývání, různých druhů a barev. Eternitové roury a plotny v různých velikostech a světlostech. Asfaltová lepenka pískovaná ku krytí střech. Isolační plotny do základů a jiné dehtové výrobky	
Krejčíř Josef, závod kamnářský v Lipníku n./Beč. —	

kamna, sporáky, krby a do oboru spadající součástky	II, 34
Křivánek Leopold, první speciální výroba pérovaných jízdních kol, Brno, Kiosk II. — patentní pérová jízdní kola „Praga“	P. 54
Křížan Josef, nožířství a jemnobrusírna v Hranicích — nože kapesní, zahradnické, kuchyňské, řeznické, stolní atd. ve všech velikostech a vzorcích, nůžky vyšívací, dámské, krejčovské atd.	II, 86
Kunc Václav, výroba hudebních nástrojů ze dřeva i kovu, Mor. Ostrava — klavíry, pianina, harmonia a hudební nástroje	I, 80
Lacina František, půjčovna, výroba a opravy jízdních kol, Kopřivnice 414 — jízdní zesílená kola vlastní výroby a zákonem chráněné značky a motorové kolo, taktéž vlastní výroby	I, 63
Lakomý Jan, chemická továrna, spol. s r. o. v Brně, V Cípu č. 10 — krémy na obuv, cididla na kov, inkousty, modře na prádlo, přípravky pro obuvníky atd.	I, 74
Lázně Teplice a Sanatorium	I, 22
Libosvár Karel, pěstování ovocných stromů v Podhoří — štěpy, vysokokmeny, polokmeny, zákrsy	V. p. 42
Lídl Josef, první česká továrna hudebních nástrojů, Brno, Zelíný trh č. 10, sklad pian, pianin a harmonií — hudební nástroje dechové i smyčcové, ve výstavní skříni	I, 6
Lukařská a pastevní jednota pro Valašsko, Kravařsko a Lašsko v Rožnově pod Radhoštěm	zeměd.exp.
Lukeš Jan, obuvník, Hranice	I, 14
Machalka Josef, strojnícko-mechanické dílny, Lipník n./Beč. — různé čerpadla v chodu	V. p. 16
Maloch František, stolařství, Lipník n./Beč. — pračky „Úspora“	II, 85
Maňásek Rudolf, výroba lampiónů, maškarních čapek a papírových předmětů, Dvůr Králové n./Labem — plesové a výletní papírové zboží; maškarní čapky	II, 6
Matějka Frant., obchod lahůdkami, Hranice	V. p. 15
Maudr Jindřich, cukrářství a vinárna, Hranice — dort asi 50 až 60 cm vysoký, obraz z cukru 40 × 50 cm z mandlové masy	I, 72, V. p. 4

Mašlaň Eduard, Hranice — rybářské potřeby a pohlednice	V. p. 9
Melichar a Čejka, továrna na speciální hračky a stroje pro domácnost, Hranice — prací stroje a mandly, hračky: dětská vozidla jako auta, žebřináčky, trojkolky	I, 4
Merunka František, lakýrník a malíř v Hranicích — imitace dřev, různé vzorky písma a nátěru (v rámu na lepence)	I, 5
Mikl Ant., tovární výroba kočárů, vozů, Přerov — kučírky	II, 72
Mikulík Antonín, čalouník, Lipník n./Beč. — patentní rozkládací křesla	II, 29
Ministr Fr., továrna kočárů a vozů, Lipník n./Beč. — ořecho-jasanovou bryčku s americkou střechou, bryčku jasanovou, bryčku obchodní, nákladní vůz, patentní válečkové mazání	II, 23, P. 47, V. p. 43
Mlčoch Julius, obchod prádlem, zbožím galantním a hračkami, tovární sklad pleteného zboží, Hranice — hračky — památkové předměty z výstavy a Hranic, kožené předměty a různé galantní zboží	II, 9
Moravský zemský stavební úřad v Brně, oddělení pro regulaci Bečvy, oddělení pro silnice	zeměd. exp.
Mor. zem. výzkumný ústav v Přerově	zeměd. exp.
Moš Vilém, speciální výroba úsporných sporáků, Přerov — úsporné sporáčky a kování na sporáky	I, 13
Musiol Alfons, profesor zemské odborné hospodářské školy v Hranicích	zeměd. exp.
Mavrátil František, kosmetická laboratoř „Mirion“, Hranice — parfumerie, kosmetické zboží, všechny potřeby pro holiče, jako: břitvy, nůžky, elektrické aparáty k masáži, aparáty k vysušování vlasů, k mytí hlavy a podob., roztřikovače skl.	I, 73
Nelhiebel Andělín, klempířství, Hranice —	I, 38
Novák Alois, velkopražírna a zasilatelství kávy, Hulín žitnou a sladovou kávu v balíčcích, srovnanou v pyramidě asi 250 cm vysoké	I, 55
Novák Ed., výroba dřevěného náčení a hraček, Hranice	
Nývlt Josef, umělecké dílny, Rožnov pod Radhoštěm — porcelánové vázičky, dozičky, popelníčky, přístroje, malované dřevěné nástěnné talíře, obraz malovaný na dřevě za rámem a podobné	škola u fary

Odborná hospodářská škola v Lipníku n./Beč.	zeměd. exp.
Okresní silniční výbor, Val. Meziříčí — obrazy (fotografie) 4 kusy, plány (graphikany silničního hospodaření) 9 kusů	zeměd. exp.
Olšina Jaroslav, úředně oprávněný zednický mistr v Drahotuších — reklamní plakáty	I, 79
Olšovský František, knihtiskárna „Snaha“, Hranice — knihtiskařské výrobky	II, 27
„Panis“, parní a strojní pekárna v Hranicích — veškeré druhy pekařských výrobků a perníkové zboží	V. p. 7
„Pansanitor“, výhradní prodejna pro Slovensko, Podk. Rus a sev. Moravu, vysokofrekvenčních léčebných a kosm. přístrojů, M. Ostrava — Přívoz, Táborská 8	II, 81
Pátík František, výroba, vývoz pleteného nábytku a veškerého košíkařského zboží, sklad a prodej proutí a holí, Drahotuše — soupravu pleteného peddigo-vého nábytku: 2 křesla, 1 květinový stolek, 1 pohovku, 1 lampu, 1 stůl, 1 šicí stolek, soupravu pleteného peddigo-vého nábytku: 2 křesla čalouněná, 1 stůl čalouněný, 1 květinový stolek, 2 křesla, dětskou soupravu z proutí, 4 tácky a 2 obrazy	II, 18
Pavlu Frant., továrna panc. pokladen a tresorů, Slez. Ostrava — panc. nedobytné pokladny, tresory, příruční pokladničky	V. p. 45
Peší Peregrin, výroba vlněného zboží, Hranice — vlněné zboží, polotovar a suroviny	II, 30
Peší pluk čís. 40., Val. Meziříčí	měšť. škola
Plšek Oldřich, zkoušený podkovář, Malé Prosenice — plečku třířádkovou na řepu, pluh železný kompletní	V. p. 30
Plaňanská vzájemná pojišťovna v Plaňanech — diagramy, obrazy, tiskopisy, vzory pojistek, různé písemnosti atd.	I, 64
Plynárna města Hranic — předměty a přístroje pro upotřebení plynu v domácnostech s praktickým předvedením	V. p. 6
Polach Petr, mechanická tkalcovna, Frenštát pod Radh. — veškeré bavlněné výrobky se strojní tovární výrobou prádla fmy Leopold Pustka	I, 17
Polák Antonín, cukrář, Přerov, Škodova 12a — orientálské cukrovinky a zmrzlinu	V. p. 20
Polášek a Urban, kamenické a sochařské závody, Přerov, Šířava — hřbitovní náhrobky	na růz. m.

Podzemný Václav, kovář a podkovář, Starý Jičín — vzorné podkovy ve skřínce ku zavěšení na stěnu	II, 73
Pohl Karel, strojní stolařství umělého nábytku, práce stavební, sklad nábytku, Hranice — nábytek . . .	II, 2
Polozov Václav, obchod orientálskými cukrovinkami, jižním ovocem a čokoládou, Přerov, Malé Novosady 10 — orientálské cukrovinky	V. p. 14
Inž. Popule K., Mohelnice, generální zástupce fmy. J. Müller, strojírna a autogenní závod — autogenní přístroje, součástky a benzinové čerpadla	P. 50
První moravský akc. pivovar se sladovnou v Přerově přerovské akciové pivo s detailním jeho prodejem	V. p. 41
První moravská továrna na vodovody a pumpy, akc. společnost (dříve Ant. Kunz, Hranice, — Emil Káš, Brno) v Hranicích — různá čerpadla	P. 62
Rahm Jan, výroba šamotových kámen a hliněného zboží v Hranicích — kachlový krb, kachlová kamna, strojní květináče a hliněné figurky	II, 10, P. 58
Reichmann Dan., odborný závod pro hasičskou výzbroj, Mor. Ostrava, Velká ul. 19 — hasičskou výzbroj	I, 56
Remington, psací stroje, spol. s r. o. v Brně, Česká 24 — psací stroj značky „Remington“, počítací stroje různých značek, účtovací stroje „Remington“ . . .	I, 43
Rolnický cukrovar akciový, Malé Prosenice — surový cukr 1 produkt, melasa a různé druhy obilí v zrní i v klasech. Tableau fotografií závodu, jeho zařízení a fotografie z velkostatku, dále diagramy a různé statistiky, knižní propagační literaturu	I, 70
Rolnická akc. továrna na soustředěná hnojiva a lučebniny v Přerově — vzorkované lahve skleněné, naplněné různými uměleckými hnojivy, rostlinnými oleji, krmiva jadrná, fermež a kyseliny	I, 32
Rolnická vzájemná pojišťovna, Brno — expozice diagramů odborů námi vedených	II, 20
Rolnický akc. pivovar se sladovnou v Litovli — diagramy, obrazy a různé suroviny ve sklenicích uzavřené, znázorňující postup výroby piva	II, 7
Ručka Jan, továrna na mýdlo a sodu, Mor. Ostrava — mýdlo	I, 68
Rütgers Julius v Mor. Ostravě — vlastní výrobky .	I, 39
Rypel Frant., bednář, Kelč — drobné bednářské výrobky	II, 83

Sbor dobrovolných hasičů — diagramy činnosti a podobenky místního sboru hasičského	škola
Sedmera J. & O. v Hranicích — pánské a dámské prádlo, kravaty, deštníky, pletené zboží (punčochy, ponožky, rukavice atd.)	II, 33
Seidel Karel, čalounictví a dekorace, specialita na prošívání příkrývky v Hranicích — prošívání příkrývky a dekorativní předměty pro zařízení bytů	II, 24
Skácel Josef, puškařství, Kroměříž — střelecké zbraně	I, 3
Sládeček František, strojírna, koncesovaný závod pro zařízení vodovodů, Val. Meziříčí — dřevoobráběcí a různé stroje	P. 60
Sousedík Antonín, strojní kovářství ve Vsetíně — kompletní povoznický vůz nákladní	P. 45
Sousedík Jan, továrna elektromotorů „Meteor“ Ivanovice na Hané — čtyřkolová elektromobila s přísl. pro hospodářství, dvoukolová elektromobila pro hospodářství, elektromotor na nosítkách s přísl. pro hospodářství, odstředivé čerpadlo přímo spojené s elektromotorem třífasovým, kovářský ventilátor přímo spojený s elektromotorem, s brusem, ventilátor třífasový nástěnný, převodová skříň s namontovaným elektromotorem „Meteor“, elektrický malomotor pro drobné účely, elektromotor „Meteor“ speciální vert.	P. 42
Sousedík Josef, elektrotechnická továrna ve Vsetíně — kompletní elektromobily, normální elektromotory stab. se řemenicí od výkonu 1 HP až 5 HP, elektromotor regulační	II, 71
Společenstvo kovářů a podkovářů v Hranicích — různé hospodářské nářadí, pluhy, brány, vozy a kočárky	P. 56, V. p. 32
Státní úřad statistický v Praze	zeměd. exp.
Stejskal František, restaurátér, Hranice	V. p. 40
Strnadel J., parní válcový mlýn, spol. s r. o. v Kelči — vzory mouky	I, 78
Strojní kruhová cihelna a vápenky, Malé Prosenice, spol. s r. o. — cihly, tašky, drenážní trubky různých kalibrů, duté cihly (hourdy) a jiné druhy cihlářských výrobků	V. p. 23
Středomoravské elektrárny akc. spol., Přerov — světelnou mapu sítě SMF., diagramy, fotografie, topné přístroje, žehličky a vařiče, kočovná výstavka FSC.	I, 42

Středomoravské kovodělné závody, akc. spol., továrna, Lipník n./Beč. — řezačky (sečkovice), garnituru žentourové mlatičky, fukar a brány	P. 40	Tichý Josef, obchod železem, Hranice — odstředivky na mléko „Baltic“, stroje a nástroje pro řemeslníky, kování stavební a nábytkové, kuchyňské zařízení atd.	II, 35
Svoboda František, továrna na svíce a voskové zboží, Bystřice p./Host. — vitrinu, ve které budou vystavovány svíce krásně a různé voskové zboží	I, 67	Trojan Eduard, obchod pat. novinkami, Praha VII. 796 patentní přístrojky pro domácnost a hospodářství, módní kravaty s patent. vazači	II, 78, I, 9
Suchánek Josef, cukrářství v Hranicích — pečivo, čokoládu, bonbony, vína, likéry, kávu atd.	V. p. 17	Ulehla Ladislav, Hranice	I, 24
Šimon František, výroba bleskorozvodů vynález chráněný patent. spisem č. 16095, Semily, Koštofranská 274 — zarámovaný světelný otisk a exposice nejnuttějších součástek „bleskorozvodů“ (sloupky, hlavice, druhy bleskorozvodného vedení)	I, 41	Ulma Čeněk, stolařství, Přerov, Havlíčkova 6 — ložnice kompletní, kuchyně kompletní	II, 19
Šponar Jan, první československé dílny pro školní nábytek, Přerov — školní lavice	II, 28	Válcový mlýn a elektrárna v Podolší, spol. s r. o. sídlem v Oseku n./Bečvou — obilniny a mlýnské výrobky	I, 23
Schindler Josef, výroba vápna v Černotíně u Hranic — vápno kusové stavební, vápno drobné a vápno kusové hnojivé, vápenec saturační, vápenec přísadový pro železárny a cementárny, kámen stavební a na štetování silnic, šterk klepaný na silnice, vápenecová drť na výrobu cementového zboží, říční písek. Pokusné pole s aplikací vápna hnojivého	I, 53, V. p. 8	Valašský papírnický průmysl, Val. Meziríčí — krabice na klobouky, knihovny, stolky, registratury	I, 45
Schneidrová Hedvika, mechanicko-strojnický závod v Hranicích — soustruhy, svěráky, šicí stroje, jízdní kola	II, 7	Vašický a Janda, dámská a dívčí konfekce, Přerov — dámské kožichy všech druhů	I, 81
Schützer Alois, obchod papírem, Hranice — zboží papírnické, galanterní, knihařské (vazby knih), upomínkové předměty	II, 6	Vaverka Frant., Lipník n./Beč.	II, 38, P. 39
Schwarz Josef, obchod automaty „Fortuna“ a „Rigolletto“, Budišov nad Bud.	V. p. 45	Včelař Jaroslav, obchod obuvi a suknem, Hranice — obuv, klobouky, textil	I, 25
Tabákova režie — ústřední ředitelství, Praha 11, Štěpánská 20 — vzorky výrobku čsl. tabákové režie, různé fotografie a diagramy. Demonstrace výroby a balení výstavních cigaret	I, 57	Veinstein J., Val. Klobouky — papuče „Dita“	I, 51
Talla Frant., velkovýroba školního nábytku, Přerov	II, 8	Vepřek F. a B., orig. švédská automat. parní pila a hoblírna, Lipník n./Beč. — dřevěný model našeho závodu v Lipníku n./Beč. Několik fotografií	I, 61
Terk Antonín, nábytkové a stavební stolařství, Hranice — nábytek	II, 1	Vilím Frant., obchod sklem a porculánem, stavební sklenářství, Hranice — sklené zboží, porculán, rámy, kuchyňské a domácí nářadí	I, 75
Teplíce lázně — sanatorium	I, 22	Vilímek Jan, továrna mýdel a kryst. sody, Lipník n./Beč. — mýdlo obyčejné a toaletní	I, 65
Tichý Gustav, rukodílna na zbraně střelné v Mor. Ostravě — pušky lovecké vlastní výroby, patrony lovecké, výzbroj loveckou, přesný postup výroby loveckých pušek a jich součástek	I, 77	Vítěz Jan, továrna vodovodů a čerpadel	V. p. 5
		Volčik Štěpán, strojní kolařství a ohybání dřeva ve Vsetíně — nákladní vůz kompl. neokutý povoznický	P. 46
		Volf Abraham, továrna likérů v Hranicích — likéry v láhvích	I, 50
		Vondrák Frant., stavební, umělé a strojní zámečnictví, Přerov — zařízení stájů, různé váhy	P. 59
		Vulkania, mor. továrna uměl. předmětů kovových a jiných, spol. s r. o., Prostějov — lustry a mosazný nábytek	II, 76
		Vylíčil Florek, obchod kolon. zbožím, Přerov, náměstí Svobody — „Medovina“ a ovocné vína a šťávy fy. Mandl	V. p. 21

Výzkumná pícninářská a travinářská stanice v Rožnově p./R. (jako odbočka Mor. zem. výzkumného ústavu zemědělského v Brně)	zeměd. exp.
Zámorský Oldřich, elektrotechnický podnik, radio podnik, mechanický závod v Hranicích — radio součástky, radio přístroje, osvětlovací tělesa, lustry, elektromotory, elektrotechnický materiál, jízdní kola . . .	I, 40
Zapletal H. J., spol. s r. o., Přerov — parketové podlahy v různém provedení v položeném i volném stavu	I, 35—49
Zbořil V. a syn, továrna na voskové zboží a svíčky v Bystřici pod Host. — skříň, v níž jsou všechny druhy svící hladkých i bohatě krášených, voskové květiny a j.	I, 69
Zdražil Rudolf, stolař, Kroměříž	II, 74
Zehr Zdeněk, automobily, traktory, Olomouc, Havlíčkova ulice 25 — automobily, traktory, součástky . . .	P. 41
Zejska Karel, tovární výroba koženého zboží, Přerov — dámské jemné tašičky, umělecké kožené výrobky, cestovní potřeby	I, 16
Zemský cizinecký svaz, Brno — publikace, obrazy, plakáty, brožury, upomínkové předměty	II, 32
Zemská dobytčí pojišťovna v Brně — diagramy znázorňující činnost zemského ústavu za léta 1902—1926	II, 25
Zemský chmelářský spolek v Tršicích — obrazy týkající se chmelářství na Moravě	I, 33
Zemský ústav pro zušlechťování rostlin, Přerov, Škodova ul. 5 — klasy a zrní obilín, zušlechťovaných ústavem, laty, trsy a semena šlechtěných travin, diagramy týkající se zušlechťování rostlin	zeměd. exp.
Zemská odb. hospodářská škola v Hranicích	zeměd. exp.
Zemská odb. hospodářská škola v Příboře	zeměd. exp.
Zemská odb. hospodářská škola v Dřevohosticích	zeměd. exp.
Zemská hospodářsko-lukářská škola v Rožnově p./Radh.	zeměd. exp.
Zemská hospodářská škola v Rožnově p./Radh.	zeměd. exp.
Zemědělský ústav účetnicko-správovědný čsl. rep. odbočka v Brně	zeměd. exp.
Zeniuk Michal, svrškář, Hranice — vrchy na obuvy „Zora“, akc. továrna na cukrov. a čokoládu, Olomouc — bonbony a čokoládu	I, 36
Zezula Čeněk a Josef, Přerov-Šířava 10 — různé železné a plechové výrobky pro kamnáře, železná okna, ploty, železný portál	I, 27
	V. p. 2

Zindler Jan, výroba vah všech druhů a zámečnictví v Místku — různé váhy pro obchod a hospodářství, osobní váhy s výškovou mírou	V. p. 57
Žáček Eduard, hodinář a klenotník v Hranicích — klenoty, hodiny, zlaté a stříbrné zboží, hodinky, přístroje, umělecké předměty atd.	I, 12
Živnostenská záložna pro Hranice a okolí, zaps. spol. s r. o. — diagram vývoje ústavu	II, 13

Měšťanská škola.

Přízemí:

Státní odborná škola pro zpracování dřeva, Val. Meziříčí.
Sbírkový p. Ferd. Hradila, soukromníka, Kelč.
Umělecký průmysl Svazu čsl. díla, Brno.
Živnostenské školství.

I. patro:

Rodinná škola v Hranicích.
Zemská škola gobelinová a kobercová, Val. Meziříčí.

Pražské sdružení umělců:

Oldřich Blažíček, Praha.
J. Fajkl, Praha.
Jura Mandel, Trnava.
Daněk Sedláček, Radlice.
Otakar Knotek, Praha.
Cína Jelínek, Praha.
Aug. Mervart, Přerov.
Karel Spilar, Praha.

Umělci z Pobečví:

Alois Hrdlička, Hranice. *Jaro Kučera, Val. Meziříčí.*
Frant. Chmel, Hranice.
Antonín Kubát, Přerov.
Jaroslav Stochl, Nový Jičín.
Rudolf Uherek, Dol. Újezd.
J. Lenhart, Olomouc.

II. patro:

Školy obecné a měšťanské okresů Hranice, Přerov, Val. Meziříčí, Vsetín a menšinové školství.
Školy střední: Státní reálné gymnasium Hranice, státní reálka Lipník.

Škola obecná.

Zemská péče o mládež, Brno.

Okresní péče, Hranice.

Ústav pro děti duševně úchylné, Kelč.

Mateřské školky Hranice, Lipník.

Ústav pro výchovu dětí hluchoněmých, Lipník.

Čsl. Červený kříž.

Masarykova letecká liga.

Pěší pluk čís. 40.

Sbor Svazu skautů RČS Hranice.

Menšíkova expozice, Lhota u Kelče.

Spolek „Život“ Hranice. Mediální kresby.

Škola na náměstí Svobody.

Město Hranice: Městské museum. Plány staveb, pohledy fotografické a obrazy. Listiny. Cechovní památky.

Silniční výbor okresu Hranického: Plány a obrazy staveb.

Silniční výbor okresu Val. Meziříčského: Plány a obrazy staveb.

Zemský stavební úřad: Plány a obrazy staveb.

Lidový průmysl: Bří. Bubelové: Výroba křiváků. Dřevěné výrobky Valašska.

Národní jednoty pro Východní Moravu.

Škola na Motošíně.

Přízemí:

Odbor lesnicko-lovecký:

Státní vyšší lesnická škola v Hranicích: Ukázky žákovských prací. Práce profesorského sboru literární a školské. Významné předměty z vyučovacích pomůcek a sbírek školy. Ukázky praktických cvičení žáků a exkursí. Fotografie školy a jejího zařízení. Plán školy s botanickým parkem a pokusným polem. Zařízení školního polesí. Ukázky pěstby různých druhů sazenic ve školním polesí. Rozbory stromů různých dřevin ve školním polesí.

Ministerstvo zemědělství, oddělení XIV. státní dohlédací služba lesní: Zalesňování Pobečví (různé obrazy a diagramy).

Ústřední ředitelství arcibiskupských statků v Kroměříži: Různé fotografie z lesn. hospodářství, zejména v Pobečví. Úlovky z Pobečví.

Velkostatek Veselíčko u Lipníka n./B.: Fotografie z lesního hospodářství. Fotografie botanického parku zámeckého. Plastická mapa velkostatku. Úlovky z velkostatku. Různé diagramy.

Správa městského lesa v Lipníku n./B.: Fotografie z lesního hospodářství. Ukázky různých druhů dřevin. Úlovky.

Státní nadační velkostatek Nový Jičín: Fotografie z lesního hospodářství velkostatku. Mapy velkostatku. Historické záznamy týkající se lesního hospodářství. Úlovky.

Lesní rada Eduard Stolička na Hukvaldech: Sbírka hmyzu. Různé úlovky.

Jan Barvínek, nadlesní ve Frenštátě: Různé lovecké trofeje.

Jan Černoch, nadlesní, Valašská Bystřice: Různé úlovky z Bezkyd.

I. poschodí: Zemědělství.

Hospodářské školství:

Vystavují zemské odb. hospodářské školy:

Hranice: Učebné pomůcky, diagramy školní a hospodářské.

Příbor: Hospodářská statistika, fotografie, semena, luční rostliny a j.

Dřevohostice: Výkresy, pomůcky.

Rožnov: Modely hospodářského zařízení, obrazy a diagramy, model zalučování.

Lipník n./B.: Moderní učebné pomůcky, reliéfy, průhledné preparáty, obrazy a výkresy.

Dřevohostice: Frant. Kocián, ředitel hosp. školy: sbírka nemocí rostlin a nerostů z Valašska.

Hranice: A. Musiol, profesor hosp. školy: přístroje ku promítání drobnohledných preparátů pomocí slunce a elektrického světla. (Vlastní konstrukce, v činnosti v měšťanské škole.)

Rožnov: Hospodyňská škola: učebné pomůcky, ukázky z drůbežnictví, kuchařství, ručních prací a j.

Ústavy a korporace:

Státní úřad statistický, Praha: Kartogramy o poměrech lesů, o sčítání lidu a o povolání, dále statistická literatura.

Český odbor Zemědělské rady v Brně: Diagramy, obrazy a fotografie z výroby rostlinné, živočišné, z ovocnářství a zelinářství, kolekce různých stříkaček a preparátů sloužících ku ochraně ovocného stromoví.

Moravský zemský stavební úřad v Brně, oddělení pro regulaci Bečvy: Plán regulace Bečvy, znázornění prací, fotografie úprav.

Oddělení silniční: Grafikony a schemata silničního hospodářství okresních silničních výborů v Pobečví.

Expositura Mor. zem. stavebního úřadu v Přerově: Meliorační projekt vodního družstva ve Skaličce.

Meliorační svaz pro Moravu: Přehled meliorací v Pobečví.

Výzkumná pícninářská a travinářská stanice v Rožnově p./Radh.: Fotografie, mapy, rozbory a ukázky šlechtění trav, praktické pěstění travních semen.

Zemědělský ústav účetnicko-správoedný čsl. republiky (minist. zemědělství), odbočka pro Moravu a Slezsko, *Brno*, Ul. dra Tučka 10: Diagramy o systematickém účetnictví, výsledky tohoto účetnictví: poměry hosp. plodin, sklizní, chovu domácího zvířectva, srovnání nákladů a výnosů v hospodářství. Literatura a tiskopisy a j.

Lukařská a pastevní jednota v Rožnově p./R.: Lukařství, pastvinářství a pícninářství v Pobečví. Přehled činnosti. Soutěž orného a lučního nářadí a traktorů.

Moravský zemský ústav pro zušlechťování rostlin v Přerově: Klasy a zrní obilín zušlechťovaných ústavem, laty, trsy a semena šlechtěných travin. Diagramy týkající se zušlechťování rostlin.

Doplňek k vystavovatelům z oboru zemědělského:

Pokusné pole:

Ve Skřidlově zahradě za Sokolskou zahradou:

Odrůdy: Ovsů, ječmenů, zemáků. Pokusy s mořením osiva. Vápnění k motýlokvetým rostlinám. Vzdálenost řádků při setbě. Travinářská školka. Medonosné rostliny.

(Srovnávací hnojivý pokus s ovsem a cukrovkou je na výstavišti u Hudebního pavilonu.)

POŘAD ZEMĚDĚLSKÉHO ODDĚLENÍ.

1. Zemědělské oddělení je umístěno ve škole na Motošíně nedaleko mostu do výstaviště vedoucího. Některé expozice jsou také v pavilonech.

2. Pokusné pole je vedle sokolské zahrady, rovněž blízko výstaviště. Od hlavní výstavní brány Vás povedou orientační tabulky.

Zemědělci navštivte napřed pokusné pole a teprve zajděte do výstaviště!

3. V neděli dne 24. července pořádá se **obvodová výstava skotu a bravu**. (Na Tržišti u jezu, Bečvicka.)

4. V neděli dne 31. července koná se výstava **koní**.

5. V pátek dne 5. srpna bude přehlídka orného a lučního nářadí u Severního nádraží.

6. Ve dnech 6., 7. a 8. srpna (sobota až pondělí) pořádá Spolek pěstitelů výstavu drůbeže, holubů a králíků.

7. V neděli dne 7. srpna je selský den strany republikánské.

8. V neděli dne 14. srpna dopoledne bude přehlídka traktorů a motorových pluhů, rovněž u Severního nádraží.

9. V týdnu od 7. do 15. srpna je speciální výstava plodin zemědělských ve škole na Motošíně.

10. Dne 7. srpna výstava loveckých a ušlechtilých psů.

11. Dne 7. srpna střelecké závody.

Putovní výstava uměl.-průmyslová Svazu českosl. díla.

Pořádá zem. úřad na zveleb. živností a mor. odb. Svazu čsl. díla
v měšťanských školách.

Stánek ve skupině II. čís. 65, hlavní pavilon.

Elegantní obuv

Masný a syn, Olomouc
jen ruční práce.

Nejlevnější a
nejvkusnější
TISKOPISY

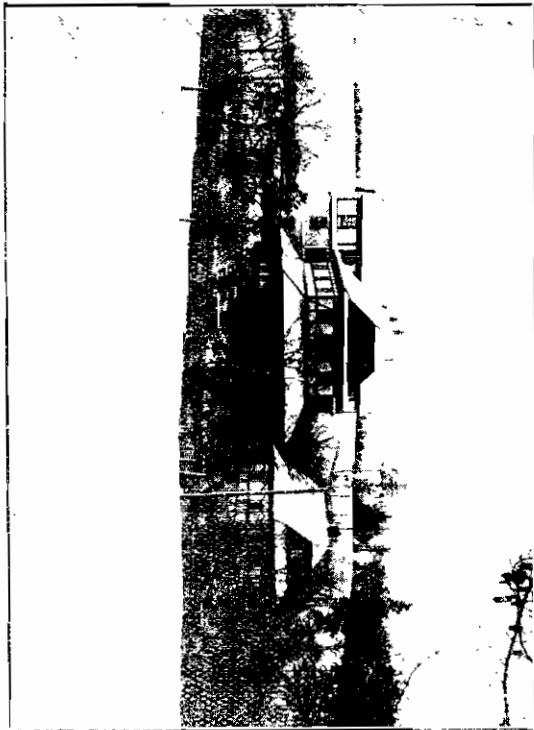
dodává

Knihtiskárna
„S N A H A“
Frant. Olšovský
v Hranicích.

Hotel „Bláha“ na Zbrašově
nad lázněmi Teplice n. Beč.

Útulné pokoje za mírné ceny.

Výborná kuchyně, stravování dle diety.

Vinárna »BÚDA« otevřena po celý rok.

Cukrářství a vinárna

**JINDŘICH
MAUDER**
V HRANICÍCH.

Jemné likéry — deserty
bonbony.

Největší výběr čokolády.

**BOGDANOVIČ
GAVRILO**

prodává

orientálské cukrovinky

jako

rachatsokum, francouzský migat,
čokoládové, vanilkové řezy, řezy
ovocné ve všech chutích, mand-
lové řezy, mandle pražené, koko-
— — sové řezy atd. — —

**Plaňanská
vzájemná pojišťovna**

filiálka v Brně

ve vlastních domech Veselá 13/15.

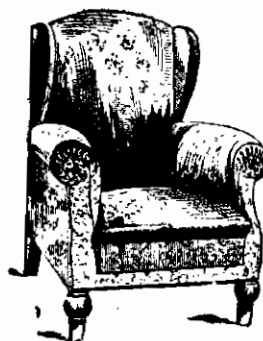

Požár, sklo, kroupy, vloupání,

úraz a povinné ručení.

Zástupci se přijímají.

Zástupci se přijímají.

První spec. výroba pat.
**ROZKLÁDACÍCH
KŘESEL**

ANT. MIKULÍK
v Lipníku n./Bečv.

Odborný velkozávod na
výrobu školního nábytku

Talla František,
Přerov, Žerotínovo 20.
Morava.

Vyznamenání na výstavách:
Zemská všeobecná a školská
v Kroměříži r. 1925.

Průmyslová kulturní a hospo-
dářská v Orlové r. 1926.
Krajinská všeobecná
v Čáslavě r. 1926.

Vlastní patenty a vzorky:
č. 13.611, 15.600, 5.655, 5.613, 5.774.
Cenníky zdarma a franko.

ZEMSKÁ DOBYTČÍ POJIŠŤOVNA
v Brně

vyplatila 70 milionů
za škody od roku 1902.

Pojištění koní, zhřebných klisen, hově-
zího dobytka, chovných býků, pasév-
ního dobytka a pojištění kastrační.

Úplná jistota. Veřejná správa.

Žádný soukromý podnik výdělečný.

CHILSKÝ LEDEK

BEZKONKURENČNÍ HNOJIVO
DUSÍKATÉ.

Dávky na 1 ha:

(rovná se $3\frac{1}{2}$ korcům neb $5\frac{1}{2}$ míry)

Pro ozimy 100—250 kg z toho $\frac{1}{4}$ při setbě,
zbytek na jaře na list.

Pro jařiny 100—250 kg z toho $\frac{1}{2}$ při setbě,
zbytek na list.

Pro okopaniny 250—500 kg z toho u bram-
borů $\frac{1}{2}$ při sázení, zbytek před okopávkou;
u řepy $\frac{1}{3}$ při setbě, $\frac{1}{3}$ před jednocením a
zbytek před okopávkou.

Slabé ozimy vylepšují se 100—200 kg
ledku na list.

Chilský ledek hodí se pro všechny půdy
a ku všem hospodářským plodinám a
plného účinku chilského ledku docílí se
za současného použití hnojiv draselných
a fosforečných.

L. STESKAL,
HRANICE
MORAVA

SPECIELNÍ VÝROBA
JEZDECKÝCH BOTŮ

ZALOŽENO R. 1864.

Navštivte
» K U F R «
 HRANICE - NÁMĚSTÍ.

Výborná vína i kuchyně.
 Litovelské pivo.

Všeobecně
 oblíbená a žádaná
Kolínská cikorka
a Žitovka

Vás v každém ohledu
 úplně uspokojí.

Žádejte je u svého kupce, v každém
lepší obchodě je dostanete.

VÁLCOVÝ MLÝN A ELEKTRÁRNA

V PODOLŠÍ

společnost s ruč. obmez., sídlem v Oseku nad Bečvou.

Prodej všech druhů nejjemnějších mouk, otrub,
 šrotů a plodin za ceny nejmírnější. Nákup obilí
 za nejvyšší ceny tržové. Smílání obilí rolnického
 a výměna mouky za obilí za výhodných podmínek.

Moderní parní pekárna pro výrobu domácího chleba.

Vlastní závod pilařský, řezání cizí kulatiny za
 mzdu, sklad a prodej veškerých druhů řeziva.

Černošínské vápenky a kamenolomy

firmy Josef Schindler, veř. obch. společnost
v Černošíně u Hranic, Morava

Vápno stavební a hnojivé, vápenec saturační a přísadový pro železárny a
 cementárny, kámen stavební a štětový, šterk klepaný na vrchní stavbu dráhy,
 na stavbu průmyslových vleček, na silnice, šterk betonářský, vápencová drť
 k výrobě cementového zboží a říční písek.

Speciální výrobky:

Ia »Černošínské vápno«, z devonského jeskynního vápence 99% pri-
 měrni formace, pro veškeré stavební, hnojivé a chemické účely.

Vydatnost: 307 Michaelisových stupňů, rovná se 30 m³ vápenné kaše pro
 100 q vápna!

Ia »Černošínský saturační vápenec« pro cukrovary, železárny
 a cementárny.

Chemický rozbor: 99,432% uhličitanu vápenatého,

0,097% sádry,
 0,050% kys. železitého a zemin,
 0,410% kys. křemičité a silikátů,
 stopy magnesia. Bitumy úplně schází.

Ceníky obratem, zdarma a franco!

Stavby, přestavby a veškeré opravy

**provádí
solidně
a levně**

Jos. Ernest

zednický a tesařský mistr

v Hranicích

Teplická třída.

Veškeré uhlí

**ostravské, hornoslezské a polské všech
známek a třídění, uhlí kovářské, dře-
věné, koks.**

Umělá hnojiva tu- i cizozemská všech
druhů, vápno stavební a hnojivé, krycí
a isolační lepenku, lma. portlandský
cement, rákosové pletivo, palivové
dříví suché, odřezky, kuláče, štípy,
měkké i tvrdé, na vagony do všech stanic,
ze skladu, na povozy i v drobném pro-
deji reelně obslouží a dodá Vám

Alois Kožušníček,

**velkoobchod uhlím
hospodářskými potřebami**

filiálka v Hranicích

Kancelář a sklad: Hlavní nádraží

Telefon čís. 28.

KÁVU zrnkovou,
KÁVU žitnou a
sladovou

nejlépe nakoupíte
u firmy.

ALOIS NOVÁK
Hulín.

JAN RAHM

vlastní výroba a prodej ša-
motových kamen, sporáků a
sporokrbů

v Hranicích.

Provádí stavby přestavby, všech
druhů kamen a sporáků, obkládání
stěn v kuchyních, koupelnách atd.

Výroba strojné lisovaných
květníků.

PRODEJ VE VELKÉM I MALÉM.
Zahradníkům zvláštní levné ceny.

Pozor! Nabízím pánům kolegům: **Pozor!**

PÉROVÉ KLADIVO
pro elektrický pohon

NŮŽKY „REKORD“
(ochr. značka) pro ruční sílu

jež nemají chybět v žádné moderní ko-
vářské dílně. :-: Malá potřeba síly při
nůžkách, velký výkon a úspora času.

Zvláště velké šetření pilníků, přesné stříhání že-
leza a ocele. Jakost zaručena! Stříhají od 1 mm až
do 15 mm síly! Za výkon ručím! Speciálně vyrábí

ČENĚK DANÍČEK,

speciální výroba bucharů a nožic „Rekord“
v Bolelouci u Olomouce

Vlastní výroba
nožů, nůžek všech druhů a
velikostí, jakož i břitev a
vešk. nožířských potřeb.

Rukodílné zboží
se zárukou, velmi levné a
nejlepší jakosti dodá dle
přání

JOS. KŘIŽAN

nožířství a jemnobrusírna
v Hranicích.

HENDRYCH

A

SOSNA

sochařství

V HRANICÍCH

Wilsonova třída čis. 16.

Hledáte dodavatele papíru, papírových výrobků, školních
a kancelářských potřeb, tiskopisů, obchodních knih, který
jest **nejbližší, nejreelnější, nejlevnější**, který by
Vám dodal **vše** co pro sebe a obchod potřebujete a který
by Vám poskytl **nejlepší platební podmínky?**

Obraťte se i pro nejmenší množství na jedinou nejlevnější
firmu na Valašsku a severovýchodní Moravě na

Valašský papírový průmysl

L. Hofmanová a spol., s. s r. o.

Valašské Meziříčí.

Sáčky balící papíry, obálky, dop. papíry, školní a kancelářské
potřeby, knihařství kartonáž, tiskařské práce, vazby knih
obchodních i zábavných atd.

PUMPY

pro pohon ruční, strojní
elektrický a parní
pro každý výkon

VODOVODY

pro dům, obce a města

Ústřední topení

UMĚLÝ DÉŠŤ

system „Zander“

dodává a zařizuje

**První mor. továrna na vodovody a pumpy
akc. spol.**

**(dříve ANT. KUNZ HRANICE -
EMIL KÁŠ BRNO)**

V HRANICÍCH - BRNO, Antonínská 5.

Prospekty a návrhy zdarma.

MĚSTSKÁ SPOŘITELNA V HRANICÍCH

TELEFON ČÍSLO 29.

POŠTOVNÍ SPOŘITELNA PRAHA, ČÍS. 69.989.

Přijímá vklady do neobmezené výše. - Poskytuje půjčky všeho druhu za nejvýhodnějších podmínek. - Za vklady ručí: V první řadě veškerá aktiva spořitelny, pak město Hranice neobmezeně a neodvolatelně jménem svým i všeho občanstva (poplatní silou). - Tajemství o vkladech se přísně zachovává i oproti všem úřadům.

-S C H O D Y-

z umělého kamene, ve všech provedeních co nejrychleji dodá

SOCHAŘ

JOS. HLADÍK
OLOMOUC

TOVÁRNA NA UMĚLÝ
KÁMEN A MRAMOR.

Terasové a mosaik. dlažby a vešk.
sochařské a štukaterské práce.

Nová pianina

s pancéřovým rámem
křížostruné, s harfovým
registrem černé za

KČ 6.800.

Velký sklad klavírů a harmonií,
výroba hudebních nástrojů ve
vlastních dílnách. Veškeré
opravy u fy.

V. Kunc,

výroba hud. nástrojů

v Mor. Ostravě.

Zámecká ul. Telefon 1011.

„Výhradní prodej“

„Výhradní prodej“

Továrna dehtových výrobků,
velkozávod pokryvačský a asfalterský

Antonín Kratochvil Přerov.

Fr. Matějka

obchod lahůdkami

Hranice

Ulice 28. října číslo 2.

Doporučuje se k výhodným
nákupům veškerých masových a
rybích konserv, sýrů, uzenin, zvě-
řiny, likérů, stolních, desertních
a medic. vín, minerálních vod, za-
vařenin, čokolády, kávy, oplatků,
bisquitů, cukrovinek a jižního
ovoce.

J. STRNADEL

parní válcový mlýn,
spol. s r. o.

v Kelči

prodává své chválně známé
moučné výrobky za nejnižší
ceny, kupuje veškeré druhy
obilí za nejvyšší denní ceny
a vyměňuje ihned obilí za
mouku.

Telefon čís. 1.

Adresa telegramů:
STRNADEL KELČ.

Upozornění!

Výhodným pojištěním v každém případě
ochrání Vás za podmínek nejpříznivějších

stavovský ústav

Roľnická vzájemná pojišťovna

filialka v Brně

Wilsonovo náměstí čís. 3.

Podporujte tento svůj podnik.

Vyrábíme ručně, zdravotní kameninové kuchyňské nádobí a květníky, též jiné zboží spadající do oboru hrnčířského dle předložených nákrešů za ceny konkurenční.

M. KRAMOLIŠ & MYŠKA
HRNČÍŘSTVÍ
VAL. MEZIRŘÍČÍ :-: KRÁSNO n. B.

Neopomeňte
navštívit
naši výstavu
odstředivek

»AGRA«

v ochozu
pavilonu

»AGRA«

Separator spol. s r. o.
v Chlumci n. Cidl.

Mošův

úsporný
sporáček
spotřebuje na uvaření
snídaně,
oběda a
večeře

4 kg

denně uhlí

První původní tovární spec.
výr. úsporných sporáčků

VILÉM MOŠ,
Přerov, Morava

Pečivo, koláče, vánočky, preclíky, suchary a chléb se značkou

„PANIS“

Okuste a přesvědčte se o chutné a dobré jakosti všech výrobků

Prodej cukrovínek a čokolády

Moderní a hygienické zařízení pekárny.

„PANIS“ parní a strojní pekárna
v Hranicích, Wilsonova 1
Šorner František

BLESKOSVOD

Je nejlacinější a nejlístější ochrana domů proti blesku.

Blesky od domů úplně odstraňuje. Četnými kovovými hroty **vysílá** za bouře elektrina se střechy, přestane elektrické napětí a údery blesků se znemožňuje. — Při 10 m střešního hřebene stojí převod starého hromosvodu na tuto soustavu 50 Kč. Těž úplně nový bleskorozvod je lacinější než hromosvod. Žádejte ve svém vlastním zájmu zavedení této ssací soustavy. — Přesné instrukce zašle na požádání pánům instalatérům

FR. ŠIMON, Semily, Raštofranská 274.

HEDVIKA SCHNEIDROVÁ

dříve

KAREL HELSNER

mechanicko-strojnický závod
v Hranicích.

Založeno roku 1885.

Nejlepší nákupní pramen pro šicí stroje, jízdní kola a veškeré součástky. — Spec. výroba precisních soustruhů. — Autogenické svařování, oprava motocyklů.

Obsluha vzorná.

Ceny mírné.

Dámské a dětské prádlo
a veškeré pletené zboží
obdržíte u firmy

Rudolfa Míková - Hranice

Žerotínovo náměstí čis. 75.

Obsluha solidní.

Obsluha solidní.

ADÍME VÁM,

byste se při nákupu jakýchkoliv
strojů a potřeb pro
domácnost i
hospodářství
obrátili s důvěrou na známou fu:

Družstvo „Hospodář“

spol. s r. o.

továrna na hospod. stroje,
Milotice n./B., Mor.

kde budete jistě k plné
spokojenosti obslouženi.

**Kamna, sporáky,
krby, obkládačky se
vším příslušenstvím**

dodá a provádí:

Josef Krejčíř

závod kamnářský

v Lipníku n./B.

Zal. r. 1888.

Schützerovo

Zal. r. 1888.

papírnictví, knihkupectví a knihárství

Kramářovo nám. č. 2. **v Hranicích** Kramářovo nám. č. 2.

Obrazy, umělecké, upomínkové předměty, pohlednice, dopisní
papír, školní a kacířské potřeby. Zařizuje soukromé, obecní i
školní knihovny. Vazby knih provádí vkusně, důkladně a levně.

Výroba zařadovačů a reklamních kalendářů.

Medicinál. drogerie u Anděla Strážce

J. Pařík nást. **J. Lipert**

Žerotínovo nám. **Hranice** Žerotínovo nám.

koncesovaný závod léčivými bylinami, chemickými
preparáty a jedy.

Doporučují osvědčená léčiva i stolní vína, cognac, rum a trestí.
Obvazy a gumové zboží.

PARFUMERIE. - Minerální vody. - FOTOPOTŘEBY.

Barvy - Laky - Fermež - Štětce - Fronton.

ANT. ŠENOVSKÝ

stolař nábytku a stavby

v Hranicích

Galašova 16.

Galašova 16.

Kupujte pouze
sesílené jízdní a
motorové kola
 přímo u výrobce za nejnižší
 ceny při nevyrovnatelné
 jakosti značky.

Frant. Lacina
 Kopřivnice.

Poctěn zlatou medailí
 na výstavě v Místku.

Při návštěvě Hranic
 navštivte
 Českobudějovickou
 akciovou
 pivnici a vinárnu

Leopolda Skřidly

na Wilsonově třídě čis. 3.
 (Nádražní třída.)

Přírodní vína. - Prvotřídní
uleželá piva. - Snídaně,
 :- obědy, večeře. :-

Hospodářské družstvo

v Hranicích,

zapsané společenstvo s obmezeným ručením

kupuje a prodává veškeré
hospodářské plodiny a potřeby.

Vzorná čistící stanice na obilí a jetel.

:- Ušlechtilé osivo na skladě. :-

Praktické, dokonalé, dosud jiným sy-
 stémem nepředstihnuté prací stroje
 „IDEAL“ a mandly na ruční i motorický
 pohon již po 20 roků vyrábí a v levných
 cenách dodá firma

MELICHAR & ČEJKA,
 továrna na prací stroje a mandly
 v Hranicích (Morava).

Josefa Grohsa syn

v Hranicích,
 Wilsonova třída.

Zasílatelství a doprava
nábytku.

Doporučuje se P. T. vy-
 stavovatelům k dopravě
 zboží.

Autodoprava

fa. ANT. TERK ml.

Hranice

Wilsonova 10

P. T. obecnstvu nabízí svých služeb při všech
 příležitostech k hojnému používání hlavně při
 úředních, obchodních cestách, svatbách, výletech
 atd. za ceny konkurenční, levné a v každém
 čase. --- Úřady, obchodní zástupci a
 stálí abonenti zvláštní slevy dle ujednání.

Objednávky čiňte osobně, telegraficky neb
 telefonem č. 79.

Noční služba.

Noční služba.

Stavitel
Jos. Vostřez
Hranice

Technická kancelář pro
provádění veškerých staveb
a prací stavitelských.

Strojní stolařství
ANT. TERK
HRANICE

Nábytek a stavby
solidně a levně.

Praktické schránky

na dámské i panské
klobouky v prvotřídním
provedení **vždy** na
skladě neb na zakázku.

Vlastní výroba

Vyžádejte si nabídku a
prospekt.

Bedřich Fert,
závod kartonářský a
knihářský,

PŘEROV, Bartošova 25.

Speciální továrna elektromotorů

„METEOR“
Jan Sousedík,
IVANOVICE NA HANĚ – MORAVA.
TELEFON ČÍS. 10.

Dodává veškeré elektromotory na kuličkových ložiskách ve
vzorném provedení s písemnou zárukou za mírné ceny. -- Vý-
měna elektromotorů stejnoměrných za třífázové hromadně i
jednotlivě. -- Opravy všech elektrostrojů rychle a levně

Meteor

Ia. TRUHLÁŘSKÉ ŘEZIVO

smrkové, borové, modřínové, bukové pařené i
nepařené, dubové, jasanové, javorové, ořechové,
hruškové, třešňové, lípové, topolové, olšové
atd., dále

veškeré stavební dříví a řezivo

dodávají bezvadně

F. & B. VEPŘEK,

orig. švédská automatická parní pila a hoblrna

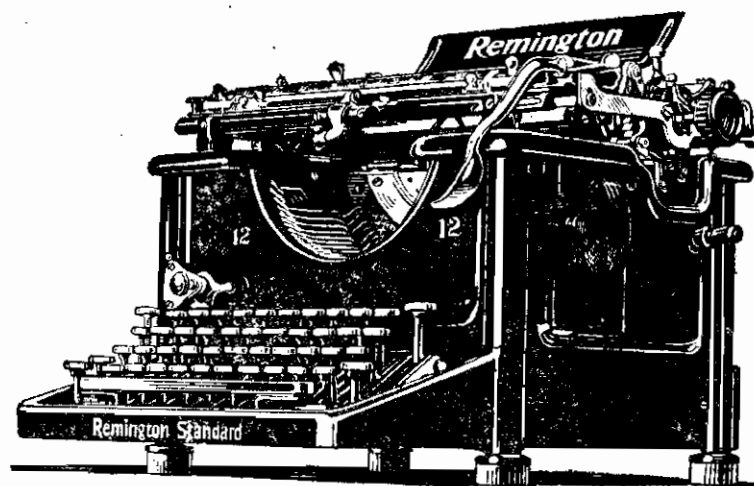
V LIPNÍKU nad Bečvou.

JEDINÝ AUTOMATICKÝ PILAŘSKÝ ZÁVOD
V REPUBLICE.

» **Remington** «
byl první psací stroj.

» **REMINGTON** «
je dosud první!
REMINGTON PSACÍ STROJE
společnost s r. o.
Brno – Česká 24.

Korky

Krejza

Lipník n. B.

V. G. HARTVIG, Jablůnka nad Bečvou Č. S. R.

Telefon č. 5. — Telegramy: Hartvig Jablůnka nad Bečvou.

Výroba kroužkových, bezkroužkových, vlněných, ozdobných a speciálních knoflíků všech velikostí a barev, na prádlo spodní i ložní, na dámské šaty a halenky, na pletené zboží, knoflíky pro čalouníky k matracím, otomanům a pohovkám.

Novinka!

» BELLIS «

Novinka!

**Nový druh knoflíků nezníčitelných, o nichž
vydáno následující potvrzení.**

Zemská rada živnostenská pořádala v zájmu povznesení podomáckého průmyslu na Valašsku a na Novoměstsku kursy pro zhotovení nových druhů knoflíků zvaných „BELLIS“. — Knoflíky „BELLIS“ jsou moravský výrobek, o nichž odborníci tvrdí, že jsou nejméně šestkrát trvanlivější všech knoflíků dosavadních, neboť místo rezavějící plché vložky, nebo místo rezavějícího drátěného kroužku, nebo místo zlomitelného dřeva nebo kroužku, mají uvnitř vložku z bavlněné nebo jiné příze a vzdorují zkáze při praní, žehlení i váleání. — Knoflíky „BELLIS“ jsou okrouhlé, buď vypouklé nebo ploché a zhotovují se z prima pátené merc. bavlny nebo lněné příze. — Zemská rada živnostenská může proto doporučit všem zemským, okresním i městským ústavům zavádění tohoto nového druhu knoflíků při výrobě a potřebě prádla.

Za:

**Zemská rada živnostenská
a zemský úřad pro zvelebování
živností v Brně
Český odbor**

Ředitel:

**Dr. EMIL MYS,
vrch. zemský rada**

**Předseda:
J. PASTYŘÍK**

Obchod modním a krátkým zbožím

TEODOR BRAUN HRANICE

Žerofínovo náměstí, vedle radnice.

**Voňavky, mýdla, pudry, krémy, kolínské
vody a jiné nejlépe dodá**

KOSMETICKÁ LABORATOŘ

„MIRION“

HRANICE.

Ukládáte-li

Potřebujete-li

Peníze

obraťte se s důvěrou na

Kontribučenskou záložnu v Hranicích,

**nejstarší a nejjistější rolnickou záložnu, která
poskytuje při naprosté a bezpečné jistotě úrok
co nejvýhodnější.**

**Za vklady ručí podílníci 31 obcí okresu hranického
a členové výboru celým svým jménem.**

ANTONÍN KALMAN

tovární výroba a sklad

nábytku

V PŘEROVĚ.

Firma

Lud. Wellart

HRANICE

majitel

JAN WELLART

obchod smíšeným zbožím

Žerotinovo náměstí č. 13

doporučuje ct. přízni P. T. obecnstva svůj velkosklad cukru, kávy, soli, mouky, rýže, denat. líhu, petroleje, zápalek, sádry, - - malířské hlínky atd. - -

Kupuje a prodává
plodiny všeho druhu.

Josef Boráň,

zasílatelství, povoznictví čs. stát.
drah. -- Stěhování nábytkovým
vozem neb autem.

Doporučuje se P. T. vystavovatelům k dopravě zboží.

Uhlí, cement vždy na skladě.

Ceny mírné.

HRANICE,

Čaputova 21.

Telefon 40.

Tovární výroba

sodové vody

a veškerých limonad

St. Nitschmann

v Hranicích

Wilsonova třída.

Wilsonova třída.

Odborný závod

pro

hasičskou výzbroj

DAN. REICHMANN

MOR. OSTRAVA

Velká ul. 19

Velká ul. 19

dořádá provotřídní

KONOPNÉ HADICE

a veškerou

HASIČSKOU VÝZBROJ.

Kupuje a prodává

mléko, smetanu, máslo,
sýry, veškeré mléčné
výrobky a vajíčka

JAN DROZD

nájemce družstevní
mlékárny (u nádraží)

obchodní místnosti
proti zámku.

Telefon 72.

Telefon 72.

Obklady stěn, šamotové dlaždice, kameni-

nové zboží, šamotové cihly a moučka,

lepenka na střechy, dřevocementy a dehty,

smůla a asfalty, rákosové pletivo, sádra,

cement ve velkém i drobném

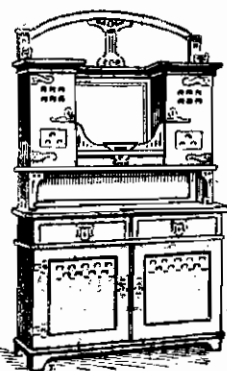
J. CALÁBEK

V PŘEROVĚ

TOVÁRNA BETONOVÉHO ZBOŽÍ A STAVIVA.

STAVITEL
VALENTIN KOPECKÝ
 V HRANICÍCH
 projektuje a provádí veškeré
 pozemní stavby.
 Soudní znalec. Soudní znalec.

Tovární výroba
nábytku
ČENĚK
ULMA
Přerov.

Osvětlení plynové neunavuje nervy a zrak a jest
 lacinější ostatních. - Vaření plynem jest zaručeno
 50% úsporami proti ostatním topivům. - Pohodlné a
 čisté zehřívání získáte použitím plynových žehliček. -
 Miliony rodin ve světě používá výhodně ku svému
 pohodlí jedině svítliplyn. - Nejoblíbenějším
 topivem v zimním období jest plynárenský koks.

Při potřebě poraďte se v plynárně.

Městská plynárna v Hranicích.

„IKARO“
 KŮŽE --- ŘEMENY
JOS. KANTOREK
 HRANICE.

JOSEF SKÁCEL
 odborný puškařský závod
v Kroměříži
 doporučuje své nejlepší
dalekostřelné pušky,
 výborné výkonnosti za
 výhodných podmínek.
 Opravy a výměna všech zbraní.

**Největší zásoby, nejlepší jakost,
 nejnižší ceny**
 cement, dvoufalcových tašek, jakož
 i veškerého cement. zboží, strojní a
 ruční cihly naleznete jediné v paro-
 strojní kruhové cihelně
V. Barfus, Lipník n./B.

Nově zřízený

Nově zřízený

HOTEL - PENSIONÁT

»VLASTA«

v Teplicích-Hranice.

Moderně všim komfortem zařízený hotel a restaurace,
pokoje v mírných cenách, rozsáhlá zahrada P. T.
hostům k dispozici.

O hojnou přízeň prosí majitel

JAN ŠKRABAL.

Znamé výborné

Přerovské pivo

z akciového pivovaru

v Přerově

**čepuje se na výstavě v Hranicích
ve vlastním pavilonu.**

**Sklad v Lipniku n. Beč. (bývalý rolnický
pivovar) a v Hranicích.**

LÁZNĚ TEPLICE n. Beč.

Železito alkalicko-zemité kyselky s ne-
obyčejným množstvím kyseliny uhličité,
jsou jedny z nejlepších lázní tohoto druhu
v republice. Léčí s velkým úspěchem cho-
roby srdce a cévstva, vleklý zánět ledvin,
katary měchýře, dnu, vleklou slabost svalu
srdečního, neurosu, otýlost, ženské cho-
roby ústrojů pohlavních.

170 pohostinských pokojů, 57 lázeňských
kabín, sprchy, masáže, sluneční lázně,
společenské místnosti.

Všechny informace udílí:

Správa lázní Teplice n. Beč.

Telefon Hranice 25.

IMPREGNACE DŘEVA

Elektrovodné
sloupy jednoduché a sestavované.
Železniční pražce.

LAKY A BARVY

Isolační laky na el. vlniti, isolační
laky na železo, laky a emailové barvy
pro všechny zvláštní účely.

Chemická továrna

A. FORMANDL, BRODEK U PŘEROVA

Telefon číslo 1

FILIÁLKY:

Telefon číslo 1

Praha I, Liliová ulice č. 5. Telefon č. 30293

Kysak Obyšovce - Slovensko

ANTIKRUSTIN

Vědecký a v provozu osvědčený, pod zá-
rukou dodávaný přípravek zabráňující
tvorbě kotelního kamene a korosím.

MAZADLA

Konsistenční tuk na stroje, vrtací olej,
mazadla všeho druhu.

FRANT. SLÁDEČEK

strojírna,

koncesovaný závod pro zařizování vodovodů

Val. Meziříčí.

Speciální výroba ručních hoblovacích strojků
na železo „Shaper Pikolo“ vzorek zákonem
chráněn.

Výroba rámových pil kůjnoželezné konstrukce,
jakož i veškerých dřevoobráběcích strojů.

Sklad a zastoupení prvotřídních hospo-
dářských strojů od speciálních firem.

Kamenoprůmysl - Přerov - Šířava

Moderní

strojní

zařízení

Pomníky

Hrobky

sochy

stavební

práce

POLÁŠEK & URBAN

Jediný úspěch

výstavy

sám docílíte

jestliže neopomenete si prohlédnouti stánek čis. 1/17
firmy

PETR POLACH

mechanická tkalcovna v Drnholci n. Lud.

centrála ve Frenštátě pod Radh.

filiální prodejna Hranice, Žerotínovo nám. 31

jehož bedlivým prohlédnutím poznáte, že mé zboží
jest nejlepší jakosti za ceny bezkonkurenční a stanete
se pak zajisté mým trvalým odběratelem.

Hynek Králík - Kojetín

speciální výroba kulečníků
se vším příslušenstvím.

Veškeré opravy a potažení starých kulečníků.

Velo ~ Moto ~ Auto

Jüptner Ant. - Kojetín

vyrábí, dodává, opravuje.

Vlastní stavba rámu velocipedů „B. S. A.“,
„Görické“ atd. - Dlouhodobé záruky.

Rekonstrukce, emailování,
opravy motocyklů a automobilů.

Veškeré práce soustružnické.

Grus Václav - Kojetín

speciální výroba karoserií
pro přívěsné vozíky k mo-
tocyklům a limusin.

K. Zejda

Tovární výroba Přerov Olomouc

Rolníci!

Nejvýhodněji prodáte a nákupy
si obstaráte ve svém

Okresním

Hospodářském družstvu v Lipníku nad Bečvou

a jeho odbočce ve stanici
PROSENICE - RADVANICE!

NA SKLADĚ:

Hnojiva všech druhů pro podzimní sezonu!
Veškerá krmiva.

Uhlí hornoslezské i ostravské.
Osvědčená osiva statkářského původu.

Oleje, mazadla na vozy, vazelíny, pytle, houně, hospodářské
nářadí od speciálních firem a všechny potřeby pro domácnost.
Stavební potřeby jako: Cement, lepenka, isolační plotny, vápno.

Čistící stanice pro seťové obilí a jetelová semena v nejmoder-
nějším zařízení, za mírný poplatek každodenně k dispozici.

ZEMĚDĚLCI, podporujte při každé příle-
žitosti svůj svépomocný podnik, poskytujte
svoje peněžní přebytky podnikům země-
dělským a přistupujte za členy
HOSPODÁŘSKÉHO DRUŽSTVA.

GRAFICKÝ ÚSTAV UMĚLECKÝ

BILÍK & SPOL.

Veselá ulice čis. 25 **Brno** Veselá ulice čis. 25

společnost s ručením omezeným

LITOGRAFIE

KAMENOTISKÁRNA

DODÁVÁ:

Veškeré tiskopisy obchodní a reklamní,
akcie, mapy a reprodukce umělecké.

Telefon 3281.

✻ ✻ ✻

Telefon 3281.

Adresa telegramů: BILÍK LITOGRAFIE BRNO.

Absolvent státní průmyslové školy strojnické

FRANT. JUREČKA, strojírna
ŘÍKOVICE - Morava

Vyznamenán medailí na zemské hospodářské a
průmyslové výstavě v Kroměříži r. 1925.

VYRÁBÍ:

Železné válce polní trojdielné vlastních nejnovějších soustav a to:
hladké, hvězdové (Gambridge), kroužkové s vyměnitelnými ložisky
zákonem chráněnými, též se škrabáky a sedlem. - Pumpy močův-
kové velké výkonosti ku čerpání do sudu i na postřik, jsou tak
prostranné, že ucpání je vyloučeno.

Rekonstrukce a opravy všech druhů odstředivek na mléko,
velký sklad náhradních dílců.

Nové odstředivky se zárukou, staré stroje se vymění.

Žádejte zdarma nabídku.

Kathreinerova sladová káva Kneippová

jest zdravá a výživná,
neškodí srdci a nervům.

Nedostižná
v chuti
a vydatnosti!

Pravá jen v původních balíčkách
s obrazem „faráře Kneippa“.

Nikdy volně vyvažovaná!

Pozor!

Nabízím pánům kolegům:

**Pérové
kladivo**

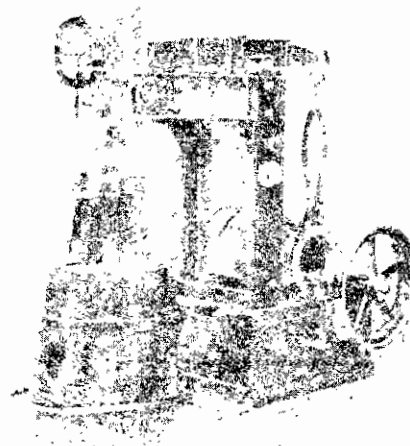
pro elektrický pohon

Nůžky

»Rekord«

(ochr. značka) pro ruční sílu

jež nemají chyběti
v žádné moderní
kovářské dílně.
Malá potřeba síly
při nůžkách, velký
výkon a úspora času

Zvláště velké šetření
pilníku, přesné stříhání
železa a ocele. Jakost
zaručena! Stříhají od
1 mm až do 15 mm síly!

Za výkon ručním!

Speciálně vyrábí

Čeněk Daníček,

speciální výroba bucharů a nožic „Rekord“
v Bolehlouci u Olomouce.

Antonín Svoboda

obchod smíšeným zbožím
v Hranicích, Jiráskova ulice.

Doporučujeme

**NÁDRAŽNÍ
RESTAURACI**

V PŘEROVĚ

chvalně známou
výbornou kuchyní.

Josef Valenta

parní pekařství
v Hranicích, Wilsonova tř. 4.

PENSIONÁT
»ZÁTIŠÍ«

V HRANICÍCH
UHLIČITÉ LÁZNĚ TEPLICE.

VZDUŠNÉ POKOJE

VÝBORNÁ DOMÁCÍ KUCHYNĚ

KAVÁRNA ~ ~ ~ BUFET

VÝČEP VEŠKERÝCH

NÁPOJŮ

P. T. návštěvníky „Hospodářského pavilonu“
upozorňujeme na stánky výrobky firmy

FR. MINISTR
speciální výroba vozů a rychlíků
V LIPNÍKU nad Bečvou.
Stánky čís.: I, 23, vl. pav. 42 a v. 43.

ABR. WOLF

**TOVÁRNA NA LIKÉRY,
PÁLENICE, SLIVOVICE, BOROVIČKY
A BRANDY.**

VÝROBA OVOCNÝCH ŠTÁV.

HRANICE

ZALOŽENO 1836.

**Trojfazové
elektro-
motory**

„JAS“

pracují s nejmenší
spotřebou proudu a
nezahřívají se vůbec.

Velkou výhodou pro hospodáře jest motor s patentní budkou
na překlápění. Dodá vám za ceny konkurenční v prvotřídním
provedení fa. **Frant. Jírka**, elektrotechnická továrna
Slavkov u Brna.

Provádí instalace světelné, motorové a stavbu sítí.

3letá záruka!!

3letá záruka!!

Zemské drobové lomy a betonárny v Olšovci u Hranic

DODÁVAJÍ prvotřídní materiál z modré droby a to:

drcený štěrk všech druhů, drť pro železobetonové
stavby, kámen štětový, regulační a stavební, opraco-
vaný dlažební materiál: kostky, polokostky, hlavový
kámen, rigol, obrubníky, drobnou dlažbu, plotny,
- - - - - mezníky atd. - - - - -

VYRÁBĚJÍ z kamenného písku a cementu nejlepší
jakosti la cementové zboží a to:

Různobarevné tašky, roury všech velikostí a prů-
měrů, dlaždice chodníkové a podlahové, schody,
stropnice, sloupy, koryta, klenby nad okna, veřeje,
- - - - - obrubníky, krycí plotny atd. - - - - -

Výroba a sklady:

V OLŠOVCI A HRANICÍCH,
WILSONOVA TR. (u p. Františka Zlámala).

Přesvědčte se ve vlastním zájmu
o jakosti a cenách našich výrobků v závodech
v Olšovci nebo Hranicích. - Neopomeňte prohlédnouti
si náš výstavní stánek za vchodem u brány.

Dotazy ochotně zodpoví

Závodní správa.

Razítka

Podušky - Barvy - Číslice
Tiskárničky
Fr. Genža - Přerov.

HASIČSKÁ VZÁJEMNÁ POJIŠŤOVNA

v Brně, Palackého tř. 16.

Telefon: 1124, 1538.

Filiálky: Praha II., palác „Lucerna“, Štěpánská ulice čis. 57,
Bratislava, Suché Mýto 18, Moravská Ostrava-Přivoz,
Komenského ulice čis. 53, Olomouc, Wilsonovo nám. čis. 29.

Místní zastupitelstva ve všech obcích.

Pojištění proti všem škodám za podmínek pro
pojištěnce nejvýhodnějších.

Pojištěním u Hasičské přispíváte k snížení obecních přírážek.

Restaurace

Vinárna

»U KANTORŮ«
HRANICE, Kramářovo náměstí
(proti zámku).

Prima tu- i cizozemská vína všeho druhu.

Čes. budějovické pivo. Výborná domácí kuchyně.

Zahradní restaurace.

SVĚPOMOC V POJIŠŤOVÁNÍ.

Osvobozením našeho národa osvobozen byl i náš hospo-
dářský život a mnohé jeho složky vzpružily se k novému,
slibnému životu. Patří k nim i pojišťovací podnikání, které
čím dále tím více nalézá pochopení a stírá předsudky
proti němu neprávem nahromaděné. České pojišťovací
ústavy zaznamenávají potěšitelné výsledky, jest jen na
našem českém uvědoměném občanstvu, aby se u nich
pojišťovalo a pomohlo očistiti náš hospodářský život od
cizího vlivu, cizího kapitálu. V čele českých pojišťovacích
ústavů jest

VZÁJEMNĚ POJIŠŤOVACÍ BANKA

„SLAVIE“

která sama o sobě má velký význam v našem hospo-
dářském životě.

Prémie k ní ukládané pro případ škody dostoupily
k 31. prosinci 1926

výše Kč 145,000.000.—

její fondy Kč 350,000.000.—

Tři miliony pojistek značí důvěru, které se těší.

Jest možno vysloviti naději, že se českému pojišťovníctví
se **vzájemně pojišťovací bankou Slavií** v čele po-
— — daří dosáhnouti co nejdříve určeného cíle. — —

Založeno r. 1896.

Telefon č. 8.

Telegramy: Wawerka, Lipník n. B.

Průmyslové velkozávody

FR. WAWERKA

LIPNÍK NAD BEČVOU.

Odd. A. Továrna přesných obráběcích strojů:

SOUSTRUHY rychloběžné až do 800 m/m výška špiček
a 10 m točné délky.

SHAPINKY rychlohoblovací do 550 m/m zdvíhu.

RYCHLOVRTAČKY sloupové do 60 m/m prům. vrtání.

ODBORNÉ DÍLNY NA OPRAVY AUTOMOBILŮ.

Opravy, rekonstrukce a modernisace starých obráběcích strojů. -- Stálý dodavatel ministerstev: Národní obrany, železnic, veřejných prací, školství, pošt a telegrafů, státních zbrojovek, automobilek a letectva a nejvýznačnějších závodů průmyslových v tu- i cizozemsku.

Odd. B. Speciální továrna na veškeré cementářské stroje a formy.

Patentní taškové stroje, formy na betonové roury, sloupky a schody, míchačky a mlýnky na barvu, lisý na dlaždice.

Odd. C. Velkovýroba vešk. cement. zboží.

Sklovitě glazurované tašky, kanalizační roury, mezistěny, kvádry, beton. sloupky a schody, žlaby a vzorkované dlaždice.

Odd. D. Kruhová parostrojní cihelna.

Výroba všech cihlářských výrobků.

SVAZ

**CHOVATELŮ DOBYTKA
V PŘEROVĚ,
SKODOVA ULICE ČÍSLO 5.**

Pečuje o zvelebení chovu dobytka
a obstarává pro své členy nákup
a prodej chovného dobytka všeho
druhu.

Členský podíl 100 Kč.

Zápisné 20 Kč.

SVAZ

**ŠLECHTITELŮ ROSTLIN
V PŘEROVĚ,
SKODOVA ULICE ČÍSLO 5.,**

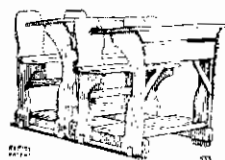
dodává:

Nejlepší semena orig. ječmenů, pšenice,
žita, ovsu, zemáků, luštěnin, pichin, se-
mena zeleninová, květinová, zdravé
pláči zoby a mořící prostředky ku ničení
škůdců.

☛ Rolníci, přistupujte za členy! ☛

Členský podíl obnáší pouze Kč 50.--,

zápisné Kč 10.--.

**První
československé
dílny
pro školní nábytek
J. ŠPONAR, PŘEROV**

**Velkoobchod
hospodář-
skými stroji**

- ze speci-
- elních -
- továren -

Em. Tuháček - Olomouc

Generální zástupce fy.

MELICHAR - UMRATH A SPOL.

dodává osvědčené

MELICHAROVY stroje sečí jednoduché i kombinované ve spojení s přístrojem na umělé hnojivo značek **UNIKUM, PATRIA, IMPERATOR**, stroje řeposecí.

MELICHAROVY stroje žací travní, obilní a samovazače „FAHR“.

MELICHAROVY vyorávače bramborů, sazeče bramborů.

SOBOTÍNSKO - ŠTĚPÁNOVSKÉ mlátičky a benzinové motory „MORAVIA“.

VACKOVO orné nářadí, **DEYLOVY** plečky a skarifikátory.

Stálá výstava a sklad v Hranicích, Kropáčova ul. 817

zástupce: JOSEF FORSTER

Ve velkém.

**Železo - cement, lepenka, oleje,
barvy, laky u firmy:**

J. GOŇA - LIPNÍK n./B.

Zbraně - bycikle - šicí stroje.

Odstředivky „Libella“

a elektromotory ze Škodových závodů a všechny hospodářské stroje, a nářadí, šicí stroje, jízdní kola, pumpy atd., též na splátky, součástky kol a strojů obdržíte u fy.:

FRANTIŠEK ANDRŠ, stroje

v Hustopečích nad Bečvou

Čeněk a Josef Zezula

Přerov - Šířava 10

Výroba železných a plechových výrobků pro kamnáře, železná okna a portály, ploty a t. d.

☛ Obsluha rychlá! ☚

☛ Ceny mírné! ☚

Víte kdo Vám vymaluje pokoj vkusně a levně?
Firmu skutečně reklamní — vůbec všechny práce v obor
spadající trvanlivě a levně provede?

Josef Dvořák, malíř pokojů,
písma a natěrač,
dekorací,
Motošín 9. **H R A N I C E** Motošín 9.

Medic. drogerie „U černého psa“

TH. JUREČEK
H R A N I C E, vedle hotelu Brna.

Založ. roku 1887.

Doporučuji P. T. obecenstvu k levnému nákupu:

Parfumerie - Toiletní potřeby
Medic. vína - Fotografické pomůcky
Minerální vody - Barvy, laky a štětce
Autobenzin a Vacuum olej.

Luisa Seidlerová

Světlíkova ul. 2 **Hranice** Světlíkova ul. 2

platí nejvyšší ceny za staré odpadkové
ŽELEZO, HADRY A KOSTI.

Zahradní restaurace

Zahradní restaurace

ČESKÁ STŘELNICE

(U BENEŠU) při výstavišti v sadech čsl. legii.

Vyleželá piva:

PREROVSKÉ AKCIOVÉ a ČESKOBUDĚJOVICKÉ.

- Dobrá vína, snídaně, obědy, večere atd. -

H. Benešová.

Odborný závod
klempířský

J. CIMPRICHA

V LIPNÍKU n. B.

Výroba kuchyňského nářadí,
různých plechových modelů
pro školy, střikaček (berlovek),
hraček a vešk. práce stavební.

Obsluha vzorná.

Práce solidně provedená.

- **CENY LEVNÉ.** -

Faustová Viktorie

SLAVKOV u Brna
Špitálka 30.

Umělecký atelier pro
ozdobné vyšívání
a malování, jako deko-
račních talířů, různých
dřevěných výrobků,
:- kaset a pod. :-

Ruční vyšívání,
moderní malba látek
- a předtiskování. -

ŠTĚPÁN VOLČÍK

strojní kolářství a ohýbání dřeva
VE VSETÍNĚ.

Zhotovuji a nabízím p. p. rolníkům a povozníkům nákladní vozy
všech druhů, velikostí a nosností z čistého a suchého materiálu
zhotovené, za ceny levné.

- **Pánům kolářům nabízím čisté ohybané loukotě.** -

Léčivé alkalicko-solné zřídlo
v H. Moštěnici u Přerova

Telefon čís. 3.

Lahodná a nevyrovnaně zdravá

HANÁCKÁ Kyselka

V roce 1925
vyznamenána na živnostenské
jubilejní výstavě
V LITOVLI
„Diplomem uznání“.

Jakákoliv usazenina jakož i příchut'
jodu neškodná.

ŘEZIVO všeho druhu

pro truhláře, stavební, řezané
hranole, latě, tesané dříví, pa-
lubky, součásti na bedny, strojní
šindel a palivové dříví dodá
Vám levně, též s dovozem

OSVALD LOSERT parní pila V HRANICÍCH.

Telefon číslo 15.

Přijímá řezání kula-
tiny pro strany.

SOUSEDÍK ANT.

**strojní kovářství
ve Vsetíně.**

Výroba nožů všech druhů a soustav polního a hospodářského nářadí, opravuje auto-péra odborně, rychle a levně, zhotovuje přívěsné vozy každé velikosti a nosnosti.

Úplné výbavy pro nevěsty,

pánské látky, dámské látky na šaty, kostýmy a pláště, hedvábné popeliny, ripse, krepedechiny, samety, hedvábné, polohedvábné, vlněné a bavlněné šátky, přehozy, koberce, soupravy, záclony a veškeré bavlněné, bílé i barevné zboží

ŽOFIE CHARBULÁKOVÁ

obchod modním a střížným zbožím

v Hranicích

Náměstí, vedle radnice.

Zboží jen prvotřídní za nejlevnější ceny.

CUKRÁRNA A VINÁRNA

JOSEF SUCHÁNEK

HRANICE

Jiráskova ul. čis. 16.

Denně čerstvé pečivo.

Čs. akc. Budějovická restauce

»U Skřídla«

vzdálena 2 minuty od výstaviště

Zahradní pavilon. - Denně radiokoncerty.
Jazz-band. - Domáci kuchyně. - Vzorná
obsluha. - Sředisko všech návštěvníků
- - - města Hranic. - - -

O hojnou přízeň prosí

Josef Skřídlo,

restauratér.

Telefon čis. 75.

Telefon čis. 75.

STŘEDOMORAVSKÉ KOVODĚLNÉ ZÁVODY

AKC. SPOL. V LIPNÍKU N. BEČV.

Vyrábí:

Oddělení I.:

VÁHY a různé strojky pro domácnost.

Oddělení II.:

HOSPODÁŘSKÉ STROJE jako: čističky, mlátičky, žentoury, fukary, sečkovice, řepáky atd.

Oddělení III.:

SLÉVÁRNA železa, mosaze, zinku, bronze, červeného kovu, komposice, hliníku.

PŘIJÍMAJÍ SE různé předměty ku galvanickému niklování, pomědění, pomosazení, jakož i ku cinování.

»BEZKYD«

společnost pro zpracování dřeva s r. o.

v Hustopečích n. Beč.

Moderní nábytek všeho druhu ve speciální výrobě. Stavební práce rodinných domků, dodávky pro stavitele všech prací oboru dřevařského promptně za ceny levné se zárukou.

HOTEL

» LITOVEL «

HRANICE

Teplická tř.

Teplická tř.

ANDĚLÍN

NELHIEBEL

stavební a ozdobné
klempířství

v Hranicích

Čaputova ul. č. 1.

Založeno r. 1874.

ANT. BEČICA

V HRANICÍCH

speciální modelářství pro učebné pomůcky,
miniatury, názorné školní a strojní modely.

✚ Veškeré opravy modelů atd. ✚

**FRANT.
CHURAVÝ**
Hranice.

❁
Specielní výroba zá-
věsů kloubových,
dlouhých, kufrových,
a petlic.

**LINHART
ZAVADIL**

sedlářství, čalounictví,
vlastní výroba matrací,
otomanů, křesel, výroba
ručně prošíváných při-
krývek,

HRANICE
MORAVA.

Velký výběr

SKLA **PORCULÁNŮ**
jakož i vybavy pro nevěsty.

Upomínky
Z HRANIC, TEPLIC A SANATORIA
výhodně koupíte u fy.:

FRANT. VILÍM

Žerotínovo nám. č. 10.

Ideální elektromotor

pro zemědělství jest jednoduchý, spolehlivý motor patent Sousedík s automatickým spouštěním při němž odpadají kroužky, kartáče a spouštěč. Motor o každém výkonu spouští se pouhým zapnutím třipolového vypínače, takže se ani neodborník nemůže mýlit. Při přetížení se motor automaticky vypne a když přetížení povolí, tak se sám rozběhne.

Elektrotechnická továrna Josef Sousedík na
Vsetíně vyrábí
třífázové generátory s vlastním
buzením
všech velikostí.

Regulační elektromotory

s plynulou regulací obrátek vyrobeny touto
továrnou jsou velice hospodárné.

Motorisované dřevoobráběcí stroje

nejnovějších vzorů ve vzorném provedení
vyrábí rovněž

**ELEKTROTECHNICKÁ TOVÁRNA
JOSEF SOUSEDÍK
VSETÍN :-: MORAVA**

**Železo, stroje, nástroje, stavební potřeby,
cement, lepenku, kosa, srpy, odstředivky
na mléko, sportov. potřeby, zbraně, střelivo**

doporučujeme nejlépe ku koupí u fy.:

**JOSEF TICHÝ
HRANICE.**

**Velkoobchod sukny
Vrba & Pražák
v Přerově**

**Největší
specielní závod svého druhu.**

**Výhodný nákupní pramen
látek, cajků, sametů,
podšívek a příprav.**

Peníze

nejlépe uložíte u

**Občanské záložny
v Přerově.**

**Obsluha
vzorná!**

**Ceny
mírné!**

Frant. Vrba

**velkoobchod zbožím
koloniálním, moukou,
krmivý a plodinami**

v Lipníku n./Beč.

Náměstí

**Stálý sklad karlovar-
ského porcelánového
nádobí a vešk. druhů
:- zboží skleněného :-
Sklenice na zavařování
patentní i obyčejné.**

**Bohatý
výběr!**

**Zboží nej-
lepší jakostí!**

OLOMOUCKÁ
CIKORKA
„HANAČKA“

JAKOSTÍ
VÍTĚZÍ.

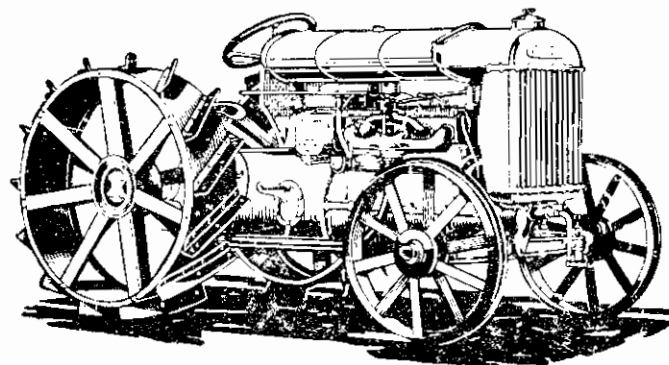

JAKOSTÍ
VÍTĚZÍ.

AKCIOVÁ TOVÁRNA
„KLAS“
SLATINICE.

UNIVERSÁLNÍ TRAKTOR
FORDSON

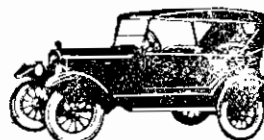
dodá ihned ze skladu i s příslušenstvím

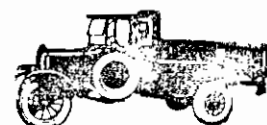
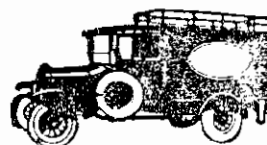
Z. ZEHR
OLOMOUC

Tel. 404. Havličkova 25. Tel. 404.

NEJSTARŠÍ ZÁSTUPCE TRAKTORŮ
FORDSON V REPUBLICE.

**OSOBNÍ
AUTOMOBILY**

NÁKLADNÍ AUTOMOBILY 5,10,15,20 q.

Bata

**továrny na obuv a kůže
ve ZLÍNĚ na Moravě.**

**Týdenní výroba
300.000 párů.**

**Zastoupení ve všech
dílech světa.**

350 prodejen v Č. S. R.

**Prohlédněte si výkladní skříně
zdejší prodejny!**